

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-301

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

COMPULSORY ENGLISH

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

***Textbook* :—Reflections III.**

***N.B.* :— (i) All questions are compulsory.**

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in about 80 words each (any two) : [16]

(i) What is the difference between linear thinking and lateral thinking ? Illustrate.

(ii) Sketch the character of George Harrison in 'Fusion Music'.

(iii) What lesson did N.R. Narayana Murthy learn from life's experience ?

2. Answer the following questions in about 80 words each (any two) : [16]

(i) What is the moral of the story 'The Unicorn in the Garden' ?

P.T.O.

- (ii) What is the purpose of the speaker's journey in the poem 'Meeting at Night' ? How does the speaker reveal it ?
- (iii) What are the common situations mentioned in 'Conflict with Other's in which conflicts arise ?

3. Attempt any *two* of the following in about **100** words each : [16]

- (i) Imagine that you are the Sports Secretary of your college. Draft an e-mail to Jai Sports, a dealer of sports equipment having e-mail ID jaisports123@gmail.com asking for the price list. Mention the items you intend to buy and ask for a discount on the catalogue price and early deliver.
- (ii) Write a letter to the Zonal Secretary, Electricity Board requesting him/her for providing sufficient electricity during examinations period.
- (iii) Write an essay on any *one* of the following :
 - (a) The Uses and Misuses of Computer
 - (b) Elections in Democracy.

4. Attempt any *eight* of the following : [16]

(i) Form one word each using the following suffixes (any *two*) :

(a) -ness

(b) -able

(c) -hood

(d) -ment

(ii) Make adjective forms of the following (any *two*) :

(a) delight

(b) benefit

(c) harmony

(iii) Find out the odd word in the following (any *two*) :

(a) ever, simple, seldom, almost

(b) aeroplane, bird, rocket, balloon

(c) computer, screen, diary, mouse.

(iv) Give synonyms of the following words (any *two*) :

(a) happiness

(b) attractive

(c) brilliant

- (v) Say whether the following are instances of British English or American English :
- (a) Bonnet
 - (b) Pavement
 - (c) Bulletin board
 - (d) Gasoline
- (vi) Fill in the blanks with appropriate phrasal verbs given in the brackets :
- (a) He tried to singing long after his voice was ruined. (keep on, keep up)
 - (b) We the lights before anyone could see us. (turned on, turned off)
- (vii) Write down the right combinations of the collocations of the following alternative :
- (a) the fast train/the quick train
 - (b) tell a lie/speak a lie.
- (viii) Fill in the blanks choosing the correct alternative given in the brackets :
- (a) I need a sports to help my aching back. (massage, message)
 - (b) It is the secretary's job to purchase the for the office. (stationary, stationery)

- (ix) Give the full forms of the following :
- (a) UNO
 - (b) SBI.
- (x) Complete the following sentences choosing an appropriate alternative :
- (a) The Rolex Corporation is one of the most companies in the world. (Philosophic, Philanthropic)
 - (b) is a branch of zoology that concerns the study of birds. (Ornithology, Entomology)

5. Attempt any *eight* of the following : [16]

- (i) Punctuate and rewrite the following sentence :
leela where are we going asked margaret.
- (ii) Use the verbs in the brackets in the correct tense forms :
 - (a) Mary coffee in the morning every day. (drink)
 - (b) Mr. Chetan Bhagat in Mumbai for the last ten years. (live)
- (iii) Make your own sentences using the following phrases :
 - (a) In addition to
 - (b) Apart from.
- (iv) Change the following into passive voice :
 - (a) Jessie was playing football.
 - (b) Govinda gave his girlfriend a gift.

- (v) Change the following sentences into impersonal, formal public notice :
- (a) You are not allowed to spit at the public places in India.
 - (b) You are not allowed to enter the office without prior permission.
- (vi) Fill in the blanks with appropriate articles :
- (a) Dr. Korde is university professor.
 - (b) A.P.J. Abdul Kalam is eminent scientist.
- (vii) Complete the following sentences with 'will' or 'going to' appropriately :
- (a) The matchbe cancelled if it rains heavily.
 - (b) India become super power in 2020.
- (viii) Underline the subordinate clause in the sentences given below :
- (a) The lion, which is wounded, is very dangerous.
 - (b) When the train arrived, there was commotion.
- (ix) Write down the following sentences of inversion in the sentences of the normal order :
- (a) out of the court Gandhi went.
 - (b) knew you my helpless state.

- (x) Match the words given in the column 'A' with their meanings given in the column 'B' :

Column 'A'

Column 'B'

(a) take off	(i) destroy completely
(b) take up	(ii) leave the ground
(c) wind up	(iii) begin a hobby/sport/study
(d) wipe out	(iv) conclude

Seat No.	
-------------	--

[4301]-302

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

MARATHI (मराठी)

सामान्यस्तर अभ्यासपत्रिका क्र. 3 (G-3)

(आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी)

(2008 PATTERN)

- अभ्यासक्रम :— (i) ग्रंथपरीक्षण.
(ii) प्रार्थनेची घंटा (ललित लेखसंग्रह)—अशोक कोतवाल.
(iii) चिनी मातीतील दिवस (प्रवासवर्णन)—लक्ष्मण गायकवाड.

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [16]

(अ) ग्रंथपरीक्षण म्हणजे काय हे सांगून ग्रंथपरीक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

किंवा

ग्रंथपरीक्षण करताना कोणत्या घटकांचा समावेश करावा लागतो ?

(ब) तुम्ही वाचलेल्या कोणत्याही एका ग्रंथाचे परीक्षण करा.

2. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील तीन प्रश्नांची उत्तरे वीस शब्दांपर्यंत लिहा : [12]

(अ) (1) ललित गद्यात कशास महत्त्व असते ?

(2) ललित गद्यात कोणत्या लेखन प्रकाराचा समावेश होतो ?

(3) 'पर्सनल एसे' ही संकल्पना कोणी मांडली ?

(4) ललित गद्याच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

(5) चार ललित गद्य लेखिकांची नावे लिहा.

- (ब) (1) प्रवासवर्णनाची **एक** व्याख्या लिहा.
 (2) मराठीतील **चार** प्रवासवर्णनांची नावे लिहा.
 (3) प्रवासवर्णन लेखनामागील प्रयोजने लिहा.
 (4) प्रवासवर्णन वाङ्मय प्रकाराची **दोन** वैशिष्ट्ये लिहा.
 (5) प्रवासवर्णनात कोणते घटक महत्त्वाचे असतात ?

3. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तरे **पन्नास** शब्दांपर्यंत लिहा : [12]

(अ) वैचारिक गद्य व ललित गद्य यातील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

इतर वाङ्मय प्रकारांपेक्षा ललित गद्य हा वाङ्मयप्रकार कसा वेगळा आहे ते लिहा.

(ब) प्रवासवर्णन लेखनामागील प्रेरणा स्पष्ट करा.

किंवा

प्रवासवर्णनाची लेखनशैली—टीप लिहा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील **एका** प्रश्नाचे उत्तर **दोनशे** शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

(अ) रम्मा आणि अम्मा यांच्यातील नाते 'मन आणि आकाश' या लेखातून कसे व्यक्त झाले आहे ?

किंवा

'धोंडी धोंडी पाणी दे' या लेखातून पाऊस-पाण्याबद्दल आलेले मुक्तचिंतन तुमच्या शब्दांत लिहा.

(ब) भारत-चीन महोत्सवातील भाषणातून लक्ष्मण गायकवाड यांनी कोणते विचार व्यक्त केले आहेत ?

किंवा

'चिनी मातीतील दिवस' यातून चीनच्या ऐतिहासिक व सांस्कृतिक ठेव्याबद्दल लेखकाने व्यक्त केलेले विचार तुमच्या शब्दांत लिहा.

5. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
(अ) 'प्रार्थनेची घंटा' या लेखसंग्रहाची भाषिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

'प्रार्थनेची घंटा' या ललित लेखसंग्रहातून जीवनविषयक मुक्तचिंतन कसे व्यक्त झाले आहे ?

- (ब) 'चिनी मातीतील दिवस' या प्रवासवर्णनातून भारतीय व चिनी संस्कृतीतील फरक कसा व्यक्त झाला आहे ?

किंवा

'चिनी मातीतील दिवस' या प्रवासवर्णनातून लेखकाला आलेले 'चीन' मधील अनुभव लिहा.

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी
(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी बीस शब्दापर्यंत लिहा : [20]

- (1) प्रसारमाध्यमे म्हणजे काय ?
- (2) दूरदर्शन हे प्रसारमाध्यम कोणत्या प्रकारात मोडते ?
- (3) वर्तमानपत्रामधील बातम्यांचे स्रोत लिहा.
- (4) बातमीपत्राचे लेखन करताना कोणती दक्षता घ्यावी ?
- (5) वृत्तपत्रे आणि आकाशवाणी यांच्या बातमीतील फरक लिहा.
- (6) दूरदर्शनवरील बातम्यांचे विशेष सांगा.
- (7) मुलाखत म्हणजे काय ?
- (8) जाहिरात म्हणजे काय ?
- (9) आकाशवाणीवरील तुमचा आवडता कार्यक्रम कोणता ?
- (10) मुलाखत कोणाची घेतली जाते ?
- (11) अग्रलेख म्हणजे काय ?
- (12) वाचकांचा पत्रव्यवहार या सदराचे प्रयोजन लिहा.
- (13) जाहिरातीचे प्रकार लिहा.

2. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर पन्नास शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

(अ) बातमी लेखनाचे महत्व लिहा.

किंवा

वर्तमानपत्र या प्रसारमाध्यमाचे महत्व विशद करा.

(ब) आकाशवाणीचे जनमानसातील स्थान सांगा.

किंवा

दूरदर्शनवरील जाहिरातीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे दोनशे शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

(अ) आकाशवाणीच्या कार्यक्रमांमधील संगीताचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

महाविद्यालयात राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वतीने झालेल्या 'मुलगी वाचवा' अभियानाची वृत्तपत्रासाठी बातमी तयार करा.

(ब) आकाशवाणीवर मुलाखत घेताना कोणती काळजी घ्यावी लागते ?

किंवा

दूरदर्शनवर सूत्रसंचालन करताना कोणती काळजी घ्यावी लागते ? चर्चा करा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे तीनशे शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

(अ) प्रसारमाध्यमानुसार मुलाखत घेण्यासाठी कोणकोणती तयारी करावी लागते ? सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

दूरदर्शनसाठी भारताच्या प्रंतप्रधानांनी 'इंधन बचत' याविषयी केलेले जाहीर आवाहन तुमच्या शब्दात तयार करा.

(ब) आकाशवाणीवरील कार्यक्रमांचे स्वरूप व त्यांची मांडणी याविषयी विवेचन करा.

किंवा

महिला दिनानिमित्त 'सक्षमस्त्रिया' या विषयावर दूरदर्शनसाठी विशेष वृत्त तयार करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-303

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

MARATHI (मराठी) (S-3)

विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका क्र. 3

(साहित्यविचार)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे सुमारे वीस शब्दापर्यंत लिहा : [20]

- (1) ललित साहित्य म्हणजे काय ?
- (2) साहित्याची प्रयोजने लिहा.
- (3) 'माझ्या दारावरून हत्ती गेला' या वाक्यातील शब्दशक्तीचा प्रकार ओळखा.
- (4) 'कोलरीज' याने केलेली साहित्याची व्याख्या लिहा.
- (5) साहित्यनिर्मितीची महत्वाची शक्ती कोणती ?
- (6) साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवांचे तीन विशेष लिहा.
- (7) 'प्रतीक' म्हणजे काय ?
- (8) आस्वादाच्या अडथळ्यातील 'संभावनाविरह' म्हणजे काय ?

- (9) साहित्याचे मूलद्रव्य कोणते मानले जाते ?
- (10) साहित्याचे ठळक प्रकार लिहा.
- (11) अभिरुची भिन्नतेची दोन कारणे लिहा.
- (12) 'नाटक' या साहित्यप्रकाराची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- (13) साहित्याच्या वर्गीकरणाची तत्त्वे लिहा.

2. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर पन्नास शब्दापर्यंत लिहा : [10]

(अ) ललित साहित्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्यनिर्मितीमध्ये कल्पनाशक्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

(ब) साहित्याची रसिकता म्हणजे काय ते थोडक्यात लिहा.

किंवा

लेखकाची सामाजिकता स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर दोनशे शब्दापर्यंत लिहा : [20]

(अ) साहित्याच्या निर्मितीत प्रतिभाशक्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्यप्रकारानुसार लेखकाची शैली बदलते. चर्चा करा.

(ब) अभिरुची भिन्नतेची कारणे सोदाहरण विशद करा.

किंवा

ललित साहित्यातील सामाजिक बांधिलकी या विषयावर लिहा.

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे तीनशे शब्दापर्यंत

लिहा :

[30]

(अ) साहित्याची प्रयोजने कोणती मानली जातात ? चर्चा करा.

किंवा

‘ललित साहित्याची भाषा ही कलात्मक असते.’ या विधानाची चर्चा करा.

(ब) साहित्याचे ठळक प्रकार सांगून ‘कादंबरी’ हा वाङ्मयप्रकार इतर वाङ्मयप्रकारापेक्षा कसा वेगळा आहे. चर्चा करा.

किंवा

ललित साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवांचे विशेष स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-304

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

MARATHI (मराठी) (S-4)

विशेषस्तर अभ्यासपत्रिका क्र. 4

(ऐतिहासिक भाषाविज्ञान व वर्णनात्मक भाषाविज्ञान)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी वीस शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (1) भाषांचे वर्गीकरण कोणत्या तत्वांच्याआधारे केले जाते ?
- (2) इंडो-युरोपियन भाषाकुलाला पर्यायी नाव कोणते आहे ?
- (3) मराठी भाषेच्या उत्पत्तीचे टप्पे लिहा.
- (4) तेराव्या शतकातील मराठी भाषेला कोणत्या राजवटीच्या नावाने ओळखले जाते ?
- (5) शिवकालातील मराठी भाषेवर कोणत्या भाषांचा प्रभाव आहे ?
- (6) तेराव्या शतकातील मराठी भाषेला कोणत्या संतांनी वैभव प्राप्त करून दिले ?
- (7) स्वनिमनिश्चिती कोणत्या तत्वांच्याआधारे केली जाते ?
- (8) 'स्वन' म्हणजे काय ?

P.T.O.

- (9) वाक्याचे घटक लिहा.
- (10) रूपिका म्हणजे काय ?
- (11) अर्थाचे तीन प्रकार लिहा.
- (12) रूपिमांचे प्रकार लिहा.
- (13) अर्थविचाराला भाषेचे मानसशास्त्र असे का म्हणतात ?

2. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर पन्नास शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

(अ) भाषाकुल संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

अरबी-फार्सीतून मराठीत आलेले शब्द लिहा.

(ब) स्वनिम निश्चितीची तत्त्वे स्पष्ट करा.

किंवा

आशयबोधक रूपिम व कार्यकर रूपिम स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर दोनशे शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

(अ) होर्ले यांचा 'अंतर्वर्तुळ-बहिर्वर्तुळ' सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

मराठीच्या उत्पत्तीचा ऐतिहासिक आढावा घ्या.

(ब) खंडिताधिष्ठीत स्वनिम ही संकल्पना स्पष्ट करून कोणत्याही दोन खंडिताधिष्ठीत स्वनिमांचा परिचय करून द्या.

किंवा

वाक्यविन्यासात कोणकोणत्या घटकांचा समावेश होतो ?

4. खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर तीनशे शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

(अ) शिवकालीन मराठी भाषेची वैशिष्ट्ये लिहा.

किंवा

इंडो-युरोपियन भाषाकुलाची संकल्पना स्पष्ट करा.

(ब) रूपिका-रूपिम-रूपिकांतर संकल्पना स्पष्ट करून त्यांचा परस्परसंबंध विशद करा.

किंवा

मराठीचे स्वरस्वनिम व व्यंजनस्वनिम यांची पुनर्व्यवस्था स्पष्ट करा.

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-312

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013
GUJARATI (General—III)
(Pannalalni Shresth Vartao Chhadolay)
(2008 PATTERN)

Time : Three Hours**Maximum Marks : 80**

1. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક વિષય પર નિબંધ લખો : [16]
 - (૧) વૈશાખી વાયરા વાયા...
 - (૨) તોબા ! આ મોઘવારીથી
 - (૩) સ્ત્રીશક્તિ જાગરણ
 - (૪) જો પરીક્ષા ન હોય તો...

2. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તર ઉત્તર લખો : [16]
 - (૧) “પન્નાલાલના લેખનમાં ગાંધીયુગની છાપ દેખાય છે.” વર્ણવો.
 - (૨) “પન્નાલાલને પ્રેમનું આલેખન કરવું વિશેષ ગમે છે અને ફાવે છે.” આ વિધાન તેમની કૃતિઓ દ્વારા સ્પષ્ટ કરો.

3. નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તર ઉત્તર લખો : [16]
 - (૧) “કવિ નિરંજન ભગતના કાવ્યોમાં પ્રણયભાવ ભારોભાર છલકે છે.” સોદાહરણ સ્પષ્ટ કરો.
 - (૨) “છાંદોલય એટલે ગુજરાતી કવિતાનું બાઈબલ” ઉદાહરણ સાથે સમજાવો.

4. (અ) કોઈપણ એક પર ટૂંક નોંધ લખો : [8]
- (૧) “વાત્રકને કાંઠે” શીર્ષકની યથાર્થતા.
- (૨) ‘મા’ માં વ્યક્ત થતી વ્યથા.
- (બ) કોઈપણ એક પર ટૂંક નોંધ લખો : [8]
- (૧) છાંદોલયમાં વ્યક્ત થતી શૈલી
- (૨) “ગ્રીષ્મ મધ્યાહનમાં” સારાંશ.
5. (અ) પૂર્વાપર સંબંધ આપી કોઈપણ એક સમજાવો : [4]
- (૧) “તો ચાલ, હું તને બેસાડી આવું. સમય થયે તેડવા પણ આવીશ.”
- (૨) “લઈ લો એનો અંગૂઠો, ઝટ કરો, જમીને પાછું ઉપડવું છે.”
- (બ) પૂર્વાપર સંબંધ આપી કોઈપણ એક સમજાવો : [4]
- (૧) “ક્યાંય ન માય રે એટલો આજ તો ઉરને થાય ઉમંગ.”
- (૨) “રે પ્રીત, તું તો સુરલોકની સુધા.”
- (ક) તમારા મિત્ર/સખીને નાટ્ય અભિનયમાં પ્રથમ ક્રમાંક મળ્યા બદલ અભિનંદન આપતો પત્ર લખો. [8]

અથવા

તમારી કોલેજમાં યોજાયેલ વૃક્ષારોપણ સપ્તાહનો કાર્યક્રમનો અહેવાલ તૈયાર કરો.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[4301]-313

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

URDU

General Paper III

(History of Novel, Drama and Afsana)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt All questions.

(2) All questions carry equal marks.

[۱۶]

۱۔ ناول کے اجزائے ترکیبی میں باہمی ربط ہوتا ہے۔ ثابت کیجئے۔

یا

ناول کے اقسام پر روشنی ڈالئے۔

[۱۶]

۲۔ مرزا رسوا کی ناول نگاری کا جائزہ لیجئے۔

یا

ناول کے فن کی روشنی میں 'امراؤ جان آدا' کا محاسبہ کیجئے۔

[۱۶]

۳۔ اردو ڈراما کی ترقی میں پارسی تھیٹر کمپنیوں کی خدمات کا جائزہ لیجئے۔

یا

ڈراما نگاری کا فن ڈراما نگار سے کن باتوں کا تقاضہ کرتا ہے؟ تفصیل سے لکھئے۔

P.T.O.

[۱۶] ۴۔ اردو مختصر افسانے کے فنی لوازمات بیان کیجئے۔

یا
سعادت حسن منٹو کی افسانہ نگاری پر روشنی ڈالئے۔

[۱۶] ۵۔ درج ذیل میں سے کوئی دو پر مختصر نوٹ لکھئے :

(۱) بیدی کا اسلوب

(۲) بوا حسینی کا کردار

(۳) کالو بھنگی کا کردار

(۴) ریڈیائی ڈراما

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[4301]-314

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

URDU

Special Paper III

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt All questions.

(ii) Figures to the left indicate full marks.

[۱۶] ۱۔ ادبی تنقید کے اصول بتاتے ہوئے ادب میں اسکی اہمیت کا جائزہ لیجئے۔

یا

اردو میں تذکروں کی اہمیت بیان کیجئے۔

[۱۶] ۲۔ حالی کی جدید تنقید کا جائزہ لیتے ہوئے ان کے اہم تنقیدی نقاط کو واضح کیجئے۔

یا

اردو میں تنقید کے ارتقاء کا تفصیل سے جائزہ لیجئے۔

[۱۶] ۳۔ غزل کے لغوی معنی بناتے ہوئے اسکی مقبولیت کے اسباب بتائیے۔

یا

غزل کے ارتقاء کا سرسری جائزہ لیجئے۔

P.T.O.

۴۔ آتش کی غزل گوئی کی خصوصیات بیان کیجئے۔ [۱۶]

یا

حسرت موہانی کی شاعری متوسط طبقہ کی ترجمان ہے۔ مثالوں سے واضح کیجئے۔

۵۔ اصغر کی صوفیانہ شاعری کا جائزہ لکھئے۔ [۱۶]

یا

ولی دکنی کی شاعری کا جائزہ تفصیل سے لیجئے۔

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-315

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

URDU

Special Paper IV

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the left indicate full marks.

[۱۰]

۱۔ مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر مضمون لکھئے :

(۱) ڈو بتا ہے تو ستاروں کو جنم دیتا ہے

(۲) اسلام میں خواتین کا مقام

(۳) حق تعلیم حقیقت یا فریب

[۱۰]

۲۔ (الف) درج ذیل میں سے کوئی دو پر مختصر نوٹ لکھئے :

(۱) اعراب و حرکات و سکنات

(۲) فعل اور اُسکی قسمیں

(۳) صفت اور اُسکی قسمیں

P.T.O.

[۸] (ب) درج ذیل میں سے کوئی چار کی تعریف مع مثال لکھئے :

(۱) تشبیہ

(۲) تلمیح

(۳) تجاہل عارفانہ

(۴) تجنیس ناقص

(۵) لف و نشر

(۶) مراعاة النظر

[۱۰] (ج) درج ذیل میں سے کوئی دو اشعار کی تقطیع کیجئے اور بحر کا نام بھی بتائیے :

(۱) نہ گورے سکندر نہ اے قبر دار

مٹے نامیوں کے نشاں کیسے کیسے

(۲) فروغِ شانِ محبوبی ہے کس کے عہد و پیمان میں

جمالِ دلربا کی گلِ فشاں ہے کس کے داماں میں

(۳) آمد آمد ہے خزاں کی جانِ والی ہے بہار

روتے ہیں گلزار کے درباغباں کھولے ہوئے

[۱۵] ۳۔ لسانیات کے مقاصد بیان کیجئے۔

یا

اُردو میں لسانی شعور کے آغاز و ارتقاء کا جائزہ لیجئے۔

۴۔ زبان کی ارادی تشکیل میں عوام اور علماء کا کیا حصہ ہوتا ہے؟ واضح کیجئے۔ [۱۵]

یا

محمود شیرانی کا نظریہ ”پنجاب میں اردو“ پر اپنے خیالات کا اظہار کیجئے۔

۵۔ مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر ادبی مضمون لکھئے : [۱۲]

(۱) اکبر الہ آبادی اور قومی یکجہتی

(۲) شبلی کی علمی و ادبی خدمات

(۳) علی گڑھ تحریک

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8+4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-316

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

HINDI (G-3)

हिंदी : सामान्य-3

(निबंध, काव्य-नाटक तथा लेखन)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

पाठ्य-पुस्तकें :— (i) निबंध सौरभ—संपा. सौ. उमा जाधव।

(ii) गाथा कुरुक्षेत्र की—मनोहर श्याम जोशी।

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों में से किन्हीं छः के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए : [6]

(1) Assistant

(2) Canal Officer

(3) Chief Controller

P.T.O.

- (4) Director of Estates
- (5) Foreign Secretary
- (6) Luggage Inspector
- (7) Office Supervisor
- (8) Store Inspector.

(आ) निम्नलिखित अंग्रेजी संक्षिप्तियों में से किन्हीं **चार** के पूर्ण हिंदी पर्याय लिखिए : [8]

- (1) A.P.L.
- (2) B.D.
- (3) C.C.I.
- (4) C.V.C.
- (5) D.I.C.
- (6) G.O.I.
- (7) I.T.

(इ) निम्नलिखित में से किसी **एक** विषय पर समाचार लेखन कीजिए : [6]

- (1) महाविद्यालय में संपन्न विवेकानंद जयंती (युवा महोत्सव)।
- (2) महाराष्ट्र बैंक में 'हिंदी दिवस' के अवसर पर 'हिंदी सप्ताह' का आयोजन।

2. निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [10]

(1) अर्जुन ने मुझे और दुर्योधन ने मेरी सेना को चुना है
इसलिये प्रस्तुत हुआ हूँ मैं, अपने ही दोनों धड़ों में
संधि न्यायोचित कराने।

बिंध गया है आज धर्म; बाणों से अधर्म के
निकाले उन्हें, अन्यथा वे बीध देंगे राजन
आप कौरवों को भी।

(2) धर्म नहीं; न्याय नहीं; युद्ध, युद्ध, युद्ध!

कौरवों की एक रट, युद्ध, युद्ध, युद्ध!

मैं उठा बाँहें;

चीखकर सीख यह देता रहा हूँ

मोक्ष ही नहीं;

अर्थ और काम भी होते धर्म से हैं सिद्ध।

(3) सुख-दुख; हानि-लाभ; जय-पराजय

सबको बराबर मानकर यदि बनेगा तू नहीं।

कर्म पर अधिकार है तेरा

किंतु है नहीं कर्म के फल पर

फल की चाह मत कर; बँध कर्म के फल से।

(4) उत्पत्ति का मैं ही बीज हूँ

सृष्टि का मैं ही आदि; मैं ही मध्य; मैं ही अन्त हूँ।

कहाँ तक बताऊँ; अंतहीन हैं विभूतियाँ मेरी

ये जो भी हैं; मेरे ही अंश हैं

जो भी हैं, मैं ही हूँ।

3. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के उत्तर लिखिए : [10]

(1) किसान के जीवन का वर्णन सरदार पूर्णसिंह ने किस प्रकार किया है ?

(2) आचार्य हजारीप्रसाद द्विवेदीजी ने 'मेरी जन्मभूमि' निबंध में लहुरी काशी गाँव का चित्रण किस प्रकार किया है ?

(3) शनिग्रह के संबंध में डॉ. गुणेजी ने किन-किन प्रचलित अंधविश्वासों का उल्लेख किया है ?

(आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो के उत्तर लिखिए : [10]

(1) महाभारत के युद्ध में गुरु द्रोणाचार्य की मृत्यु कैसे होती है ?

(2) 'हस्तिनापुर प्रसंग' का वर्णन कीजिए।

(3) 'गाथा कुरुक्षेत्र की'—काव्य नाटक की नायिका द्रौपदी आधुनिक नारी का प्रतीक है। कैसे ?

4. (अ) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [10]

(1) 'बुढ़ापा—हँसी नहीं, रुदन है; स्वर्ग नहीं नरक है।' इस कथन की समीक्षा कीजिए।

(2) निबंधकार 'दिनकरजी'—“साहस की जिंदगी सबसे बड़ी जिंदगी होती है।” ऐसा क्यों कहते हैं ?

(आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर लिखिए : [10]

(1) 'गाथा कुरुक्षेत्र की'—काव्य-नाटक के आधार पर नायक श्रीकृष्ण का चरित्र-चित्रण कीजिए।

(2) 'गाथा कुरुक्षेत्र की' काव्य-नाटक की कथावस्तु लिखते हुए उसके माध्यम से नाटककार ने कौनसा संदेश दिया है ?

(इ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर पत्रलेखन कीजिए : [5]

(1) भारत सरकार के स्वास्थ्य मंत्रालय द्वारा 'स्त्री-भ्रूणहत्या रोकथाम हेतु' महाराष्ट्र सरकार को प्रेषित 'ज्ञापन' का नमूना तैयार कीजिए।

(2) निदेशक, भारतीय रेल विभाग की ओर से कार्यालयों में ठीक समय पर उपस्थिति हेतु प्रेषित 'परिपत्र' का नमूना तैयार कीजिए।

(ई) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [5]

Character is destiny; character is that on which the destiny of nation is built. One cannot have great nation with men of small character. But whether in public life or student life, we cannot reach great heights if we are lacking in character. We cannot climb the mountain when the very ground at our feet is crumbling.

अथवा

चारित्र्य म्हणजे भाग्य, चारित्र्य म्हणजे केल्यामुळे राष्ट्राचे भवितव्य घडते ते. सामान्य चारित्र्याच्या लोकांमुळे राष्ट्र महान होऊ शकत नाही. सार्वजनिक जीवन असो अथवा विद्यार्थी जीवन असो जोपर्यंत आपल्या चारित्र्यात कमतरता असेल तोपर्यंत आपण एका विशिष्ट उंचीपर्यंत पोहचू शकत नाही. जर आपल्या पायाखालील जमीन सरकत असेल तर आपण पर्वत चढू शकणार नाही.

प्रयोजनमूलक हिंदी : सामान्यस्तर-3

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित अंग्रेजी वाक्यों में से किन्हीं आठ वाक्यों का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [8]

(1) Chief Controller has returned the papers.

(2) Nothing is due from the contractor.

(3) The banks have granted loans on cash terms to be flood stricken persons.

(4) The matter has been under consideration for a long time.

(5) Copy forwarded for information and necessary action.

(6) Government sanctioned as interest free loan to such employees whose houses were damaged by the floods.

(7) Our call bell is not in working order. Please get it repaired soon.

(8) The bill is returned as a joining report is not attached with it.

- (9) The final bill is not on the prescribed form.
- (10) The matter has been referred to the Administration Ministry.
- (11) The receipt of the letter has been acknowledged.
- (12) This amount has become irrecoverable. May be written off.

(आ) निम्नलिखित अंग्रेजी संक्षिप्तियों में से किन्हीं आठ संक्षिप्तियों का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [8]

- (1) C.T.B.T.
- (2) C—DEC
- (3) D.R.D.A.
- (4) F.E.R.A
- (5) G.A.T.T.
- (6) I.B.R.D.
- (7) I.M.F.
- (8) I.R.D.P.
- (9) N.C.T.E.
- (10) R.R.B.
- (11) S.A.A.R.C.
- (12) U.K.

2. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो विषयों पर रिपोर्ट लेखन कीजिए : [8]

- (1) रेल दुर्घटना
- (2) महाविद्यालय में मनाया गया हिंदी दिवस
- (3) अपने गाँव में सम्पन्न चुनाव जागरण अभियान
- (4) अपनी कॉलोनी का स्वच्छता अभियान।

(आ) निम्नलिखित परिच्छेद का सारलेखन कीजिए अथवा परिच्छेद के अवलोकनात्मक प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [8]

कविता छंदबद्ध होती है और हर छंद की अपनी गति होती है, अतः उसका अपना प्रभाव भी होता है। साथ ही उसका एक सीमा तक कविता के भाव से सम्बन्ध भी होता है। फिर अनुवादक क्या करे ? भारतीय भाषाओं में एक प्रकार के छंद हैं, जो फारसी आदि में दूसरी तरह के हैं और यूरोपीय भाषाओं में तीसरी तरह के। ऐसी स्थिति में दो ही रास्ते अनुवादक के सामने हैं—या तो वह लक्ष्य भाषा में प्राप्त उपयुक्त छंद में अनुवाद कर दे, पर ऐसा करने से मूल छंद का सारा प्रभाव समाप्त हो जाएगा, या फिर वह स्रोत सामग्री के छंद में ही अनुवाद करे। किन्तु इसमें भी बात नहीं बनेगी। एक तो उस छंद को उस भाषा में उतार पाना हमेशा आसान नहीं होगा, यदि उतार भी लें। स्रोत सामग्री का छंद स्रोत भाषा-भाषियों पर परंपरागत रूप में जो प्रभाव डालता आ रहा है, लक्ष्य भाषा-भाषी पर अनभ्यस्त होने के कारण वह प्रभाव नहीं डाल पाएगा।

अथवा

- (1) छंदबद्ध कविता का अनुवाद कैसे सम्भव है ?
- (2) लेखक ने छंद के कौन-कौनसे गुणों का उल्लेख किया है ?
- (3) लक्ष्य भाषा और स्रोत भाषा किसे कहते हैं ?
- (4) प्रस्तुत गद्यांश का उचित शीर्षक दीजिए।

3. (अ) निम्नलिखित में से किसी एक पर आकाशवाणी अथवा दूरदर्शन के लिए विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [6]

- (1) होम थिएटर टीवी
- (2) राज्यस्तरीय कविता प्रतियोगिता
- (3) नया कम्प्यूटर
- (4) महाविद्यालयों की ओर से कल्याणकारी योजनाएँ।

(आ) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [6]

Like prophet Gandhiji did not merely show the way he followed it and took with him millions of his fellowmen. His philosophy of passive resistance was based on two concepts—non-violence and the abiding faith that every human being has a moral sense to which ultimately a successful appeal can always be made. In South Africa he fought General Smuts and in India British Imperialism with that powerful weapon with results which are recorded in some of the most inspiring pages of history.

अथवा

गाँधीजींनी आम्हास देवदूताप्रमाणे फक्त मार्गच दाखविला नाही तर त्यांनी जे काही सांगितले ते स्वतः केले आणि लाखों सार्थीना त्यांनी आपल्या सोबत घेतले. सत्याग्रहाचे त्यांचे तत्वज्ञान दोन विचारांवर आधारित होते—अहिंसा आणि दृढ विश्वास की जे नैतिक जागृती बाळगणाऱ्या प्रत्येक व्यक्ति जवळ असते व शेवटी ज्यावर कुठल्याही गोष्टीचा यशस्वी प्रभाव पडू शकतो. त्यांनी दक्षिण अफ्रिकेत जनरल स्मट्स आणि भारतात साम्राज्याबरोबर याच शक्तिशाली शस्त्राने लढा दिला ज्याचे परिणाम इतिहासाच्या महान स्फूर्तीदायक पृष्ठांमध्ये अंकित आहेत.

4. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार लघूत्तरी प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]
- (1) अनुवाद के महत्व को समझाइए।
 - (2) राजभाषा हिंदी के 351 अनुच्छेद पर प्रकाश डालिए।
 - (3) सूचना प्रौद्योगिकी का भूमंडलीकरण पर किस प्रकार प्रभाव पड़ा है ?
 - (4) जनसंचार माध्यमों में हिंदी का प्रयोग किस प्रकार हो रहा है ? स्पष्ट कीजिए।
 - (5) केंद्रीय सरकारी कार्यालयों में राजभाषा हिंदी का कार्यान्वयन किस प्रकार होता है ?
 - (6) क्षेत्र कार्य का अर्थ एवं महत्व समझाइए।

(आ) निम्नलिखित विषयों में से किन्हीं चार पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

- (1) दूरदर्शन की भाषा
- (2) दूरदर्शन और प्रयोजनमूलक हिंदी
- (3) क्षेत्र कार्य की प्रणालियाँ
- (4) प्रतिवेदन रिपोर्ट
- (5) हिंदी प्रचार करने वाली स्वैच्छिक हिंदी संस्थाओं का परिचय
- (6) अनुसंधान क्षेत्र का चयन।

Seat No.	
-------------	--

[4301]-317

T.Y. BA. EXAMINATION, 2013

HINDI : SPECIAL-3

हिंदी : विशेष-3

हिंदी साहित्य का इतिहास

(आदिकाल से आधुनिक काल तक)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

(क) हिंदी साहित्य के इतिहास का काल-विभाजन और नामकरण के विषय में प्रतिपादित विभिन्न मतों की समीक्षा कीजिए।

(ख) रीतिकालीन साहित्य की प्रमुख प्रवृत्तियों का विवेचन कीजिए।

2. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

(ग) कृष्णभक्ति काव्य की सामान्य प्रवृत्तियों का परिचय दीजिए।

(घ) प्रेममार्गी काव्यधारा का परिचय देते हुए उसमें जायसी का स्थान निर्धारित कीजिए।

3. निम्नलिखित में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

(च) प्रगतिवादी काव्यधारा के प्रमुख कवियों का नामोल्लेख करते हुए प्रगतिवादी काव्य की प्रवृत्तियों पर प्रकाश डालिए।

(छ) छायावाद की प्रमुख विशेषताओं का विवेचन करते हुए छायावादी कवि के रूप में जयशंकर प्रसाद का परिचय दीजिए।

4. निम्नलिखित में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर लिखिए : [16]

(ज) हिंदी नाटक के विकासक्रम का परिचय देते हुए एक नाटककार के रूप में जयशंकर प्रसाद का योगदान स्पष्ट कीजिए।

(झ) हिंदी उपन्यास विधा के विकासक्रम पर प्रकाश डालिए।

5. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं **चार** प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [8]

(1) छायावाद की **दो** विशेषताएँ लिखिए।

(2) प्रगतिवाद के **दो** प्रमुख कवियों के नाम लिखिए।

(3) नई कविता की **दो** प्रवृत्तियाँ लिखिए।

(4) 'गोदान' उपन्यास के महत्व को संक्षेप में समझाइए।

(5) भारतेंदु युग के **दो** निबंधकारों के नाम लिखिए।

(6) जयशंकर प्रसाद के **दो** नाटकों के नाम लिखिए।

(आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं **आठ** प्रश्नों के उत्तर **एक-एक** वाक्य में लिखिए : [8]

(1) 'शेखर एक जीवनी' के लेखक कौन हैं ?

(2) हिंदी के किसी **एक** मनोवैज्ञानिक उपन्यास का नाम लिखिए।

- (3) हजारीप्रसाद द्विवेदी के दो निबंध संग्रहों के नाम लिखिए।
- (4) भारत-पाक विभाजन पर आधारित भीष्म साहनी के प्रसिद्ध उपन्यास का नाम लिखिए।
- (5) 'मैला आँचल' के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए।
- (6) 'प्रियप्रवास' किसकी रचना है ?
- (7) प्रयोगवाद के दो कवियों के नाम लिखिए।
- (8) 'कामायनी' किस काव्यधारा की रचना है ?
- (9) 'सरोज-स्मृति' किसकी रचना है ?
- (10) राष्ट्रीय काव्यधारा की दो विशेषताएँ लिखिए।

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-318

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

HINDI : SPECIAL-4

हिंदी : विशेष-4

(भाषाविज्ञान और हिंदी भाषा)

(2008 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 80

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [16]

(क) हिंदी के शब्दसमूह का परिचय देते हुए विदेशी शब्दों का महत्व स्पष्ट कीजिए।

(ख) भाषा के विविध रूपों का परिचय देते हुए राष्ट्रभाषा का महत्व अधोरेखित कीजिए।

2. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [16]

(ग) देवनागरी लिपि का नामकरण बताकर उसके गुण-दोष स्पष्ट कीजिए।

(घ) स्थान के आधार पर व्यंजनों का वर्गीकरण स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

3. निम्नलिखित में से किसी **एक** प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए : [16]

(च) अर्थपरिवर्तन के कारण स्पष्ट कीजिए।

(छ) भाषाविज्ञान के अंगों का परिचय दीजिए।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं **दो** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]

(1) शारीरिक विभिन्नतावाद

(2) काशी नागरी प्रचारिणी सभा, वाराणसी

(3) वाक्य विभाजन के आधार

(4) स्वर वर्गीकरण।

5. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं **चार** प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [8]

(1) प्रयत्नलाघव किसे कहते हैं ?

(2) भाषा की कोई **एक** विशेषता स्पष्ट कीजिए।

(3) बोली और भाषा का अन्तर संक्षेप में लिखिए।

(4) मात्रा के प्रकार लिखिए।

(5) भाषाविज्ञान की शाखाओं का उल्लेख कीजिए।

(6) संबंधतत्व किसे कहते हैं ?

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं **आठ** प्रश्नों के उत्तर **एक-एक** वाक्य में लिखिए : [8]

(1) प्रयाग में कार्यरत राष्ट्रभाषा का प्रसार करने वाली संस्था का नाम लिखिए।

- (2) भाषा की परिभाषा लिखिए।
- (3) अवधी के किन्हीं दो कवियों के नाम लिखिए।
- (4) अर्थसंकोच किसे कहते हैं ?
- (5) भोजपुरी कहाँ बोली जाती है ?
- (6) स्वर किसे कहते हैं ?
- (7) नासिक्य ध्वनियों के उदाहरण लिखिए।
- (8) भाषाविज्ञान की परिभाषा लिखिए।
- (9) पद किसे कहते हैं ?
- (10) वाक्य की परिभाषा लिखिए।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-319

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PERSIAN

General Paper III

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Text :— (1) Miras-e-Zban-e-Farsi.

(2) Chahar Maquala.

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Write any *one* of the following : [16]

(i) Explain the life sketch and literary works of Shaikh Saadi.

(ii) Write Anwari as a great Qasida Nigar.

(iii) Discuss the poetic art of Iqbal.

2. Explain in Persian or explain and translate into English, Urdu or Marathi any *four* of the following : [16]

(۱) نالہء مرغ اسیر این ہمہ بہر وطن ست

مسلک مرغ گرفتار قفس ہم چومن ست

(۲) چرا بدین صفت از آفتاب سوخته ای

مگر بہ طرف چمن، آب و آبیاری نیست

(۳) مرد شوآور زمام او بکف

تاشوی گوہر اگر باشی خذف

P.T.O.

- (۴) چو آئینه گیرد غیار ملالت
 دل دردمندم باھی الہی
- (۵) شمع خترید کہ بس تیرہ شدم
 تاز تار یکیت ایمن کردم
- (۶) آں قدرت و شجاعت و جوش و خروش کو
 شیران جنگ جوے پلنگینہ پوش کو

3. Explain the life history of literary works of Nizami Urozi. [16]

Or

Trace the general survey of the stories “علم نجوم”.

4. (A) Reproduce in your own words in Persian any one of the following : [8]

(۱) حکایت پیشگوئی خیام کہ در بارهٔ قیر خود

(۲) حکایت کنیر عجوزہ

(۳) حکایت احمد بن عبداللہ مردی خر بندہ

(B) Write the central idea of any two of the following : [8]

(۱) دعا

(۲) الہی

(۳) گل و شبنم

5. Translate into English, Urdu or Marathi any two passages of the following : [16]

(۱) چون رودکی بدین بیت رسید امیر خیان منفعل گشت که از تحت فرود آمد و بی موزه پای در رکاب خنگ نوبتی آورد و روی به نجارا نهاد چنانکه رانین و موزه تا دو فرسنگ در پی امیر بردند به بروته و آنجا در پای کرد و عنان تانجارا تیج جای باز نگرفت و رودکی آن تیج هزار دینار مضاعف از شکر بستد، و شنیدیم بسمر قند در سنهء اربع و خمس مائه از دهقان ابورجا احمد ابن عبدالعمد العابدی که گفت جد من ابورجا حکایت کرد۔

(۲) روزی امیر با احمد یدیهی نزدی باخت و نروده هزاری پپاین کشیده بود و امیر دو مهره در شش گاه داشت و احمد یدیهی دو مهره در یک گاه و ضرب امیر را بود احتیاطها کرد و بینداخت تا دوش زند دو یک بر آمد عظیم طیره شد و از طبع برفت و جای آن بود و آن عقب بدرجه کشید که هر ساعت دست به تیج می کرد و ندیمان چون برگ بر درخت همی لرزیدند که بادشاه بود و کودک بود و مقمور بچنان زخمی ابو بکر ارزقی برخاست و بنزدیک مطریان شد و این دو بیتی باز خواند۔

(۳) یعقوب گفت تو از جانب مشرق بگشتن من آمده نه بعلم نجوم خواندن و لیکن از آن پشیمان شوی و نجوم نجوانی و در آن علم کمال رسی و در امت محمد صلعم از منجمان بزرگ یکی تو باشی آن همه بزرگان که نشسته بودند از آن سخن عجب داشتند و ابو معشر مقرر آمد و کارد از میان کتاب بیرون آورد و بشکشت و بینداخت و از نوخم داد و پانزده سال تعلّم کرد تا در علم نجوم رسید بدان درجه که رسید۔

(۴) فال گوئی اور انجواند و گفت در طالع تو چند سخن گفتنی همی بینم ہدیہ بدہ تا ترا بگویم
غلام درمی دو بد و داد فال گوی گفت عزیز ی۔ از آن تو در رنجی است از امروز
تا سہ روز دیگر از آن رنج خلاص یابد و خلعت تشریف پوشد و باز عزیز و مکرم گردد
غلامک ہمی رفت تا بقلعہ و برسبیل بشارت آن حادثہ باخواجہ بگفت بوریجان
را خندہ آمد و گفت ای آبلہ ندائی کہ بچنان جایہا نباید استاد۔

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+1

Seat No.	
-------------	--

[4301]-320

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SANSKRIT

General Paper III

Title : (1) Pratimanatakam

(2) Bhaminivilasah

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English *or* Marathi any *two* from Section 'A' and 'B' each from the following passages :

पुढील परिच्छेदांपैकी 'अ' आणि 'ब' विभागातील कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा :

Section A

[10]

(विभाग 'अ')

(i) सीता—हम् आर्यपुत्र मा खलु मा खल्वेवं भणितुम्।

रामः—अलमलं सम्भ्रमेण। अतिक्रान्तः खल्वेषः कालः। अये कुतो नु

रेणुः समुत्पतति लोभ्रसमानगौरः

सम्प्रावृणोति च दिशः पवनावधूतः।

शङ्खध्वनिश्च पटहस्वनधीरनादैः

समूर्च्छितो वनमिदं नगरीकरोति ॥

P.T.O.

- (ii) राजा— (किञ्चित् समाश्वस्य) बालाके सुमन्त्र एक एव ननु प्राप्तः।
 काञ्चुकीयः — महाराज अथ किम् ?
 राजा— कष्टं भोः।
 शून्यः प्राप्तो यदि रथो भग्नो मम मनोरथः।
 नूनं दशरथं नेतुं कालेन प्रेषितो रथः॥
 तेन हि शीघ्रं प्रवेश्यताम्।
- (iii) अवदातिका — अहो अत्याहितम्। परिहासेनापीमं वल्कलमुपनयन्त्या ममैतावद् भयमासीत्
 किं पुनर्लोभेन परधनं हरतः। हसितुमिवेच्छामि। न खल्वेकाकिन्या
 हसितव्यम्।
 (ततः प्रविशति सीता सपरिवारा)
 सीता — हले अवदातिका परिशङ्कितवर्णेव दृश्यते। किन्तु खल्विवैतत्।
 चेटी — भट्टिनी सुलभापराधः परिजनो नाम।
 अपराद्धा भविष्यति।

Section B

[10]

(विभाग 'ब')

- (i) गुञ्जति मञ्जु मिलिन्दे मा मालती मौनमुपयासीः।
 शिरसा वदान्यगुरवः सादरमेनं वहन्ति सुरतरवः॥
 किं खलु रत्नैरेतैः किं पुनरभ्रायितेन वपुषा ते।
 सलिलमपि यन्नं तावकमर्णव वदनं प्रयाति तृषितानाम्॥

- (ii) स्वर्लोकस्य शिखामणिः सुरतरुग्रामस्य धामाद्भुतं
 पौलोमीपुरहूनयोः परिणतिः पुण्यावलीनामसि।
 सत्यं नन्दन किं त्विदं सहृदयैर्नित्यं विधिः प्रार्थ्यते
 त्वत्तः खाण्डवरङ्गताण्डवनटो दूरेऽस्तु वैश्वानरः॥
- (iii) मधु द्राक्षा साक्षादमृन्मथ वामाधरसुधा
 कदाचित्केषांचिन्न खलु विदधीरन्नपि मुदम्।
 ध्रुवं ते जीवन्तोऽप्यहह मृतका मन्दमतयो
 न येषामानन्दं जनयति जगन्नाथभणितिः॥

2. Explain with reference to the context any *two* from Section 'A' and 'B' each :

'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी दोन वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

Section A

[10]

(विभाग 'अ')

- (i) चतुर्णां वर्णानामभयमिव दातुं व्यवसितः।
 (ii) व्रजतु चरतु धर्मं भर्तृनाथा हि नार्यः।
 (iii) निम्नस्थलोत्पादको हि कालः।
 (iv) जीवामि शून्यस्य रथस्य सूतः।

Section B

[10]

(विभाग 'ब')

- (i) उन्मदवारणबुद्ध्या मध्येजठरं समुच्छलति।
- (ii) विश्वस्मिन्नधुनान्यः कुलव्रतं पालयिष्यति कः।
- (iii) अस्ति मम शिरसि सततं नन्दकुमारः प्रभुः परमः।
- (iv) मुकुन्दमुखचन्दिरे चिरमिदं चकोरयताम्।

3. Write descriptive notes on any *one* from Sections 'A' and 'B' each :

'अ' आणि 'ब' विभागातील प्रत्येकी एका विषयावर विवेचक टीप लिहा :

Section A

[8]

(विभाग 'अ')

- (i) Nandi
नांदी
- (ii) Description of kings of Raghukula made by Devakulika.
देवकुलिकाने केलेले रघुवंशातील राजांचे वर्णन.

Section B

[8]

(विभाग 'ब')

- (i) Description of a 'noble person' in प्रास्ताविकविलास.
प्रास्ताविकविलासातील सज्जन पुरुषांचे वर्णन.
- (ii) Tadaganyokti
तडागान्योक्ती.

4. Critically appreciate the 5th (fifth) act of प्रतिमानाटकम्. [12]

Or

(किंवा)

Discuss Bhasa's style and his techniques of dramaturgy reflected in प्रतिमानाटकम्.

‘प्रतिमानाटकातील’ भासाची भाषाशैली आणि नाट्यतंत्र यावर निबंध लिहा.

5. Elaborate description of Krishna made by Jagannatha in Shantavilasa.

जगन्नाथाने शांतविलासात केलेले ‘कृष्णवर्णन’. [12]

Or

(किंवा)

Explain in detail ‘कमलान्योक्तिः’ in Prastavikvilas.

प्रास्ताविकविलासातील ‘कमलान्योक्तिः’ सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-321

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SANSKRIT

Special Paper III

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- Texts :** (i) लघुसिद्धान्तकौमुदी
संज्ञा, कारक, सन्धि.
(ii) History of Vedic Literature.
वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास
(iii) Sanskrit Composition.
संस्कृत निबंधलेखन.

1. Explain any three of the following :

[15]

पुढीलपैकी कोणत्याही तिहींचे स्पष्टीकरण करा :

- (i) अणुदित्सवर्णस्य चाऽप्रत्ययः।
(ii) एङ पदान्तादति।
(iii) ष्टुना ष्टुः।
(iv) अतो रोरप्लुतादप्लुते।
(v) आधारोऽधिकरणम्।

P.T.O.

2. (A) Write notes on any *three* of the following : [6]

पुढीलपैकी कोणत्याही तिहींवर टीपा लिहा :

- (i) धातुः।
- (ii) अनुनासिकः।
- (iii) कर्म।
- (iv) सवर्णदीर्घसन्धिः।
- (v) इत्संज्ञा।

(B) Split any *two* conjuncts of the following quoting relevant rules : [4]

पुढीलपैकी दोहोंचा संबंधित सूत्रे सांगून संधिविग्रह करा :

- (i) पावकः।
- (ii) पतञ्जलिः।
- (iii) हरी एतौ।
- (iv) विष्णुस्त्राता।

(C) Give any *five* Vibhaktis of the underlined words from the following sentences giving relevant rules : [5]

खालील वाक्यातील कोणत्याही पाच अधोरेखित शब्दांच्या विभक्ती संबंधित सूत्रांच्या आधारे सांगा :

- (i) माणवकं पन्थानं पृच्छति।
- (ii) रजकस्य वस्त्रं ददाति।
- (iii) रामेण हतो बाली।
- (iv) ग्रामात् आयाति।

- (v) इन्द्राय वषट्।
(vi) गणेशाय नमः।
(vii) मोक्षे इच्छ अस्ति।
(viii) रामः ग्रामं गच्छति।

3. (A) Write an information on a commentators of the Rgveda. [12]

ऋग्वेदाच्या भाष्यकारांविषयी थोडक्यात माहिती द्या.

Or

(किंवा)

Write an essay on the Atharvaveda.

अथर्ववेदावर निबंध लिहा.

(B) Explain the Kalpa and Siksa Vedaṅga. [12]

कल्प आणि शिक्षा वेदांग स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

Write an essay on Upanisad.

उपनिषद् यावर निबंध लिहा.

4. Write critical paragraph on any *two* of the following : [16]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) Grammar of Panini

पाणिनीय व्याकरण

(ii) Structure of the Rgveda

ऋग्वेदाची रचना

(iii) Chandas

छन्दस्

(iv) Sadvimsabrahmana

षड्विंशब्राह्मण.

5. Write a short essay in Sanskrit on any *one* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर संस्कृतात संक्षिप्त निबंध लिहा :

(i) कविः भासः।

(ii) परोपकाराय सतां विभूतयः।

(iii) प्रदूषणसमस्या।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[4301]-322

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SANSKRIT

Special Paper IV

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

Texts : आत्मानात्मविवेक (Atmanatmaviveka)

तर्कसंग्रह (Tarkasamgraha)

1. (A) Explain with reference to the context (any *three*) of the following : [15]

खालीलपैकी कोणत्याही तिन्हींचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (i) शरीरपरिग्रहाद् दुःखं जायते।
- (ii) प्रकरणप्रतिपाद्यस्य तन्मध्ये पौनाःपुन्येन प्रतिपादनमभ्यासः।
- (iii) स्थूलशरीरं नाम पञ्चीकृत-भूतःकार्यं कर्मजन्यं जन्मादिषड्विकारम्।।
- (iv) कारणशरीरं नाम शरीरद्वयहेतुः।
- (v) स्थूलशरीरम् अन्नमयकोषः।

P.T.O.

(B) Explain with reference to the context (any *three*) of the following : [15]

खालीलपैकी कोणत्याही तिन्हींचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (i) बालानां सुखबोधाय क्रियते तर्कसङ्ग्रहः।
- (ii) तत्र गन्धवती पृथिवी।
- (iii) संयोगनाशको गुणो विभागः।
- (iv) वाक्यं द्विविधम्।
- (v) अयथार्थानुभवस्त्रिविधः संशयविपर्ययतर्कभेदात्।

2. Who is the Adhikari according to Sankaracarya ? [15]

शंकराचार्यांच्या मते अधिकारी कोण ?

Or

(किंवा)

Explain fully the concept of subtle-body.

‘सूक्ष्मशरीर’ संपूर्णपणे स्पष्ट करा.

3. Explain fully the ‘Pratyaksapramana’. [15]

‘प्रत्यक्षप्रमाण’ संपूर्ण स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

Explain fully the Upamanapramana and Sabdapramana.

‘उपमानप्रमाण’ व ‘शब्दप्रमाण’ पूर्णपणे स्पष्ट करा.

4. Write critical notes on any *two* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर चिकित्सक टीपा लिहा :

(i) मनन व निदिध्यासन.

Manana and Nididhyasana.

(ii) Pranamayakosa.

प्राणमयकोष.

(iii) Ajñana

अज्ञान.

5. Write critical notes on any *two* of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर चिकित्सक टीपा लिहा :

(i) Pañcavayavi Vakya

पञ्चावयवी वाक्य

(ii) Dravya

द्रव्य

(iii) Paksa, Sapaksa and Vipaksa.

पक्ष, सपक्ष आणि विपक्ष.

Total No. of Questions—8]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
-------------	--

[4301]-323

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ARDHAMAGADHI (Prakrit)

General Paper III

Texts : (i) Nalakaha (नलकहा)

(ii) Añjanapavanañjayavuttantu

(अंजणापवणंजयवुत्तन्तु)

(2008 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

Nalakaha (नलकहा)

1. Translate any *two* of the following passages into English *or* Marathi : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोन परिच्छेदांचे इंग्रजीत अथवा मराठीत भाषांतर करा :

(i) अनलो व्व नलो दुव्विसहतेयपसरो सरोसवेरीहिं।

पत्थिवमत्थयपणमियपयकमलो पालए रज्जं ॥

अन्नया नलेण पुच्छया मंतिणो—जणओवज्जियं चेव किमहं महिं पालेमि, अओ अहियं ?

तेहिं भणियं—तिभागूणं भरहद्धं भुत्तं निसहेण, तुमं पुण सयलं भरहद्धं भुंजसि। ता जुत्तं

पुत्तो पिउणो अहिओ त्ति। किंतु पुरी तक्खसीला अत्थि इओ दोहिं जोयणसएहिं। तत्थ

कथंबो राया। सो तुह आणं न मन्नेइ।

P.T.O.

- (ii) तो रायाएसेणं भद्वा अंतेउरस्स पडिहारी।
 कुमारीएँ पुरो निवकुमरविक्कमे कहिउमाढत्ता ॥
 कासिनयरी नरेसो एसो दढभुयबलो [बलो] नाम।
 वरसु इमं जइ गंगं तुंगतरंगं महसि दट्टुं ॥
 दमयंतीए भणिअं—भद्दे ! परवंचणवसिणिणो कासिवासिणो सुव्वंति। ता न मे इमम्मि
 रमइ मणं ति अग्गओ गच्छ।
- (iii) तओ छुरिएण छिन्नं वसणद्धं। दमयंतीवत्थंचले लिहियाइं नियरुहिरेण अक्खराइं।
 वडरुक्खह दाहिणदिसहिं जाइ विदब्भिहि मग्गु।
 वामदिसिहि पुण कोसलिहि जहिं रुच्चइ तहिं लग्गु ॥
 अहं पुण अन्नत्थ वच्चिस्सं। तओ असइं रुयंतो व्व निहुयक्कमो गुंतुं पयट्टो नलो।
 पियपणइणिं पसुत्तं वलियकंधरं पलोयंतो गंतूण केत्तियं पि भूमिभागं चिंतितुं पवत्तो।

2. Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

- (i) जं पइणो भवणं तं पइं विणा पराभवभवणं चेयं नारीणं।
 (ii) नियजाइसंगमकए दुक्खे दुक्खं धुवं एइ।
 (iii) पाएण कुपुरिसाणं न सहावो अन्नहा होइ।

3. Compare the story of नल from कुमारपालप्रतिबोध and from महाभारत. [16]

कुमारपालप्रतिबोधात आलेल्या व महाभारतामध्ये असलेल्या नलकथेची तुलना करा.

Or

(किंवा)

Give the character-sketch of दमयंती.

दमयंतीचे व्यक्तिचित्रण करा.

4. Write a critical paragraph on any *one* of the following : [8]

पुढीलपैकी कोणत्याही **एक** विषयावर विवेचक परिच्छेद लिहा :

(i) Date and work of Somaprabhacarya

सोमप्रभाचार्याचा काल व कार्य

(ii) Story of King Mammana and Queen Viramati.

राजा मम्मण व राणी वीरमतीची कथा.

5. Translate any *two* of the following into English *or* Marathi : [8]

खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**चे इंग्रजीत **किंवा** मराठीत भाषांतर करा :

(A) एत्थंतरे दुज्जउ दुण्णिवारु मयणाउरु पवणं जयकुमारु।

णउ विसहइ तइयउ दिवसु एंतु अच्छइ विरहाणले झंप देंतु ॥

धूमाइ वलइ धगधगइ चित्तु णं मंदिरु अब्भंतरे पलित्तु।

चंदिणउ चंदु चंदणु जलहु कप्पुरकमलदलसेज्जमहु ॥

दाहिणमारुड सीयलजलाइँ तहो अगिगफुल्लिंगाईँ केवलाइँ ।

णिडुहइ अंगुवंगईँ अणंगु सज्जणहिययाईँ व पिसुणसंगु ॥

णीससइ ससइ वेवइ तमेण धाहवइ धाहा पंचमेण ।

उड्डणआहरणपसाहणाईँ सव्वईँ अंगहोँ असुहावणाईँ ॥

(B) तं णिसुणेवि वेवंति समुट्टिय अप्पुणु वे बि ताउ कसधाएहिँ हयउ पुणुप्पुणु ।

‘किं जारहोँ णाहि सुवण्णु घरे जेँ कडउ घडावे वि छुहइ करे ॥

अण्णु वि एत्तिउ सोहग्गु कउ जे कंकणु देइ कुमारु तउ ।

कडुअक्खरपहरभयाउरउ संजायउ बे वि णिरुत्तरउ ॥

हक्कारेवि पभणुउ कूरभडु ‘हय जोत्ते महारहवीढे चडु ।

एयउ दुट्टउ अवलक्खणउ ससिधवलामलकुललंछणउ ॥

माहिंदपुरहोँ दूरंतरेण परिघिविवि आउ सुहुँ रहवरेण ।

जिह मुअहुँ ण आवइ वत्त महु णं णिसुणेवि संदणु जुत्तु लहु ॥

(C) हा कम्मु काईँ किउ केउमइ खले मुइय लहेसहि कवण गइ ।

हा ताय महिंद मइंदु धरे सुपसण्णकित्ति पडिरक्ख करे ॥

हा मायरि तुहु मि ण संथवहि मुच्छाविय दुहिय समुत्थवहि ।

गंधव्वहो देवहो दाणवहो विज्जाहकिण्णरमाणवहो ॥

जक्खहो रक्खहो रक्खहो सहिय णं तो पंचाणणेण गहिय।

तं णिसुणेवि गंधव्वाहिवई रणे दुज्जउ परउवयारमइ॥

मणिचूडु रयणचूडहे दइउ पंचाणणु जेत्यु तेत्थु अइउ।

अट्टावउ सावउ होवि थिउ हरि पाराउट्टु तेण किउ॥

6. Explain with reference to the context any *two* of the following : [8]

खालीलपैकी कोणतेही दोन ससंदर्भ स्पष्ट करा :

(i) एहु जइ णामेण अणंतवीरु दसरहभायरु अणरणजाउ।

(ii) उप्पण्ण चिंत कहो कण्ण देमि।

(iii) किं वयणेहिँ वहुएँहि वाहिरेहि।

(iv) मइँ सरसउ अण्णु ण को वि पाउ।

7. Critically evaluate 19th canto of अंजणापवणंजयवुत्तंतु. [16]

अंजणापवणंजयवुत्तंतुच्या 19व्या संधिचे विवेचक रसग्रहण करा.

Or

(किंवा)

Give the character sketch of अंजना.

अंजनाचे व्यक्तिचित्रण करा.

8. Give notes on any *two* from the following :

[8]

खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा :

(i) रावणाचे व्रतग्रहण.

Ravana's observance of vows.

(ii) पवनंजयाचा शोक.

Lamentation of Pavanajaya.

(iii) प्रहसित आणि वसंतमाला.

Prahasita and Vasantamala.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
-------------	--

[4301]-324

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

PALI

Paper G-III

(Udana I, II, III and Cariyapitaka)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

PART A

(Udana I, II, III)

1. Translate the following into English *or* Marathi (any two) : [12]

इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा (कोणतेही दोन) :

- (1) अथ खो आयस्मा नन्दो सहायकानं भिक्खूनां भतकवादेन च उपक्कितकवादेन च अट्टीयमानो हरायमानो जिगुच्छमानो एको वूपकट्ठो अप्पमतो आतापी पहिततो विहरन्तो नचिरस्सेव-यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं पब्बजन्ति तदनुत्तरं—ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहासि । “खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया” ति अब्भज्जासि । अज्जतरो खो पनायस्मा नन्दो अरहतं अहोसि ।
- (2) “किस्स पन त्वं, नन्द, अनभिरतो ब्रह्मचरियं चरसि, न सक्कोसि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं, सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्ससी” ति? “साकियानी मं भन्ते,

P.T.O.

जनपदकल्याणी घरा निक्खमन्तस्स उपड्डुल्लिखितेहि केसेहि अपलोकेत्वा मं एतदवोच—
'तुवटं खो, अय्यपुत्त, आगच्छेय्यासी' ति । सो खो अहं, भन्ते, तमनुस्सरमानो
अनभिरतो ब्रह्मचरियं चरामि, न सक्कोमि ब्रह्मचरियं सन्धारेतुं, सिक्खं पच्चक्खाय
हीनायावत्तिस्सामी'' ति ।

- (3) तेन खो पन समयेन पञ्चमत्तानि देवतासतानि उस्सुक्कं आपन्नानि होन्ति आयस्मतो
महाकस्सपस्स पिण्डपातपटिलाभाय । अथ खो आयस्सा महाकस्सपो तानि पञ्चमतानि
देवतासतानि पटिक्खपित्वा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगहं पिण्डाय
पाविसि-येन दलिद्विसिखा कपणविसिखा पेसकारविसिखा । अद्दसा खो भगवा
आयस्मन्तं महाकस्सपं राजगहे पिण्डाय चरन्तं येन दलिद्विसिखा कपणविसिखा
पेसकारविसिखा ।
- (4) एवं मे सुतं—एक समयं भगवा उरुवेलायं विहरति नज्जा नेरज्जराय तीरे बोधिरुक्खमूले
पठमाभिसम्बुद्धो । तेन खो पन समयेन भगवा सत्ताहं एकपल्लङ्केन निसिन्नो
होति विमुत्तिसुखपटिसंवेदी । अथ खो भगवा तस्स सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा
समाधिम्हा वुट्ठहित्वा रत्तिया मज्झिमं यामं पटिच्चसमुप्पादं पटिलोमं साधुकं
मनसाकासि ।

2. Explain with reference to the context (any two) : [8]

संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा (कोणतेही दोन) :

- (1) इमस्मिं सति इदं होति, इमस्सुप्पादा इदं उप्पज्जति, इमस्मिं असति इदं न होति,
इमस्स निरोधा इदं निरुज्झति ।

- (2) “अनञ्जपोसिमञ्जातं, दन्तं सारे पतिट्ठितं ।
खीणासवं वन्तदोसं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मण’न्ति ॥
- (3) “सब्बं परवसं दुक्खं, सब्बं इस्सरियं सुखं ।
साधारणे विहज्जन्ति, योगा हि दुरतिक्कमा’ति ॥
- (4) “यो ब्राह्मणो बाहितपापधम्मो,
निहुंहुङ्को निक्कसावो यततो ।”

3. Answer any *one* of the following :

[12]

खालीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा :

- (1) ‘बोधिवग्गो’ या पाठाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.
- (2) ‘मुचलिन्दसुत्तं’ या पाठाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

4. Write short notes on (any *two*) :

[8]

थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही दोन) :

- (1) तण्हा
- (2) ब्राह्मणसुत्तं
- (3) बाहियसुत्तं
- (4) राजसुत्तं ।

PART B

(Cariyapitaka)

1. Translate the following into English *or* Marathi (any two) : [12]

इंजी किंवा मराठीत भाषांतर करा (कोणतेही दोन) :

- (1) “पुनापरं यदा होमि, चूळबोधि सुसीलवा ।
भवं दिस्वान भयतो, नेक्खम्मं अभिनिक्खमिं ॥
“या मे दुतियिका आसि, ब्राह्मणी कनकसन्निभा ।
सापि वट्ठे अनपेक्खा, नेक्खम्मं अभिनिक्खमि ॥
“निरालया छिन्नबन्धू, अनपेक्खा कुले गणे ।
चरन्ता गामनिगमं, बाराणसिमुपागमुं ॥
- (2) “ते मं रज्जो दस्सयिंसु, पापस्स पापसेविनो ।
दिस्वान तं सज्जापेसिं, ममच्च वसमानयिं ॥
“सो मं तत्थ खमापेसि, महारज्जमदासि मे ।
सोहं तमं दालयित्वा, पब्बजिं अनगारियं ॥
“न मे देस्सं महारज्जं, कामभोगो न देस्सियो ।
सब्बज्जुतं पियं मय्हं, तस्मा रज्जं परिच्चजि'न्ति ॥
- (3) “सह कोपे समुप्पन्ने, सीलब्बतमनुस्सरिं ।
तत्थेव कोपं निग्गण्हं, नादासिं वड्ढित्थुपरि ॥

“यदि नं ब्राह्मणिं कोचि, कोट्टेय्य तिण्हसत्तिया ।

नेव सील पभिन्देय्यं, बोधियायेव कारणा ॥

“न मेसा ब्राह्मणी देस्सा, नपि मे बलं न विज्जति ।

सब्बञ्जुतं पियं मय्हं, तस्मा सीलानुरक्खिस’न्ति ॥

2. Explain with reference to the context (any two) : [8]

संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा (कोणतेही दोन) :

(1) सच्चेन मे समो नत्थि, एसा मे सच्चपारमी’ति ॥

(2) “न तस्स अलिकं भणितं, यथा वाचं अकासहं ।
सच्चेन मे समो नत्थि, एसा मे सच्चपारमी’ति ॥

(3) “इति सीलवतं हेतु, नारक्खि मम जीवितं ।
पब्बाजेसिं चहं तस्स, सदा पाणातिपातिक’न्ति ॥

(4) सत्ताहं धारयित्वान, उगते रविमण्डले ।
रथेन मं नीहरित्वा, सारथी वनमुपागमि ॥

3. Write short notes (any two) : [8]

संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणतेही दोन) :

(1) वेस्सन्तरचरिया

(2) मातङ्गचरिया

(3) नेक्खम्मं

(4) सब्बञ्जुतं ।

4. Write an essay on any *one* of the following into Marathi or English : [12]

खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर मराठी अथवा इंग्रजीतून निबंध लिहा :

- (1) सिविराजचरिया
- (2) अकित्तिवग्गो ।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
-------------	--

[4301]-325

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ARABIC

General Paper III

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

1. Translate into English or Urdu or Marathi any two of the following passages : [16]

(الف) ”ذَهَبَ أَمَّجَدُ إِلَى دُكَّانِ الْحَدَّاءِ، شَاهَدَ فِيهِ عُمَالًا مُوزَّعِينَ فِي الدَّكَانِ
تُوجَدُ أَمَامَ كُلِّ مِنْهُمُ مِنْضَدَةٌ صَغِيرَةٌ عَلَيْهَا بَعْضُ الْأَدْوَاتِ مِثْلُ الْمِنْزَعَةِ
وَالْمِثْقَبِ، وَالْمِطْرَاقَةِ، وَالْمَسَامِيرِ، وَالْقَوَالِبِ وَالْمِخْرَزِ-رَأَى أَحَدَهُمْ
يَقْطَعُ الْجِلْدَ بِسِكِّينٍ حَادَّةٍ، وَآخَرُ يَجْلِسُ خَلْفَ آلَةِ الْخِيَاطَةِ- فَيَخِيْطُ
هَذَا الْجِلْدَ ثُمَّ يَشُدُّ الْقِطْعَ الْجِلْدِيَّةَ عَلَى قَالْبٍ مِنَ الْخَشَبِ- هَذَا دُكَّانُ
الْخِيَاطِ، فِيهِ مِنْضَدَةٌ كَبِيرَةٌ وَ مَرَايَا عَدِيدَةٌ- هُوَ يَأْخُذُ الْقِيَاسَ لِأَحَدِ
زَبَائِنِهِ بِالْمِثْرِ- ثُمَّ يَضَعُ الْقِمَاشَ فَوْقَ الْمِنْضَدَةِ وَيَرْسُمُ خُطُوطًا
بِوَأَسْطَةِ قِطْعَةٍ مِنَ الصَّابُونِ-“

P.T.O.

(ب) ”ثُمَّ تَوَجَّهَ الثَّلَامِيذُ إِلَى أَحَدِ الْمَخَابِزِ، وَشَاهَدُوا فِيهَا الْعَجَّانَ يَخْلِطُ الدَّقِيقَ بِالْمَاءِ وَالْمِلْحَ فِي الْمِعْجَنِ الْخَشَبِيِّ، ثُمَّ يَعْجِنُهُ بِيَدَيْهِ وَيَقْلِبُهُ وَكَيْسَ عِنْدَهُ مِعْجَنٌ إِلَى تَقْوَمُ فِيهِ الْآلَةُ بِالْعَجْنِ عَوْضاً عَنِ الْعَامِلِ - ثُمَّ يَضَعُ الْعَامِلَ قِطْعَةً مِنَ الْخَمِيرَةِ وَيَنْتَظِرُ بِضَعِ سَاعَاتٍ حَتَّى يَخْتَمِرُ الْعَجِينُ - وَعَامِلٌ آخَرَ يَقَطِّعُ الْعَجِينَ بِصُورَةِ أَقْرَاصٍ، وَيَجْعَلُهَا رَقِيقَةً أَوْ يَعْمَلُهَا بِصُورَةِ كَعْكَ - ثُمَّ يَحْمِلُهَا عَلَى قِطْعَةٍ طَوِيلَةٍ مِنَ الْخَشَبِ تُسَمَّى ”الرَّاحَةُ“، إِلَى دَاخِلِ الْفُرْنِ فَيَحْضِلُ بَعْدَ وَقْتٍ عَلَى أَحْبَازٍ شَهِيَّةٍ -

(ج) ”إِنَّ لَحْمَ الْإِنْسَانِ لَيْسَ كُتْلَةً وَاحِدَةً كَمَا يُرَى ظَاهِرًا وَلَكِنَّهُ يَتَكَوَّنُ مِنْ كُتْلٍ صَغِيرَةٍ، وَتِلْكَ هِيَ الْعَضَلَاتُ، وَظِيْفَتُهَا تَوْلِيْدُ الْحَرَكَةِ فِي جَمِيعِ أَجْزَاءِ الْجِسْمِ الْمُخْتَلِفَةِ، وَالْعَضَلَاتُ عَظِيمَةٌ - الْعَدَدُ بَعْضُهَا كَبِيرُ الْحَجْمِ وَبَعْضُهَا صَغِيرُ الْحَجْمِ - وَتَنْمِيَةُ الْعَضَلَاتِ تَزِيدُ فِي قُوَّتِهَا وَبِقُوَّتِهَا تَزْدَادُ قُوَّةُ الْبَدَنِ، وَكُلَّمَا قَوِيَ الْبَدَنُ كَانَ الْإِنْسَانُ أَقْدَرَ عَلَى تَأْدِيَةِ أَعْمَالِهِ وَالْقِيَامِ بِوَأَجْبَاتِهِ، وَلِلرِّيَاضَةِ الْبَدَنِيَّةِ فَائِدَةٌ عَظِيمَةٌ فِي تَنْمِيَةِ الْعَضَلَاتِ وَهِيَ ضَرُورِيَّةٌ لِصِحَّةِ الْجِسْمِ فَبِهَا تَنْتَظِمُ دَوْرَةُ الدَّمِّ وَيَنْشُطُ -“

2. (A) Explain with reference to the context any *four* of the following

couplets :

[8]

(١) إِذَا بَلَغَ الرَّأْيُ الْمَشُورَةَ فَاسْتَعِنُ

بِحَزْمٍ نَصِيحٍ أَوْ نَصْحَةٍ حَازِمٍ

(٢) وَلَا تَحْسِبِ الشُّورَى عَلَيْكَ غَضَاضَةً

فَرِيشُ الْخَوَافِي قُوَّةٌ لِلْقَوَادِمِ

(٣) وَمَا خَيْرٌ كَفِّ أَمْسَكَ الْغُلِّ أُخْتَهَا

وَمَا خَيْرٌ سَيْفٍ لَمْ يُؤَيِّدْ بِقَائِمِ

(٤) وَخَلَّ الْهُوَيْنَى لِلضَّعِيفِ وَلَا تَكُنْ

نُؤُومًا فَإِنَّ الْحَزْمَ لَيْسَ بِنَائِمِ

(٥) إِذَا كُنْتَ فِي كُلِّ الْأُمُورِ مُعَاتِبًا

صَدِيقَكَ لَمْ تَلَقِ الَّذِي لَا تُعَاتِبُهُ

(٦) فَعِشْ وَاحِدًا أَوْ صِلْ أَخَاكَ فَإِنَّهُ

مُقَارِفٌ ذَنْبٍ مَرَّةً وَ مُجَانِبُهُ

(٧) وَمَنْ ذَا الَّذِي تُرْضِي سَجَايَاهُ كُلَّهَا

كَفَى الْمَرْءُ نُبْلًا أَنْ تُعَدَّ مَعَايِبُهُ

(B) Write the short notes on any *two* of the following poets : [8]

(١) بَشَّارُ بْنُ بُرْدٍ

(٢) أَبُو العُتَاهِيَّةِ

(٣) أَلْبَارُودِيُّ

(٤) أَلِإِمَامُ الشَّافِعِي

3. (A) Explain with reference any *one* of the following Surahs : [8]

(١) سُورَةُ الحُجْرَاتِ

(٢) سُورَةُ العَلَقِ

(٣) سُورَةُ الفُرْقَانِ

(٤) سُورَةُ الإِنْفِطَارِ

(B) Summarise any *two* of the following lessons : [8]

(١) وَصْفُ الزَّاهِدِ

(٢) جَوَامِعُ الكَلِمِ

(٣) نَصِيحَةُ المُعَلِّمِ

4. Define with examples any two of the following topics : [16]

(١) الْمَعْرُوفَ وَالْمَجْهُولَ

(٢) التَّشْبِيهَ

(٣) الْحُرُوفَ الْمَشْبَهَةَ بِالْفِعْلِ

(٤) الْإِسْتِعَارَةَ

5. (A) Translate the following passage into English : [8]

”أَلْهِنْدُ عَضْوٌ فِي هَيْئَةِ الْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ- وَهِيَ تَلْعَبُ دَوْرًا هَامًّا فِي جَمِيعِ نَشَاطَاتِهَا
وَحُكُومَتُنَا تَبْدُلُ جُهُودًا لِلْقَضَاءِ عَلَى الْأُمِّيَّةِ وَتَتَوَسَّعُ الْمَجَالَاتُ لِلتَّرْبِيَّةِ وَالتَّعْلِيمِ-
كَمَا يُحَاوَلُ زُعَمَاؤُنَا لِأَجْلِ مَصْلَحَةِ الشَّعْبِ وَ لِتَوْثِيقِ الْعِلَاقَاتِ الْوُدِّيَّةِ بَيْنَ
الشُّعُوبِ وَالْأَمْنِ الْعَالَمِيِّ-“

(B) Translate the following passage into Arabic : [8]

“Madras is a big city. Its inhabitants exceed three million persons. It is the capital of the state of Tamil Nadu. It is situated in South on the Bay of Bengal. It is an industrial and

commercial city. The ships anchor at its port and carry its goods and bring to the traders and the industrialists what is required by them from abroad. An Airport, Highways and the Railway Station connect her with the other states of India.”

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-326

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ECONOMICS

General Paper III

(Indian Public Finance)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State the importance of Public Finance.

(ii) Explain the concept of 'Gender Budget'.

(iii) Explain the advantages of Deficit Budget.

(iv) Explain the Revenue Sources of State Government.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Private Finance and Public Finance.

(ii) Types of Budget.

P.T.O.

- (iii) Burden of Internal and External Public Debt.
- (iv) Instruments of Fiscal Policy.
- (v) Centre-state financial relations.
- (vi) 13th Finance Commission.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain 'The Principle of Maximum Social Advantage'.
- (ii) Explain the classification of public expenditure.
- (iii) Explain the process of preparation and presentation of Indian Central Budget.
- (iv) State and explain the causes of Centre-State Conflict on Finance.
- (v) Explain the methods of repayment of Public Debt.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain in detail the effects of Taxation on Production, Distribution and Employment.
- (ii) State the meaning of Deficit Financing and explain causes and effects of deficit financing.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) सार्वजनिक आयव्ययाचे महत्व सांगा.

(ii) लिंगाधारित अंदाजपत्रकाची संकल्पना स्पष्ट करा.

(iii) तुटीच्या अंदाजपत्रकाचे फायदे स्पष्ट करा.

(iv) राज्य सरकारच्या महसुली उत्पन्नाचे मार्ग स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) खाजगी आयव्यय आणि सार्वजनिक आयव्यय

(ii) अंदाजपत्रकाचे प्रकार

(iii) सार्वजनिक कर्जाचा अंतर्गत व बाह्य भार

(iv) राजकोषीय धोरणाची साधने

(v) केंद्र-राज्य वित्तीय संबंध

(vi) तेरावा वित्तीय आयोग.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) महत्तम सामाजिक लभाचे तत्व स्पष्ट करा.

(ii) सार्वजनिक खर्चाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

- (iii) भारताच्या केंद्रिय अंदाजपत्रकाची आखणी आणि सादरीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (iv) केंद्र-राज्य वित्तीय संघर्षाची कारणे सांगा व स्पष्ट करा.
- (v) सार्वजनिक कर्जाच्या परतफेडीच्या पद्धती स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नाचे **500** शब्दांत उत्तर लिहा (फक्त **एक**) : [20]

- (i) उत्पादन, विभाजन आणि रोजगार यावरिल कराचे परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.
- (ii) तुटीच्या अर्थभरण्याचा अर्थ सांगा आणि तुटीच्या अर्थभरण्याची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-327

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ECONOMICS

Special Paper III

(S-3 : International Economics)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State the meaning and scope of International Economics.

(ii) State the importance of gains of International Trade.

(iii) State the functions of I.M.F.

(iv) State the objectives of W.T.O.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) International trade

(ii) Protected trade policy

P.T.O.

- (iii) Terms of trade
- (iv) Convertibility of Indian rupees
- (v) Foreign Trade multiplier
- (vi) World Trade Organization and India.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the arguments in favour and against of free trade policy.
- (ii) Explain the causes of unfavourable terms of trade to less developed countries.
- (iii) Explain the India's export-import policy.
- (iv) State the objectives and functions of World Bank.
- (v) Explain the causes of deficit in balance of payments of India.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Explain and critically examine Heckscher-Ohlin theory of international trade.
- (ii) Explain the causes of disequilibrium of balance of payments and measures for correct disequilibrium.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राचा अर्थ व व्याप्ती सांगा.

(ii) आंतरराष्ट्रीय व्यापार लाभाचे महत्व सांगा.

(iii) आंतरराष्ट्रीय नाणे निधीची कार्ये सांगा.

(iv) जागतीक व्यापार संघटनेची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

(i) आंतरराष्ट्रीय व्यापार

(ii) संरक्षित व्यापार धोरण

(iii) व्यापार शर्ती

(iv) भारतीय रूपयाची परिवर्तनीयता

(v) विदेशी व्यापार गुणक

(vi) जागतीक व्यापार संघटना आणि भारत.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) मुक्त व्यापार धोरणाच्या बाजूचा व विरुद्ध बाजूचा युक्तीवाद स्पष्ट करा.

(ii) अल्पविकसीत देशाच्या व्यापारशर्ती प्रतिकूल असण्याची कारणे स्पष्ट करा.

- (iii) भारताचे आयात-निर्यात धोरण स्पष्ट करा.
- (iv) जागतीक बँकेची उद्दिष्टे व कार्ये सांगा.
- (v) भारताच्या व्यवहारतोलाच्या तुटीची कारणे स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाची उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा हेक्चर-ओहलीनचा सिद्धांत विशद करून त्याचे टिकात्मक परिक्षण करा.
- (ii) व्यवहारतोल असमतोलाची कारणे सांगून असमतोल दुरुस्त करण्याचे उपाय स्पष्ट करा.

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-328**T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013****ECONOMICS****Special Paper IV****(S-4 : Quantitative Techniques and Project Work****Only for Internal Students)****(2008 PATTERN)****Time : Two Hours****Maximum Marks : 50****N.B. :—** (i) All questions are compulsory.

(ii) Answer should be neat and to the point.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

(iv) Use of calculator is allowed.

1. Answer the following (any two) : [10]

(i) State the sources of secondary data.

(ii) State the merits of mode.

(iii) Solve :

$$5y = 100 \quad \therefore y = \dots\dots\dots ?$$

(iv) Find the mode from the following series :

4, 2, 4, 2, 1, 3, 2, 1, 4, 2, 3, 1, 2, 4, 6, 4, 2, 3, 5, 0, 9,
8, 2.

2. Answer the following (any two) : [10]

(i) State the importance of tabulation.

(ii) State the characteristics of good report.

P.T.O.

- (iii) Find simple interest on Rs. 20,000 for two years at 10% rate of interest.
- (iv) The population of village is 1,50,000. The male-female ratio is 2 : 3. Calculate total male and female.

3. Answer the following (any *two*) : [16]

- (i) Explain the main steps of report writing.
- (ii) What is sampling ? Explain the types of sampling.
- (iii) Find the compound interest on Rs. 10,000 for 5 years at 8% rate of interest.
- (iv) Calculate the mean from the following table :

Class Interval	Frequency
0—10	10
10—20	13
20—30	12
30—40	20
40—50	5
50—60	10

4. Answer the following (any *one*) : [14]

- (i) Explain in detail the importance and types of tabulation.
- (ii) Calculate the median and mode from the following table :

X	F
20	8
30	12
40	20
50	10
60	6
70	4

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास

एकूण गुण : 50

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उत्तरे समपर्क व मुद्देसूद असावीत.
(iii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iv) कॅल्क्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.
(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) माहिती संकलनाचे दुय्यम स्रोत सांगा.
(ii) बहुलकाचे गुण सांगा.
(iii) सोडवा :

$$5y = 100 \quad y = \dots\dots\dots ?$$

- (iv) खालील पदमालेच्या आधारे बहुलक काढा :

4, 2, 4, 2, 1, 3, 2, 1, 4, 2, 3, 1, 2, 4, 6, 4, 2, 3, 5, 0, 9,
8, 2.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) सारणीचे महत्व सांगा.
(ii) चांगल्या अहवाल लेखनाची वैशिष्टे सांगा.
(iii) 10% दराने 20,000 रु. मुद्दलाचे सरळव्याजाने 2 वर्षात किती व्याज होईल ?
(iv) एका खेड्याची लोकसंख्या 1,50,000 आहे. स्त्री-पुरुष प्रमाण 2 : 3 असे आहे, तर खेड्यातील स्त्री व पुरुषांची संख्या काढा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [16]

- (i) अहवाल लेखनाचे मुख्य टप्पे सांगा.
(ii) नमूना निवड म्हणजे काय ? नमूना निवडीचे प्रकार विशद करा.
(iii) 10,000 रु. रक्कमेवर 8% व्याजदराने 5 वर्षासाठी चक्रवाढ व्याज काढा.

(iv) खालील तक्त्याच्या आधारे मध्यमा (Mean) काढा :

वर्गांतर	वारंवारिता
0—10	10
10—20	13
20—30	12
30—40	20
40—50	5
50—60	10

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [14]

(i) सारणीचे महत्व सविस्तर विशद करा. सारणीचे प्रकार सांगा.

(ii) खालील तक्त्याच्या आधारे मध्यांक (Median) आणि बहुलक (Mode) काढा :

X	F
20	8
30	12
40	20
50	10
60	6
70	4

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8+4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-329

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ECONOMICS

Special Paper IV

(Quantitative Techniques)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Answer should be precise and to the point.

(iv) Use of calculator is allowed.

1. Solve any two of the following : [10]

(1) $A = \{3, 4, 5, 7\}$, $B = \{5, 6, 7, 8\}$

Find :

$A \cup B$, $A \cap B$.

(2) A shopkeeper buys a desk for Rs. 5,000 and sells it for Rs. 5,600. What is his gains per cent ?

(3) Solve the following :

$$\frac{P + 2}{6} - \frac{P - 3}{3} = P.$$

(4) Explain the basic concept of sample.

P.T.O.

2. Solve any *four* of the following : [20]

(1) The flowers in each meter square of a lawn were counted and the number was recorded below :

Number of Flowers in each sq. m	Number of such Meter Squares
0	8
1	6
2	5
3	3
4	2
5	1

Draw a bar chart to display the data above.

(2) 100 cars were tested to see how far they travelled on 10 litres of a certain petrol and their results recorded below :

Distance in km	Number of Cars
100—109	5
110—119	15
120—129	25
130—139	35
140—149	20

Draw less than and more than curves.

(3) Differentiate between the following :

(i) Histogram and Bar diagram.

(ii) Classification and Tabulation.

(4) Scale the data and find the mean of the following :

0.01, 0.03, 0.04, 0.07, 0.09.

(5) What is the probability that a letter of alphabet (English) selected at random is a vowel ?

(6) Define and discuss (i) quartile deviation and (ii) standard deviation.

3. Solve any *three* of the following : [30]

(1) Use matrix method to solve the following pair of simultaneous equations :

$$3x + y = - 1$$

$$x + 2y = - 1.$$

(2) When will average variable cost (AVC) be at its minimum value for the given total cost (TC) function :

$$TC = 40 + 82q - 6q^2 + 0.2 q^3.$$

(3) In a competitive market, where the supply price in Rs. is $P = 3 + 0.25q$ and demand price is $P = 15 - 0.75q$. If the Govt. imposes a tax per unit of Rs. 4, how much of a price rise will this tax mean to consumers ? What will be the tax revenue raised ?

- (4) Calculate standard deviation and mean for the following :

$$X = 1, 2, 4, 6, 8, 9.$$

- (5) Derive the determinant of matrix :

$$A = \begin{bmatrix} 4 & 3 & 10 \\ 7 & 0 & 3 \\ 12 & 2 & 5 \end{bmatrix}.$$

4. Solve any *one* of the following : [20]

- (1) Explain each of the following :

- (i) Least square method
- (ii) Moving average method
- (iii) Semi-average method
- (iv) Link relative method.

- (2) State the merits and demerits of each of the following :

- (i) Arithmetic mean
- (ii) Geometric mean
- (iii) Median
- (iv) Mode.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) उत्तरे समर्पक व बिनचूक असावीत.

(iv) साधा कॅल्क्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

(v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]

(1) जर $A = \{3, 4, 5, 7\}$, $B = \{5, 6, 7, 8\}$, तर $A \cup B$ आणि $A \cap B$ काढा.

(2) एका दुकानदाराने एक टेबल 5,000 रु. ला विकत घेतले आणि 5,600 रु. ला विकले. त्याला होणारा शोकडा नफा किती ?

(3) सोडवा :

$$\frac{P + 2}{6} - \frac{P - 3}{3} = P.$$

(4) नमुन्याची संकल्पना स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा : [20]

(1) गवताच्या एका स्ववेटर मीटर मधील फुले मोजली आणि खालील प्रमाणे आकडेवारी मिळाली :

प्रत्येक स्ववेअर मीटर मधील फुले	अशा स्ववेअर मीटर्सची संख्या
0	8
1	6
2	5
3	3
4	2
5	1

वरील आकडेवारी दर्शविणारा स्तंभालेख काढा.

- (2) 10 लीटर पेट्रोलमध्ये गाडी किती धावते हे पहाण्यासाठी 100 गाड्यांचा अभ्यास केला, व खालील आकडेवारी मिळाली :

अंतर (किमी.)	गाड्यांची संख्या
100—109	5
110—119	15
120—129	25
130—139	35
140—149	20

संचयित वारंवारिता वक्र काढा.

- (3) खालील बाबींमधील फरक स्पष्ट करा :

(i) आयतचित्र आणि स्तंभालेख

(ii) वर्गीकरण व सारणीकरण.

- (4) खालील आकडेवारीवरून सरासरी काढा :

0.01, 0.03, 0.04, 0.07, 0.09.

- (5) इंग्रजी अक्षरांमधून यदृच्छेने एक अक्षर उचलले तर ते अक्षर म्हणजे स्वर असेल याची शक्यता मोजा.

- (6) चतुर्थक विचलन आणि प्रमाणित विचलन यांची व्याख्या करा व स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्न सोडवा :

[30]

- (1) मॅट्रिक्स पद्धतीचा वापर करून द्विचल समीकरण सोडवा :

$$3x + y = - 1$$

$$x + 2y = - 1.$$

- (2) $TC = 40 + 82q - 6q^2 + 0.2 q^3$ हे एकूण खर्च समीकरण दिलेले असताना सरासरी बदलता खर्च किमान पातळी केव्हा गाठेल ते सांगा.
- (3) स्पर्धात्मक बाजारामध्ये पुरवठा किंमत रु. $P = 3 + 0.25q$ आहे, आणि मागणी किंमत रु. $P = 15 - 0.75q$ आहे. जर शासनाने प्रत्येक उत्पादनावर रु. 4 इतका कर आकारला तर उपभोक्त्यांना द्यावी लागणारी किंमत किती होईल, आणि कर महसूल किती गोळा होईल ?
- (4) सरासरी व प्रमाणित विचलन काढा :

$$X = 1, 2, 4, 6, 8, 9.$$

- (5) खालील मॅट्रिक्सचे निर्धारण करा :

$$A = \begin{bmatrix} 4 & 3 & 10 \\ 7 & 0 & 3 \\ 12 & 2 & 5 \end{bmatrix}.$$

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]

- (1) कालमालिकेच्या कोणत्या घटकासाठी खालील पद्धती उपयोगी पडतात ते लिहा व स्पष्ट करा :
- (i) किमान वर्ग पद्धत
 - (ii) बदलती सरासरी पद्धत
 - (iii) उपान्त्य सरासरी पद्धत
 - (iv) साखळी सापेक्ष पद्धत
 - (v) प्रथम फरक पद्धती.

(2) खाली दिलेल्या प्रत्येकाचे गुण व दोष सांगा :

- (i) गणित मध्य
- (ii) भूमिती मध्य
- (iii) भारित मध्य
- (iv) मध्यका
- (v) बहुलक.

[4301]-329

S4 : Development and Environmental Economics

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the causes of water pollution.
- (2) Explain the concept of economic growth.
- (3) Explain the vicious circle of poverty.
- (4) Explain the importance of land reforms.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Indicators of economic growth
- (2) Big push
- (3) Critical minimum effort theory
- (4) Population explosion
- (5) Balance growth
- (6) Importance of environment.

3. Answer the following questions in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the causes of low productivity of Agriculture.
- (2) Explain the characteristics of less developed country.
- (3) Explain the Karl Marx's theory of economic development.
- (4) State and explain the main objectives of monetary policy of developing countries.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (1) What is economic development ? Explain the role played by Multinational Companies in economic development.
- (2) What is economic planning ? Explain the need and types of economic planning.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) जल प्रदुषणाची कारणे स्पष्ट करा.

- (2) आर्थिक वृद्धीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) दारिद्र्याचे दुष्टचक्र स्पष्ट करा.
- (4) जमीन सुधारणाचे महत्व स्पष्ट करा.

2. खालील प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) आर्थिक वृद्धीचे निर्देशक
- (2) प्रबळ चालना किंवा जोराचा धक्का सिद्धांत
- (3) निर्णायक किमान प्रयत्न सिद्धान्त
- (4) लोकसंख्या विस्फोट
- (5) समतोल विकास
- (6) पर्यावरणाचे महत्व.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) शेतीची अल्प उत्पादकतेची कारणे स्पष्ट करा.
- (2) अल्पविकसित देशांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (3) आर्थिक विकासाचा कार्ल मार्क्सचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) विकसनशील देशातील चलनविषयक धोरणाची मुख्य उद्दिष्ट्ये सांगा व स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) आर्थिक विकास म्हणजे काय ? आर्थिक विकासात बहुराष्ट्रीय कंपन्यांची भूमिका पार पाडतात.
- (2) आर्थिक नियोजन म्हणजे काय ? आर्थिक नियोजनाची गरज आणि प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-330

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

POLITICS

General Paper III

(India and The World)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]

(i) India—Non-Aligned Movement

(ii) Security Council

(iii) Human Rights

(iv) Non-Proliferation Treaty (NPT).

2. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

(i) Panchsheel doctrine

P.T.O.

- (ii) Simla Pact
- (iii) World Bank
- (iv) India's National Security—Communalism
- (v) India-Soviet Friendship Treaty
- (vi) Comprehensive Test Ban Treaty (C.T.B.T.)

3. Attempt any *three* questions in **250** words each : [30]

- (i) State causes of emergence of Non-Aligned Movement.
- (ii) Explain the contribution of Jawaharlal Nehru's in India's Foreign Policy.
- (iii) Discuss the causes of failure of disarmament.
- (iv) Explain the Indo-European relation.
- (v) Explain the causes of Terrorism.

4. Attempt any *one* question in **500** words : [20]

- (i) Explain the features of India's Foreign Policy.
- (ii) Discuss the contribution of W.T.O., I.M.F. and World Bank to develop India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 50 शब्दांत) : [10]

- (i) भारताची अलिप्तता
- (ii) सुरक्षा समिती
- (iii) मानवी हक्क
- (iv) अण्वस्त्र प्रसारबंदी करार (N.P.T.).

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) पंचशील तत्वे
- (ii) सिमला करार
- (iii) जागतिक बँक
- (iv) भारतीय राष्ट्रीय सुरक्षितता-जमातवाद
- (v) भारत-रशिया मैत्री करार
- (vi) सी. टी. बी. टी.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [30]

- (i) अलिप्तता चळवळीच्या उदयाची कारणे सांगा.

- (ii) भारताच्या परराष्ट्र धोरणातील जवाहरलाल नेहरूंचे योगदान स्पष्ट करा.
- (iii) निःशस्त्रीकरणाच्या अपयशाच्या कारणांची चर्चा करा.
- (iv) भारत-युरोपियन संबंध स्पष्ट करा.
- (v) दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) भारताच्या परराष्ट्र धोरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (ii) भारताच्या विकासात जागतिक व्यापार संघटना, जागतिक नाणेनिधी आणि जागतिक बँक यांच्या योगदानाची चर्चा करा.

[4301]-330

(International Organisations)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *two* questions (in **50** words each) : [10]

(i) Nature of International Organizations

(ii) Nature of UNO

(iii) GATT

(iv) Collective Security.

2. Attempt any *four* questions (in **100** words each) : [20]

(i) UNO and Disarmament

(ii) Objectives of European Union

(iii) Objectives of W.T.O.

(iv) Nature of Terrorism

(v) Non-Proliferation Treaty—NPT

(vi) Principles of SAARC.

3. Attempt any *three* questions (in **250** words each) : [30]

- (i) Explain the functions of World Bank.
- (ii) Explain the UNO's importance as International Center Power.
- (iii) Explain the challenges before the International Organisations.
- (iv) Explain the functions of International Monetary Fund.
- (v) Explain the importances of NGO.

4. Attempt any *one* question (in **500** words) : [20]

- (i) Explain the functions of International Atomic Energy Agency (IAEA).
- (ii) Give a review of International Economic Organizations.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी **50** शब्दांत) : [10]

- (i) आंतरराष्ट्रीय संघटनांचे स्वरूप
- (ii) संयुक्त राष्ट्रसंघाचे स्वरूप
- (iii) गॅट करार (GATT)
- (iv) सामूहिक सुरक्षितता.

2. खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

- (i) संयुक्त राष्ट्रे आणि निःशस्त्रीकरण
- (ii) युरोपीयन संघाची उद्दिष्टे
- (iii) जागतिक व्यापार संघटनेची उद्दिष्टे
- (iv) दहशतवादाचे स्वरूप
- (v) अण्वस्त्र प्रसारबंदी करार
- (vi) सार्कचे तत्त्वे.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा (प्रत्येकी 250 शब्दांत) : [30]

- (i) जागतिक बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.
- (ii) आंतरराष्ट्रीय मध्यवर्ती सत्ता म्हणून युनोचे महत्व स्पष्ट करा.
- (iii) आंतरराष्ट्रीय संघटनापुढील आव्हाने स्पष्ट करा.
- (iv) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची कार्ये स्पष्ट करा.
- (v) बिगर-शासकीय संघटनेचे महत्व स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नांचे उत्तर लिहा (500 शब्दांत) : [20]

- (i) आंतरराष्ट्रीय अणुशक्ती संस्थेची कार्ये स्पष्ट करा.
- (ii) आंतरराष्ट्रीय आर्थिक संघटनांचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-331

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

POLITICS

Special Paper III

(Introduction to Public Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

(i) Historical approach

(ii) Unity of Command

(iii) Functions of Planning Commission

(iv) Lokpal.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) New Public Administration

P.T.O.

- (ii) Comparative Approach
- (iii) Types of Staff Agencies
- (iv) Methods of Training
- (v) Nature of Public Administration
- (vi) Merits of Administrative Tribunals.

3. Answer any *three* of the following questions in **200 to 250** words each : [30]

- (i) Explain the difference between Public and Private Administration.
- (ii) Define Recruitment. Discuss the kinds of Recruitment.
- (iii) What is Department ? State the bases of the department.
- (iv) Describe the budgetary process in India.
- (v) State the nature of Public Policy.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (i) Explain the nature and functions of Management.
- (ii) Define delegated legislation. Discuss the causes for the growth of delegated legislation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

(i) ऐतिहासिक दृष्टिकोन

(ii) आज्ञैक्य

(iii) नियोजन आयोगाची कार्ये

(iv) लोकपाल.

2. कोणत्याही चारवर टिपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दांत) : [20]

(i) नवलोक प्रशासन

(ii) तुलनात्मक दृष्टिकोन

(iii) स्टाफ अभिकरणाचे प्रकार

(iv) प्रशिक्षणाच्या पद्धती

(v) लोकप्रशासनाचे स्वरूप

(vi) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचे गुण.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दापर्यंत लिहा : [30]

(i) लोक प्रशासन व खाजगी प्रशासनातील फरक स्पष्ट करा.

(ii) भरतीची व्याख्या करा. भरतीच्या पद्धती विशद करा.

(iii) खाते म्हणजे काय ? खात्याचे आधार सांगा.

(iv) भारतातील अंदाजपत्रकीय प्रक्रियाचे वर्णन करा.

(v) सार्वजनीक धोरणाचे स्वरूप सांगा.

4. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

(i) व्यवस्थापनाचे स्वरूप व कार्ये स्पष्ट करा.

(ii) प्रदत्त विधिनियमाची व्याख्या करा. प्रदत्त विधिनियम वाढीच्या कारणाची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-332

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

POLITICS

S-4 : Special Paper IV

(Political Concepts and Ideologies)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Progressive Nationalism.

(ii) Guild Socialism.

(iii) Neo-Liberal concept of State.

(iv) Types of Liberty.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Max Weber's classification of Authority.

P.T.O.

- (ii) Nature of State.
- (iii) Bhudan.
- (iv) Principles of Democratic Socialism.
- (v) Syndicalism.
- (vi) Meaning and nature of Feminism.

3. Answer any *three* of the following questions in **200** to **250** words each : [30]

- (i) Meaning and nature of the term 'Power'.
- (ii) Meaning and types of political obligation.
- (iii) Gram Swarajya.
- (iv) Features, merits and demerits of Fabianism.
- (v) Liberal perspective of Feminism.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (i) Give the meaning of the term 'Liberty' and 'Equality'. Explain the relationship between 'Liberty' and 'Equality'.
- (ii) Define the term, 'Nationalism'. Discuss various elements responsible for the growth of Nationalism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा : [10]

(i) प्रागतिक राष्ट्रवाद.

(ii) व्यवसाय संघवाद.

(iii) नव-उदारमतवादी राज्य संकल्पना.

(iv) स्वातंत्र्याचे प्रकार.

2. कोणत्याही चारवर थोडक्यात टीपा लिहा (प्रत्येकी 100 शब्दात) : [20]

(i) मैक्स वेबरचे अधिकाराचे वर्गीकरण.

(ii) राज्याचे स्वरूप.

(iii) भूदान.

(iv) लोकशाही समाजवादाची तत्त्वे.

(v) श्रमिक संघवाद.

(vi) स्त्रीवादाचा अर्थ आणि स्वरूप.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात लिहा : [30]

(i) सत्ता संकल्पनेचा अर्थ आणि स्वरूप.

- (ii) राजकीय आबंधनाचे प्रकार आणि अर्थ लिहा.
- (iii) ग्राम स्वराज्य.
- (iv) फेबियन समाजवादाची वैशिष्ट्ये, गुण आणि दोष लिहा.
- (v) स्त्रीवादाचा उदारमतवादी दृष्टिकोन.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा : [20]

- (i) 'स्वातंत्र्य' आणि 'समता' या संकल्पना स्पष्ट करा. 'स्वातंत्र्य' व 'समता' यांतील संबंध स्पष्ट करा.
- (ii) 'राष्ट्रवाद' संकल्पनेची व्याख्या लिहून राष्ट्रवादाच्या वाढीस कारणीभूत ठरणाऱ्या विविध घटकांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-333

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

HISTORY

General Paper III

[History of the Marathas (1630-1818)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) What is meant by 'Bakhar' ?

(ii) What is meant by 'Bargir and Shiledar' ?

(iii) Explain the concept of 'Maratha Confederacy'.

(iv) What is meant by 'Mirasdar' ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Ajnapatra.

P.T.O.

- (ii) Historical contribution of Saint Eknath.
- (iii) Importance of Jawali Victory.
- (iv) Salient features of Council of Eight Ministers.
- (v) Role of Patil in Village Administration.
- (vi) Paintings under the Peshwa.

3. Answer any *three* of the following questions in **250** words each : [30]

- (i) Why did Chh. Shivaji Maharaj coronate himself ? State its significance.
- (ii) Analyse the nature of Mughal-Maratha conflict during the period from 1681-1689.
- (iii) Give an account of the Land Revenue System under the Chh. Shivaji Maharaj.
- (iv) Assess the consequences of Third Battle of Panipat.
- (v) Evaluate the position of women during the Peshwa period.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Bring out the written sources useful for the Maratha History.
- (ii) Review the Central and Provincial Administration under the Peshwa.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) 'बखर' म्हणजे काय ?
(ii) 'बारगीर व शिलेदार' म्हणजे काय ?
(iii) 'मराठा मंडळ' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
(iv) 'मिरासदार' म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) आज्ञापत्र.
(ii) संत एकनाथांचे ऐतिहासिक योगदान.
(iii) जावळी विजयाचे महत्व.
(iv) अष्टप्रधान मंडळाची वैशिष्ट्ये.
(v) ग्राम प्रशासनातील पाटलाची भूमिका.
(vi) पेशवेकालीन चित्रकला.

3. खालीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दात लिहा : [30]

- (i) छत्रपती शिवाजी महाराजांनी राज्याभिषेक का केला ? त्याचे महत्व सांगा.
- (ii) इ.स. 1681-1689 या कालखंडातील मोगल-मराठा संघर्षांचे विश्लेषण करा.
- (iii) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील जमिन महसूल व्यवस्थेचा आढावा घ्या.
- (iv) तिसऱ्या पानिपतयुद्धाच्या परिणामांचे मुल्यमापन करा.
- (v) पेशवेकालीन स्त्रीयांच्या स्थितीचे मुल्यमापन करा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्नाचा उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [20]

- (i) मराठ्यांच्या इतिहासासाठी उपयुक्त असलेल्या लिखित साधनांचा आढावा घ्या.
- (ii) पेशवेकालीन केंद्रीय व प्रांतिय प्रशासनाचा मागोवा घ्या.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[4301]-334

T.Y. BA. EXAMINATION, 2013

HISTORY

Special Paper IV

[History of Transformation in Modern Maharashtra (1818-1960)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Discuss the experiments of National Education in the 19th century in Maharashtra.
- (2) Write a short note on the “Depressed Class Mission”.
- (3) Discuss the changes in means of Transportation during the British rule.
- (4) Write a short note on the “Peasants-Workers Party”.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) “Maharashtra Dharma”

P.T.O.

- (2) Cultural impact of the British Administration
- (3) Bombay Association
- (4) Impact of the non-Brahmin Movement in Maharashtra
- (5) Economic Nationalism
- (6) Meaning and philosophy of “Cooperative Movement”.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the economic impact of the British Rule in Maharashtra.
- (2) Review the moderate phase of the National Movement.
- (3) Explain the contribution of the “Satyashodhak Samaj” in the struggle for equality.
- (4) Review the peasant movement in Modern Maharashtra.
- (5) Give a brief review of Social Change and Marathi Literature.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Review contribution of the “Samyukta-Maharashtra Movement in creation of the Maharashtra State”.
- (2) Discuss the contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in the struggle for equality.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 19व्या शतकातील महाराष्ट्रातील राष्ट्रीय शिक्षणाच्या प्रयोगांची चर्चा करा.
- (2) थोडक्यात टिप लिहा – डिप्रेस्ड क्लास मिशन.
- (3) ब्रिटीशकालीन दळणवळण साधनांच्या बदलांची चर्चा करा.
- (4) थोडक्यात टिप लिहा – 'शेतकरी-कामगार पक्ष'.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) महाराष्ट्र धर्म
- (2) ब्रिटीश प्रशासनाचे सांस्कृतिक परिणाम
- (3) बॉम्बे असोसिएशन
- (4) महाराष्ट्रातील ब्राह्मणेतर चळवळ
- (5) आर्थिक राष्ट्रवाद
- (6) सहकार चळवळीचा अर्थ आणि तत्वप्रणाली.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) ब्रिटीश शासनाचे महाराष्ट्रावर झालेले आर्थिक परिणाम स्पष्ट करा.

- (2) राष्ट्रिय चळवळीतील मवाळ कालखंडाचा आढावा घ्या.
- (3) समतेच्या लढ्यातील सत्यशोधक समाजाचे योगदान स्पष्ट करा.
- (4) आधुनिक महाराष्ट्रातील शेतकरी चळवळीचा आढावा घ्या.
- (5) 'सामाजिक बदल व मराठी साहित्य' याचा थोडक्यात आढावा घ्या.

4. खालील प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणतेही एक) : [20]

- (1) महाराष्ट्र राज्याच्या स्थापनेमधील 'संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीच्या' योगदानाचा आढावा घ्या.
- (2) समतेच्या लढ्यामधील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या योगदानाची चर्चा करा.

[4301]-334

(History of Modern China and Japan)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :- (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the political philosophy of Dr. Sun-Yat-Sen.
- (2) State the consequences of Sino-Japanese War (1904-05).
- (3) State the objects of the First Five Year Plan of China.
- (4) What is meant by Economic Resurgence ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Treaty of Nanking
- (2) Open Door Policy
- (3) Long March
- (4) Zaibatsu
- (5) Anglo-Japanese Alliance (1902)
- (6) Rome-Berlin-Tokyo Axis.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Explain the causes and consequences of Taiping Rebellion in China.

- (2) State the causes and consequences of the Revolution of 1911 in China.
- (3) Examine the domestic policy of Chiang-Kai-Shek.
- (4) Explain the role of Japan in the World War I.
- (5) State the causes for the rise of Militarism in Japan.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Which role was played by Mao-Tse-Tung in the history of China ?
- (2) Discuss the various reforms during the period of Meiji Restoration in Japan.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) डॉ. सन्-यत्-सेन् यांचे राजकिय तत्वज्ञान स्पष्ट करा.

- (2) 1904-05च्या चीन-जपान युद्धाचे परिणाम सांगा.
- (3) चीनच्या पहिल्या पंचवार्षिक योजनेची उद्दिष्टे सांगा.
- (4) आर्थिक पुनरुत्थान म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) नानकिंगचा तह
- (2) मुक्तद्वार धोरण
- (3) लाँग मार्च
- (4) झैबत्सु
- (5) इंग्लंड-जपान करार (1902)
- (6) रोम-बर्लिन-टोक्यो अक्ष.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) चीनमधील तायपिंग उठावाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- (2) सन् 1911च्या चीनमधील राज्यक्रांतीची कारणे व परिणाम सांगा.
- (3) चॅंग-काई-शेकच्या अंतर्गत धोरणाचे मुल्यमापन करा.
- (4) जपानची पहिल्या महायुद्धातील भूमिका स्पष्ट करा.
- (5) जपानमधील लष्करवादाच्या उदयाची कारणे सांगा.

4. खालील प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

(1) चीनच्या इतिहासात माओ-त्से-तुंग यांनी कोणती भूमिका बजावली ?

(2) मेईजी-पुनर्स्थापनेच्या काळात जपानमध्ये झालेल्या विविध सुधारणांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-335

T.Y. BA. EXAMINATION, 2013

HISTORY

Special Paper III

[History of Medieval India (1206-1707 A.D.)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the concept Feudalism.
- (2) Explain the position of women in the Sultanate period.
- (3) Explain the social structure during Mughal period.
- (4) State the salient features of Mughal Architecture.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Raziya Sultan

P.T.O.

- (2) Sufism
- (3) Krishnadeva Raya
- (4) Mansabdari System
- (5) Revenue system of the Mughals
- (6) Taj Mahal.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) Examine the various experiments of Sultan Muhammed Tughluq.
- (2) Describe the various useful literary historical sources for the study of medieval Indian History.
- (3) Review the development of an architecture during the Sultanate period.
- (4) Describe the various reforms of Shershah Sur.
- (5) Discuss the trade and industry during the Mughal period.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the military administration of Sultan Alauddin Khalji.
- (2) Discuss the central and provincial administration of Mughals.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) 'सरंजामशाही' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) सुलतानशाहीकालीन स्त्रियांची स्थिती स्पष्ट करा.
- (3) मुघलकालीन समाज रचना स्पष्ट करा.
- (4) मुघल स्थापत्यकलेची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) रझिया सुलतान
- (2) सुफीझम
- (3) राजा कृष्णदेवराय
- (4) मनसबदारी पद्धत
- (5) मुघलांची महसूल व्यवस्था
- (6) ताजमहाल.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) सुलतान मुहम्मद तुघलकाच्या विविध प्रयोगांचे मुल्यमापन करा.

- (2) मध्यकालीन भारताच्या इतिहासाच्या अभ्यासाला उपयुक्त असलेल्या विविध लिखित ऐतिहासिक संदर्भ साधनांचे वर्णन करा.
- (3) सुलतानशाहीकालीन स्थापत्यकलेच्या विकासाचा आढावा घ्या.
- (4) शेरशाहा सुरच्या विविध सुधारणांचे वर्णन करा.
- (5) मुघलकालीन व्यापार व उद्योगांची चर्चा करा.

4. खालील प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) सुलतान अलाऊद्दीन खिलजीची लष्करी प्रशासन व्यवस्था स्पष्ट करा.
- (2) मुघलांच्या केंद्रीय व प्रांतीय प्रशासन व्यवस्थेची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-336

T.Y. BA. EXAMINATION, 2013

ANTHROPOLOGY

General Paper 3

(Maharashtra — A Cultural Region)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in **50** words each : [10]

(1) Explain the concept of 'Maharashtra Dharma'.

(2) What is Godavari Parulekar's work among Warlis ?

(3) What is traditional Balutedari system ?

(4) Women's contribution in Political movement of Maharashtra.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(1) Ek Gaon Ek Panvatha

P.T.O.

- (2) Peasant Movement
- (3) Khandoba
- (4) Warli Art
- (5) Right to Information — Anna Hajare
- (6) Maharshi Shinde — As a social reformer.

3. Answer any *three* of the following in **250** words each : [30]

- (1) Explain the importance of Konkan as a cultural region.
- (2) Explain the role of Dnyaneshwar and Tukaram in cultural life of Maharashtra.
- (3) Discuss the significance of Industrialization in Economic life of Maharashtra.
- (4) Explain the role of Shahu Maharaj and Dr. Ambedkar in social reform movement of Maharashtra.
- (5) Discuss the contribution of Maharshi Karve and Karmaveer Bhaurao Patil in Educational Movement of Maharashtra.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (1) Explain the cultural importance of Tamasha, Lavani and Kirtan.
- (2) Describe the social reform movement of Lokmanya Tilak and G.K. Gokhale.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) 'महाराष्ट्र धर्म' ही संकल्पना विशद करा.
- (2) गोदावरी परुलेकरांचे वारलींमधील कार्य काय आहे ?
- (3) पारंपारिक बलुतेदारी पद्धत म्हणजे काय ?
- (4) महाराष्ट्राच्या राजकीय चळवळीतील स्त्रियांचे योगदान.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (1) एक गाव एक पाणवठा
- (2) शेतकरी चळवळ
- (3) खंडोबा
- (4) वारली कला
- (5) माहितीचा अधिकार — अण्णा हजारे
- (6) महर्षि शिंदे — एक समाज सुधारक.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) एक सांस्कृतिक विभाग म्हणून कोकणाचे महत्व स्पष्ट करा.

- (2) ज्ञानेश्वर आणि तुकाराम यांची महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक जीवनातील भुमिका स्पष्ट करा.
- (3) महाराष्ट्राच्या आर्थिक जीवनातील औद्योगिककरणाचे महत्व याची चर्चा करा.
- (4) शाहू महाराज आणि डॉ. आंबेडकर यांची महाराष्ट्राच्या समाजसुधारणा चळवळीतील भुमिका स्पष्ट करा.
- (5) महर्षि कर्वे आणि कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे महाराष्ट्राच्या शैक्षणिक चळवळीतील योगदानावर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा : [20]

- (1) तमाशा, लावणी आणि किर्तन याचे सांस्कृतिक महत्व विशद करा.
- (2) लोकमान्य टिळक आणि जी.के. गोखले यांचे समाजसुधारणा चळवळ स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
-------------	--

[4301]-337

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

GEOGRAPHY (G-3)

(Gg-310 : Geography of Travel and Tourism)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
 - (iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer the following questions in about 20 words each (any ten) : [20]

- (1) Define a domestic tourist.
- (2) Write *two* characteristics of foreign tourist.
- (3) Name any *two* National Parks in India.
- (4) What is heritage tourism ?
- (5) Name of any *two* natural factors that attract the tourist.
- (6) Name any *two* hill stations in India.
- (7) State the *two* disadvantages of water transport.
- (8) Give any *two* functions of the Indian Tourism Development Corporation.
- (9) State any *two* economic impacts of tourism.

P.T.O.

- (10) In which states are Pandharpur and Tirupati located ?
 - (11) What are the main attractions of the tourist place Mahabaleshwar ?
 - (12) What do you mean by the symbiotic relationship between tourism and environment ?
 - (13) State any *two* stages in the process of tourism planning.
- 2.** Answer the following questions in about **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Advantages of Air transportation
 - (2) Motels
 - (3) Sea side resorts
 - (4) Tourism and land pollution.
- 3.** Answer the following questions in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain importance of tourism.
 - (2) Explain the various social factors that attract the tourists.
 - (3) Explain Mahabaleshwar as a tourist place.
 - (4) Write a note on the Regional tourism planning.
- 4.** Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Explain the various types of accommodations.

- (2) Explain the various cultural factors affecting on Tourism Development.
- (3) Tourism is an 'economic activity'. Explain.
- (4) Explain the various stages or levels in the process of tourism planning.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिलचा वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) देशी पर्यटकाची व्याख्या लिहा.
- (2) विदेशी पर्यटकाची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- (3) भारतातील दोन राष्ट्रीय उद्यानांची नावे लिहा.
- (4) परंपरा पर्यटन म्हणजे काय ?
- (5) पर्यटकांना आकर्षित करणारे कोणतेही दोन नैसर्गिक घटक सांगा.
- (6) भारतातील कोणतेही दोन गिरीस्थाने सांगा.
- (7) जलवाहतुकीचे दोन तोटे सांगा.
- (8) भारतीय पर्यटन विकास महामंडळाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
- (9) पर्यटनाचे कोणतेही दोन आर्थिक परिणाम सांगा.

- (10) पंढरपूर व तिरुपती कोणत्या राज्यात आहेत ?
- (11) महाबळेश्वर या पर्यटन स्थळाची मुख्य आकर्षणे कोणती ?
- (12) पर्यटन व पर्यावरण यातील सहजीवी नाते म्हणजे काय ?
- (13) पर्यटन नियोजनामधील कोणत्याही दोन पायऱ्या सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) हवाई वाहतुकीचे फायदे
- (2) मोटेल्स
- (3) सागर किनाऱ्यावरील पर्यटनस्थळे
- (4) पर्यटन व भूप्रदूषण.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) पर्यटनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- (2) पर्यटकाला आकर्षित करणारे विविध सामाजिक घटक स्पष्ट करा.
- (3) महाबळेश्वरचे पर्यटनविषयक महत्व स्पष्ट करा.
- (4) 'प्रादेशिक पातळीवरील पर्यटन नियोजन' यावर टिप लिहा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) निवासस्थानाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- (2) पर्यटन विकासावर परिणाम करणारे सांस्कृतिक घटक स्पष्ट करा.
- (3) 'पर्यटन ही आर्थिक क्रिया आहे.' स्पष्ट करा.
- (4) पर्यटन नियोजनातील विविध टप्पे स्पष्ट करा.

[4301]-337

(Gg-310 : Geography of Tropical Agriculture)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
(iv) Use of map stencils is allowed.

- 1.** Answer the following questions in about **20** words each
(any *ten*) : [20]
- (1) State *two* technological determinants of Tropical Agriculture.
 - (2) Define systematic approach.
 - (3) State *two* characteristics of Plantation Agriculture.
 - (4) Name any *two* states in Tropical Asia.
 - (5) What is Land Fragmentation ?
 - (6) Name any *two* methods of irrigation.
 - (7) What is dryland farming ?
 - (8) Define food security.
 - (9) Define Green revolution.
 - (10) Name any *two* types of workers.
 - (11) What is Biotechnology ?
 - (12) Define organic farming.
 - (13) Name any *two* irrigation projects in India.

2. Write notes on the following in about **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Regional approach
 - (2) Canal irrigation
 - (3) Nala bunding
 - (4) Group plantation.
3. Answer the following questions in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the scope of Agricultural Geography.
 - (2) Describe the characteristics of shifting cultivation.
 - (3) Explain the role of agro-tourism in agricultural development.
 - (4) Discuss the use of modern technology in Indian Agriculture.
4. Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) What is plantation agriculture ? Explain characteristics and problems of plantation agriculture.
 - (2) What is drought ? Explain the causes and effects of drought.
 - (3) Explain the concept and methods of Watershed Management.
 - (4) Explain the importance of agriculture in Indian economy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
- (iv) नकाशा स्टॅन्सिलचा वापरण्यास परवानगी आहे.
- (v) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) उष्णकटिबंधीय शेतीचे देण तांत्रिक घटक सांगा.
- (2) सुत्रबद्ध मांडणी पद्धतीची व्याख्या सांगा.
- (3) मळ्याच्या शेतीची देण गुणवैशिष्ट्ये सांगा.
- (4) उष्णकटिबंधीय आशियातील कोणत्याही देण देशांची नावे सांगा.
- (5) तुकडीकरण म्हणजे काय ?
- (6) जलसिंचनाच्या देण सिंचन पद्धतीची नावे सांगा.
- (7) कोरडवाहू शेती म्हणजे काय ?
- (8) 'अन्नसुरक्षा' व्याख्या सांगा.
- (9) हरीतक्रांतीची व्याख्या सांगा.
- (10) कामगारांच्या देण प्रकारांची नावे सांगा.
- (11) जैवतंत्रज्ञान म्हणजे काय ?
- (12) सेंद्रिय शेतीची व्याख्या सांगा.
- (13) भारतातील कोणत्याही देण जलसिंचन प्रकल्पांची नावे सांगा.

2. प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) प्रादेशिक अभ्यासपद्धती
- (2) काळवा जलसिंचन
- (3) नाळबंडिंग
- (4) गट शेती.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) कृषी भूगोलाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) स्थलांतरीत शेतीची गुणवैशिष्ट्ये वर्णन करा.
- (3) कृषी विकासातील कृषी पर्यटनाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (4) भारतीय शेतीतील आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या वापराची चर्चा करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) मळयाची शेती म्हणजे काय ? मळयाच्या शेतीचे गुणवैशिष्ट्ये व समस्या स्पष्ट करा.
- (2) अवर्षण म्हणजे काय ? अवर्षणाचे कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- (3) पाणलोट क्षेत्र विकासाची संकल्पना व पद्धती स्पष्ट करा.
- (4) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे महत्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-338

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

S-3 : GEOGRAPHY

(Gg-320 : Fundamental Concepts in Geography)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Answer of the following questions in about **20** words each
(any *ten*) : [20]

(1) Who has separated Africa and Asia continent by Red Sea ?

(2) Who has introduced the concept of Unity in Diversity ?

(3) Define the term 'Peneplain'.

(4) Name any *two* causes of climate change.

(5) Write the stages of demographic transition theory.

(6) Differentiate between State and Nation.

(7) Define Heartland theory.

(8) Write any *two* problems of rural-urban fringe.

(9) What is satellite town ?

(10) Define Applied Geography.

P.T.O.

- (11) What is Idealism ?
- (12) Write any *two* stages of economic development.
- (13) Write any *two* causes of sea level changes.
- 2.** Write notes on the following in **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Contribution of Friedrich Ratzel
 - (2) Systematic Geography
 - (3) Causes of sea level changes
 - (4) Globalisation.
- 3.** Answer the following questions in about **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Describe the Von Thunen model of landuse.
 - (2) Explain the Davisian cycle of erosion.
 - (3) Discuss the need of sustainable development.
 - (4) Describe the Rimland theory.
- 4.** Answer the following questions in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) Define weather forecasting. Explain the techniques used for weather forecasting.
 - (2) Explain the theory of Industrial Location by Weber.
 - (3) Discuss the stages in Demographic Transition Theory.
 - (4) What is economic development ? Discuss the levels of development in Rostow's model.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाशा स्टेन्सिलचा वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) तांबड्या समुद्रापासून आफ्रिका आणि आशिया खंड वेगळे कोणी केले ?
- (2) 'विविधतेत एकता' ही संकल्पना कोणी मांडली ?
- (3) 'समतल मैदान' संकल्पनेची व्याख्या सांगा.
- (4) हवामान बदलाची कोणतेही दोन कारणे सांगा.
- (5) 'लोकसंख्या संक्रमण' सिद्धांताच्या अवस्था लिहा.
- (6) राष्ट्र व राज्य मधील फरक.
- (7) 'हृदयस्थल' सिद्धांताची व्याख्या सांगा.
- (8) अर्ध-नागरी प्रदेशाच्या कोणतेही दोन समस्या लिहा.
- (9) उष्ण शहर (सॅटेलाइट) म्हणजे काय ?
- (10) उपयोजित भूगोलची व्याख्या द्या.
- (11) आदर्शवाद म्हणजे काय ?
- (12) आर्थिक विकासाच्या कोणत्याही दोन अवस्था लिहा.
- (13) समुद्रपातळीत होणाऱ्या बदलांची कोणतीही दोन कारणे लिहा.

2. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]
- (1) फ्रेडरिक रॅट्झेल यांचे योगदान
 - (2) क्रमबद्ध भूगोल
 - (3) समुद्रपातळी बदलाची कारणे
 - (4) जागतिकीकरण.
3. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) व्हॉनथुनेन यांच्या भूमी उपयोजन सिद्धांताचे सविस्तर वर्णन करा.
 - (2) डेव्हीसचे अपक्षरण चक्र स्पष्ट करा.
 - (3) शाश्वत विकासाची गरज यावर सविस्तर चर्चा करा.
 - (4) परिधीय सिद्धांताचे वर्णन करा.
4. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणताही दोन) : [30]
- (1) हवामान अंदाज म्हणजे काय ते सांगून हवामान अंदाजवर्तविण्यासाठी वापरली जाणारी तंत्रे स्पष्ट करा.
 - (2) वेबरचा उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (3) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताच्या अवस्थांचे सविस्तर वर्णन करा.
 - (4) आर्थिक विकास म्हणजे काय ते सांगून रोस्टो यांच्या सिद्धांतातील विकासाच्या अवस्था सविस्तर वर्णन करा.

(Gg-320 : Contemporary Issues and Geography)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
 - (iv) Use of map-stencils is allowed.

1. Answer the following questions in about **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) Write the definition of terrorism.
- (2) What is the meaning of EL-Nino ?
- (3) Write any *two* examples of Non-exhaustible resources.
- (4) What is meant by Ozone depletion ?
- (5) Write any *two* causes of Swine-Flu.
- (6) What is meant by revolution ?
- (7) Give any *two* examples of major river water disputes in world.
- (8) Write any *two* types of forest fire.
- (9) Write any *two* types of contemporary issues.
- (10) Give any *two* examples of pilgrim centers in India.
- (11) Write any *two* characteristics of concept of Globalization.
- (12) Define the concept of landslide.
- (13) Give the definition of poverty.

2. Write notes on the following in about **50** words each (any *two*) : [10]
- (1) Effects of AIDS
 - (2) Causes of Drought
 - (3) Biological Weathering
 - (4) Effects of Cyclone.
3. Answer the following in **150** words each (any *two*) : [20]
- (1) Explain the causes and effects of earthquake.
 - (2) Explain the effects of conflicts due to caste.
 - (3) Explain the causes for creation of nuclear weapons.
 - (4) Describe the causes of migration.
4. Answer the following in about **300** words each (any *two*) : [30]
- (1) What do you mean by Contemporary Issues ? Explain the nature of contemporary issues.
 - (2) Explain the causes and effects of over-population.
 - (3) Define the conflicts of race. Discuss the causes and effects of conflict due to race.
 - (4) Explain the types of migration with reference to Time and Distance.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

(iv) नकाराा स्टेन्सिलचा वापरण्यास परवानगी आहे.

1. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) दहशतवादाची व्याख्या द्या.
- (2) एल-निनोचा अर्थ सांगा.
- (3) अनिवाशी साधनसंपत्तीची दोन उदाहरणे द्या.
- (4) ओझोन क्षय म्हणजे काय ?
- (5) स्वार्इन प्ल्यु आजाराची दोन कारणे सांगा.
- (6) क्रांती म्हणजे काय ?
- (7) जगातील प्रमुख दोन नदी जलवादाची उदाहरणे द्या.
- (8) वन आगीचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- (9) सद्यकालीन घडामोडींचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- (10) भारतातील कोणतेही दोन धार्मिक शहरांची नावे लिहा.
- (11) जागतिकीकरण संकल्पनेची दोन वैशिष्टे लिहा.
- (12) भूमीपाताची व्याख्या द्या.
- (13) दारिद्र्याची व्याख्या लिहा.

2. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) एड्सचे परीणाम
- (2) आवर्षणाची कारणे
- (3) जैविक विदारण
- (4) आवर्ताचे परीणाम

3. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) भूकंपाची कारणे व परीणाम स्पष्ट करा.
- (2) जातीय संघर्षाचे परीणाम सांगा.
- (3) अण्वस्त्र निर्मितीची कारणे स्पष्ट करा.
- (4) स्थलांतराची कारणे स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- (1) सद्यकालीन घडामोडींची व्याख्या सांगून स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) अतिरिक्त लोकसंख्येची कारणे व परीणाम स्पष्ट करा.
- (3) वांशिक संघर्ष म्हणजे काय ? याचे कारणे व परीणाम सविस्तर लिहा.
- (4) स्थलांतराचे कालावधी व अंतरानुसार प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

[4301]-339

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2013**MUSIC (संगीत) सामान्य जी-3****(2008 PATTERN)**

विशिष्ट सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार आणि तबला यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे. पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (बडा ख्याल) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. मुलतानी आणि रागेश्री यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. झुमरा, तिलवाडा आणि दीपचंदी यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून ताललेखन करा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा : [5]
 - (i) संकीर्ण राग
 - (ii) छायालग राग
 - (iii) स्वयंभू स्वर-सहायक नाद
 - (iv) श्रुती-स्वर विभाजन.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात लिहा : [5]
- (i) प्रबंध
 - (ii) अनिबद्ध गान
 - (iii) संधिप्रकाश राग
 - (iv) रागांग राग.
6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]
- (i) पं. कुमार गंधर्व
 - (ii) पंडिता मोगुबाई कुर्डीकर
 - (iii) पं. भीमसेन जोशी.
7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (i) रागसंगीत आणि जनरुची
 - (ii) पार्श्वसंगीत
 - (iii) संगीताच्या उत्पत्ती विषयीचे विचार.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.

पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (मसीतखानी गत) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. शंकरा आणि रागेश्री यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. झपताल आणि सूलताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची माहिती लिहून एकपट आणि दुप्पट लिहा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]
(i) पंडित निखिल बॅनर्जी
(ii) उ. अली अकबर खाँ
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
(i) एकलवादन व वृंदवादन
(ii) संगीताचे उपयोजन.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिला प्रश्न अनिवार्य आहे.

पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. एकताल आणि झपताल यापैकी कोणत्याही एका तालाची एकपट, दुप्पट व तिप्पट ताललिपीबद्ध करा. [5]
2. अवनद्ध वाद्यांविषयी विस्तृत विवेचन करा. [5]
3. पाश्चात्य तालवाद्यांविषयी संक्षिप्त विवेचन करा. [5]
4. दिल्ली, अजराडा आणि लखनौ यापैकी कोणत्याही दोन बाजांची वैशिष्ट्ये थोडक्यात विशद करा. [5]
5. तुमच्या आवडत्या तबलावादक कलाकाराची वादन वैशिष्ट्ये विस्ताराने लिहा. [5]

Total No. of Questions—7+5+5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-340

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

संगीत विशेष (एस-3)

MUSIC SPECIAL S-3

(2008 PATTERN)

विशेष सूचना :— या संचातील रागसंगीत गायन, सतार आणि तबला यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

रागसंगीत गायन

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे. पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (बडा ख्याल) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. तोडी (मियां की तोडी) आणि दरबारी कानडा यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. 'रूपक-तीव्रा' आणि 'एकताल-चौताल' यापैकी कोणत्याही एका ताल जोडीची तुलना करा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा : [5]
 - (i) गानसमय सिद्धांत
 - (ii) प्रबंध
 - (iii) परमेल प्रवेशक राग
 - (iv) जाती गायन.

P.T.O.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात लिहा : [5]
- (i) हार्मनी
 - (ii) निबद्ध गान
 - (iii) मेलडी
 - (iv) अनिबद्ध गान.
6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]
- (i) पं. मल्लिकार्जुन मन्सुर
 - (ii) लता मंगेशकर
 - (iii) पं. कुमार गंधर्व.
7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (i) संगीत रत्नाकर
 - (ii) कंठ साधना
 - (iii) संगीत शिक्षणाचे प्राचीन स्वरूप.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्नासह अनिवार्य आहे.

पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (मसीतखानी गत) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. तोडी (मियाँ की तोडी) आणि गावती यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. समान मात्रांच्या कोणत्याही दोन तालांचे तौलनिक विवेचन करा. [5]
4. तुमच्या आवडत्या सतार वादकाची वादन शैलीविषयक वैशिष्ट्ये विशद करा. [5]
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (i) प्राचीन संगीतज्ञ
 - (ii) हवेली संगीत परंपरा.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— पहिल्या प्रश्नासह अनिवार्य आहे.

पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. पंचमसवारी आणि मत्त यापैकी कोणत्याही एका तालाची एकपट, दुप्पट व तिप्पट ताललिपिबद्ध करा. [5]
2. तुम्ही अभ्यासलेल्या कोणत्याही एका तालाच्या वेगवेगळ्या मात्रा संख्येच्या दोन तिहाया लिहा. [5]
3. तालाचे दश प्राण सांगून त्यांचे स्पष्टीकरण करा. [5]
4. तबल्याची साथ-संगत या विषयी विस्ताराने लिहा. [5]
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका तबलावादक कलाकाराचे जीवन-चरित्र लिहा : [5]
 - (i) पं. सामता प्रसाद
 - (ii) हाजी विलायत खाँ
 - (iii) लाला भवानिदास.

Total No. of Questions—7+5+5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-341

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

MUSIC (संगीत)

(Special Paper-4)

(2008 PATTERN)

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

विशेष सूचना :— या संचातील 'रागसंगीत गायन, सतार आणि तबला' यापैकी कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा.

(रागसंगीत गायन)

सूचना :— पहिल्या प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (बडा ख्याल) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. मधुवंति आणि नंद यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. समान मात्रांच्या कोणत्याही दोन तालांचे तौलनिक विवेचन करा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा : [5]
 - (1) पार्श्वसंगीत
 - (2) ध्वनिमुद्रण
 - (3) गायनात शब्दोच्चारांचे महत्त्व

P.T.O.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात लिहा : [5]
- (1) संगीतासाठी संग्रहालये
 - (2) संगीत स्पर्धांचे महत्त्व
 - (3) मैफिल सादरीकरणाचे तंत्र
6. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]
- (1) पं. रामाश्रय झा
 - (2) हिराबाई बडोदेकर
 - (3) पं. शिवकुमार शर्मा.
7. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
- (1) संगीत शिक्षण—स्वरूप, समस्या व आधुनिक काळाचा प्रभाव
 - (2) संगीत व विद्युत प्रसारमाध्यमे
 - (3) संगीत व व्यवसायाच्या संधि.

सतार

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :— (i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. या अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाची विलंबित बंदिश (मसितखानी गत) स्वरलिपीबद्ध करा. [5]
2. मारूबिहाग आणि ललित यापैकी कोणत्याही एका रागाची संपूर्ण शास्त्रीय माहिती आरोह-अवरोह-पकड आणि वैशिष्ट्यांसह लिहा. [5]
3. चौदा मात्रांच्या कोणत्याही दोन तालांची तौलनिक वैशिष्ट्ये व महत्व विशद करा. [5]
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका संगीतज्ञाचे जीवन कार्य विशद करा : [5]
 - (1) उ. विलायत खाँ
 - (2) उ. झाकिर हुसेन
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर विस्ताराने लिहा : [5]
 - (1) संगीत आणि व्यवसायाच्या संधि
 - (2) ध्वनिमुद्रण तंत्र.

तबला

वेळ : 1 तास 30 मिनिटे

एकूण गुण : 20

सूचना :—(i) पहिल्या प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) पहिल्या अनिवार्य प्रश्नासह उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही तीन असे एकूण चार प्रश्न सोडवा.

1. तुम्ही अभ्यासलेल्या कोणत्याही एका तालाच्या दोन वेगवेगळ्या लयकारी लिहा. [5]
2. समान मात्रांच्या अनेक तालांची वैशिष्ट्ये सोदाहरण विशद करा. [5]
3. तबलावादनाचे विविध बाज याविषयी विस्तृत विवेचन करा. [5]
4. कर्नाटक संगीत व हिंदुस्तानी संगीतातील विविध तालांची सविस्तर तूलना करा. [5]
5. खालीलपैकी कोणत्याही एका तबलावादक कलाकाराचे जीवन-चरित्र लिहा. [5]
 - (1) उ. मुनीर चुडियाँ वाले
 - (2) पं. नाना पानसे
 - (3) उ. इमाम बख्स

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-342

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013
ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE
AND ARCHAEOLOGY
General Paper III
(Outline of Religion and Philosophy)
(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Composition of Atharvaveda.
- (2) Varkari cult
- (3) Jain Triratnas
- (4) Mahayana sect.

2. Write notes on the following in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Upanishadas

P.T.O.

- (2) Historical importance of Ramayana
- (3) Composition of the Puranas.
- (4) Shwetambara and Digambar sects
- (5) Arya Ashtangika Marga
- (6) Kakuda Katyayana's Philosophy.

3. Answer the following questions in **200-250** words each (any *three*): [30]

- (1) Explain main philosophy of Rigveda.
- (2) State cultural importance of Mahabharata.
- (3) Write the salient features of Lokayatikas.
- (4) State the main causes for the rise of Buddhism.
- (5) Take a review of the Heterodox sects in ancient India.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*): [20]

- (1) State the composition of the Bhagvadgita; and write the philosophy of Karmayoga in it.
- (2) Describe the life and teachings of Bhagwan Mahavira.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) अथर्ववेदाची रचना.
- (2) वारकरी संप्रदाय
- (3) जैन त्रिरत्ने
- (4) महायान संप्रदाय.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (1) उपनिषदे
- (2) रामायणाचे ऐतिहासिक महत्व
- (3) पुराणांची रचना
- (4) श्वेतांबर आणि दिगंबर पंथ
- (5) आर्य अष्टांगिक मार्ग
- (6) ककुद कात्यायनाचे तत्वज्ञान.

3. खालीलपैकी कोणतेही **तीन** प्रश्नांची प्रत्येकी **200-250** शब्दात उत्तरे लिहा : [30]

- (1) ऋग्वेदाचे प्रमुख तत्त्वज्ञान स्पष्ट करा.
- (2) महाभारताचे सांस्कृतिक महत्व सांगा.
- (3) लोकायतिकांची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
- (4) बौद्ध धर्माच्या उदयाची प्रमुख कारणे सांगा.
- (5) प्राचीन भारतातील अवैदिक संप्रदायांचा आढावा घ्या.

4. खालील प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा (कोणताही **एक**) : [20]

- (1) भगवद्गीतेची रचना सांगा आणि त्यातील कर्मयोगाचे तत्त्वज्ञान लिहा.
- (2) भगवान महावीरांचे जीवन-चरित्र आणि शिकवण वर्णन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-343

T.Y. BA. EXAMINATION, 2013

G-3 : PUBLIC ADMINISTRATION

(Local Self-Government in India)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) State the importance of Local Self-Government.

(2) State the importance of 74th Amendment.

(3) Explain the demerits of Local Self-Government.

(4) Write the functions of Gram Panchayat.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) :

[20]

(1) Role of B.D.O. in development.

P.T.O.

- (2) State the functions of C.E.O. in Zilla Parishad.
- (3) State the merits of Decentralization.
- (4) Power of District Collector.
- (5) State the features of Local Self-Government.
- (6) Write the composition and functions of Cantonment Boards.

3. Answer any *three* of the following questions in **250** words each : [30]

- (1) State the objectives of Panchayat Raj.
- (2) Explain the various problems of Panchayat Raj in India.
- (3) State the functions of Divisional Commissioner.
- (4) Explain the importance of 73rd Amendment.
- (5) State the powers and functions of Zilla Parishad.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Explain the problems of Metropolitan cities
- (2) State the composition, powers and functions of Municipal Council.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) स्थानिक स्वशासनाचे महत्व सांगा.
- (2) 74व्या घटनादुरुस्तीचे महत्व सांगा.
- (3) स्थानिक स्वशासनाचे दोष स्पष्ट करा.
- (4) ग्राम पंचायतीची कार्ये लिहा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) विकासातील गटविकास अधिकाऱ्याची भूमिका.
- (2) जिल्हापरिषदेतील मुख्याधिकाऱ्याची कामे सांगा.
- (3) विकेंद्रिकरणाचे गुण सांगा.
- (4) जिल्हाधिकाऱ्याची सत्ता.
- (5) स्थानिक स्वशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (6) कॅन्टॉनमेंट बोर्डची रचना आणि कार्ये लिहा.

3. खालीलपैकी कोणतेही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) पंचायतराजची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- (2) भारतातील पंचायतराज संस्थेच्या विविध समस्या स्पष्ट करा.
- (3) विभागीय आयुक्ताची कार्ये सांगा.
- (4) 73व्या घटनादुरुस्तीचे महत्व स्पष्ट करा.
- (5) जिल्हापरिषदेची सत्ता आणि कार्ये सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) मोठ्याशहराच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (2) नगरपरिषदेची रचना, अधिकार आणि कामे सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-344

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PUBLIC ADMINISTRATION

(S-3 : Development Administration)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(1) State the concept of Development Administration.

(2) State the importance of globalization.

(3) What is public opinion ?

(4) State the functions of planning.

2. Write the notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(1) Importance of social justice.

P.T.O.

- (2) Organization of National Development Council
- (3) Role of Bureaucracy
- (4) Nature of International Agencies.
- (5) State the functions of co-operatives.
- (6) State the features of Agricultural Development.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*): [30]

- (1) Explain the national system of Education.
- (2) State the meaning and nature of Bureaucracy.
- (3) Explain the problems of Development Administration.
- (4) State the functions of community development.
- (5) Explain the major issues of globalization.

4. Answer the following questions in **500** words each (any *one*): [20]

- (1) Explain the nature and scope of Development Administration.
- (2) Describe the policies of social welfare development in India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) विकास प्रशासनाची संकल्पना सांगा.
- (2) जागतिकीकरणाचे महत्व सांगा.
- (3) लोकमत म्हणजे काय ?
- (4) नियोजनाची कार्ये सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) सामाजिक न्यायाचे महत्व
- (2) राष्ट्रीय विकास परिषदेची रचना
- (3) नोकरशाहीची भूमिका
- (4) आंतरराष्ट्रीय अभिकरणाचे स्वरूप
- (5) सहकाराची कार्ये सांगा
- (6) कृषी विकासाची वैशिष्ट्ये सांगा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) राष्ट्रीय शिक्षण पद्धती स्पष्ट करा.
- (2) नोकरशाही अर्थ व स्वरूप सांगा.
- (3) विकास प्रशासनाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- (4) सामुदायिक विकासाची कार्ये सांगा.
- (5) जागतिकीकरणाचे मुख्य मुद्दे स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे 500 शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) विकास प्रशासनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील समाजकल्याणाची धोरणे विशद करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-345

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PUBLIC ADMINISTRATION

S4 : Comparative Public Administration (India, U.K. and U.S.A.)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the evolution of Comparative Public Administration.
- (2) State the objectives of Training.
- (3) Write the meaning of Administrative Law.
- (4) Explain the Integrity in Administration.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) State the nature of Comparative Public Administration.
- (2) Right to Strike.
- (3) State the importance of Administrative Tribunals.

P.T.O.

- (4) Write the causes of corruption in India.
 - (5) Explain the traditional approaches to the study of Public Administration.
 - (6) State the functions of Machinery of Negotiations.
3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]
- (1) Explain the methods of recruitment.
 - (2) Write the types of training in India.
 - (3) Explain the scope of Comparative Public Administration.
 - (4) State the Employer-Employee relations.
 - (5) Explain the modern approaches to the study of Public Administration.
4. Answer any *one* question in **500** words each : [20]
- (1) Explain the methods of Training in India and UK.
 - (2) Evaluate the necessity and growth of Administrative Tribunals.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) तुलनात्मक लोकप्रशासनाचा उगम स्पष्ट करा.
- (2) प्रशिक्षणाचा उद्देश सांगा.
- (3) प्रशासकीय कायद्याचा अर्थ लिहा.
- (4) प्रशासकीय एकात्मता स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) तुलनात्मक लोकप्रशासनाचे स्वरूप सांगा.
- (2) संपाचा अधिकार.
- (3) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचे महत्व सांगा.
- (4) भारतातील भ्रष्टाचाराची कारणे लिहा.
- (5) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा पारंपरिक दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
- (6) वाटाघाटी करणाऱ्या यंत्रणेची कार्ये सांगा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा : [30]

- (1) भरतीच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील प्रशिक्षणाचे प्रकार लिहा.
- (3) तुलनात्मक लोकप्रशासनाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

(4) मालक-सेवक संबंध सांगा.

(5) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा आधुनिक दृष्टिकोण स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

(1) भारत आणि इंग्लंड मधील प्रशिक्षणाच्या पद्धती स्पष्ट करा.

(2) प्रशासकीय न्यायाधिकरणाची आवश्यकता आणि वाढीचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-346

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PSYCHOLOGY

General Paper III

(Industrial and Organizational (I/O) Psychology)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
 - (1) Explain the functions of Industrial and Organizational (I/O) Psychology.
 - (2) Explain the concept of standard application blanks.
 - (3) State the present position of Industrial and Organizational (I/O) Psychology.
 - (4) State the concept of time and motion study.

2. Write notes in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (1) Job satisfaction and Attitude
 - (2) Person-Machine System
 - (3) Leadership style
 - (4) Training programme evaluation
 - (5) Resume
 - (6) Future of Industrial and Organizational (I/O) Psychology.

P.T.O.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (1) State the work space design.
- (2) Explain the components of job satisfaction.
- (3) Explain the 'X' and 'Y' theory of leadership.
- (4) Describe the various techniques for training knowledge and skill.
- (5) Describe the recruitment techniques.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Describe the rating and non-rating methods of job performance evaluation.
- (2) Define Work Motivation. Explain the theory of Work Motivation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]

- (1) औद्योगिक व संघटनात्मक मानसशास्त्राची कार्ये स्पष्ट करा.
- (2) प्रमाणित अर्ज प्रपत्र संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) औद्योगिक व संघटनात्मक मानसशास्त्राची सद्यस्थिती विशद करा.
- (4) काल व गती अभ्यास संज्ञा विशद करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) कार्यसमाधान व अभिवृत्ती
- (2) मानव-यंत्र प्रणाली
- (3) नेतृत्वशैली
- (4) प्रशिक्षण कार्यक्रम मूल्यांकन
- (5) व्यक्तिगत माहितीचा गोषवारा (Resume)
- (6) औद्योगिक व संघटनात्मक मानसशास्त्राचा भविष्यकाळ.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) कार्य अवकाश आराखडा विशद करा.
- (2) कार्य समाधानाचे घटक स्पष्ट करा.
- (3) नेतृत्वविषयक 'क्ष' व 'य' सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) ज्ञान आणि कौशल्य प्रशिक्षणाच्या विविध तंत्रांचे वर्णन करा.
- (5) कामगार भरतीच्या तंत्रांचे वर्णन करा.

4. 500 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (1) कर्मचारी निर्वर्तन मूल्यांकनाच्या पदनिश्चयन व पदनिश्चयन विरहित पद्धतींचे वर्णन करा.
- (2) कार्य प्रेरणेची व्याख्या द्या. कार्य प्रेरणेचे सिद्धांत स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-347

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PSYCHOLOGY

Special Paper III

(Experimental Psychology and Scientific Research)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Explain division of attention.

(ii) What are the characteristics of psychological test ?

(iii) Explain the goals of scientific research.

(iv) Explain field experiment method.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Visual space perception

(ii) Trial and error in thinking

P.T.O.

- (iii) Norms
- (iv) Experimental Approach
- (v) Quota Sampling
- (vi) Systematic observation.

3. Answer any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) What is attention ? Discuss the theories of attention.
- (ii) What is thinking ? Describe various tools of thinking.
- (iii) Define Psychological test. Discuss various types of test.
- (iv) What is probability ? Explain types of probability sampling.
- (v) Explain Interview as a method of data collection.

4. Answer the following questions in **500** words each (any *one*) : [20]

- (i) Illustrate the method of average error.
- (ii) What is problem statement ? Discuss the sources and criteria of problem statement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) अवधान विभाजन स्पष्ट करा.
- (ii) मानसशास्त्रीय चाचणीची वैशिष्ट्ये कोणती ?
- (iii) शास्त्रीय संशोधनाची ध्येये स्पष्ट करा.
- (iv) क्षेत्रीय प्रयोग पद्धती स्पष्ट करा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) दृश्य अवकाश संवेदन
- (ii) विचार प्रक्रियेतील प्रयत्न आणि प्रमाद
- (iii) मानदंड
- (iv) प्रायोगिक उपागम (दृष्टीकोन)
- (v) नियतांश नमूना चयन
- (vi) पद्धतशीर निरीक्षण.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) अवधान म्हणजे काय ? अवधानाच्या उपपत्तींची चर्चा करा.
- (ii) विचार प्रक्रिया म्हणजे काय ? विचार प्रक्रियेच्या विविध साधनांचे वर्णन करा.

- (iii) मानसशास्त्रिय चाचणीची व्याख्या द्या. चाचणीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- (iv) संभाव्यता म्हणजे काय ? संभाव्यता नमुना चयनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (v) प्रदत्त संकलनाची एक पद्धती म्हणून मुलाखत तंत्र स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे **500** शब्दांत लिहा (कोणताही **एक**) : [20]

- (i) सरासरी प्रमाद पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (ii) समस्या विधान म्हणजे काय ? समस्या विधानाची उगमस्थाने आणि निकषांची चर्चा करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-348

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

YOGVIDYA

General Paper III

(Vyavaharik Yoga)

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain any *one* from the following in **50** words : [5]

(i) State the importance of Omkar Sadhana.

(ii) State the name of Yama and Niyama.

2. Write short notes (any *two*) : [10]

(i) School of Yoga

(ii) Rajyoga

(iii) Asana

(iv) Aims and objectives of Yoga.

P.T.O.

3. Answer any *two* questions from the following in **200** to **250** words each : [15]

(i) Discuss how to protect the health by Yoga.

(ii) State the role of Yoga in sports.

(iii) How does Yoga help to Mental health.

4. Attempt any *one* question in detail : [10]

(i) Discuss the Yoga and social life.

(ii) State the application of Yoga to higher level persons.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 40

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे 50 शब्दात स्पष्टीकरण द्या : [5]

(i) ॐ साधनेचे महत्व सांगा.

(ii) यम-नियमांचे नावे सांगा.

2. थोडक्यात टीपा द्या (कोणत्याही दोन) : [10]

(i) योगाचे प्रकार

(ii) राजयोग

(iii) आसन

(iv) योगाचे ध्येय आणि उद्दिष्टे.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दात उत्तर द्या : [15]

- (i) योगाद्वारे आरोग्य संवर्धन करता येईल का ? चर्चा करा.
- (ii) योगशास्त्राची खेळातील भुमीका स्पष्ट करा.
- (iii) मानसिक स्वास्थ्य संवर्धनासाठी योगाचा उपयोग कसा होतो ?

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या : [10]

- (i) योग आणि समाज-जीवन चर्चा करा.
- (ii) उच्चपदस्थ अधिकाऱ्यांना होणारा योगाचा उपयोग सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-349

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

HISTORY OF CIVILIZATION

General Paper III

(World Culture)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Explain the concept 'Neolithic'.

(ii) Ancient Chinese literature.

(iii) Who was 'Ahur Mazda' ?

(iv) What was the contribution of Galileo to Science ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Code of Hammurabi.

P.T.O.

- (ii) Early Vedic Literature.
- (iii) City states in Ancient Greece.
- (iv) Concept 'Manor'.
- (v) Term 'Reformation'.

3. Answer the following questions in **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Discuss the salient features of Paleolithic Age.
- (ii) What do you know about the Inca and Maya Civilizations ?
- (iii) State the causes for the rise of Jainism.
- (iv) Describe the contribution of Rene Descartes and Isaac Newton to Modern Science.
- (v) Explain the effects of 'Reformation'.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) Write an essay on the art, architecture and religion of Persian civilization.
- (ii) Take a review of the various geographical discoveries during the 'Age of Discoveries'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

(i) 'नवाश्मयुग' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

(ii) प्राचीन चिनी साहित्य (वाङ्मय) सांगा.

(iii) 'अहुर मइद्' कोण होते ?

(iv) गॅलिलिओचे विज्ञानाला योगदान कोणते आहे ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

(i) हम्मुराबीची कायदेसंहिता.

(ii) पूर्व-वैदिक साहित्य.

(iii) प्राचीन ग्रीसमधील 'नगरराज्ये'.

(iv) 'मॅनोर' ही संकल्पना.

(v) 'धर्मसुधारणा' ही संज्ञा.

3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) पुराश्मयुगाच्या ठळक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

(ii) इंका आणि माया या संस्कृतीविषयी तुम्हास काय माहित आहे ?

- (iii) जैन धर्माच्या उदयाची कारणे सांगा.
- (iv) रेने देकार्त आणि आयझॅक् न्यूटन यांचे आधुनिक विज्ञानास असणारे योगदान वर्णन करा.
- (v) धर्मसुधारणा चळवळीचे परिणाम स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

- (i) परिशियन संस्कृतीतील कला, स्थापत्य आणि धर्म यावर निबंध लिहा.
- (ii) शोधांचे युग दरम्यानच्या विविध भौगोलिक शोधांचा आढावा घ्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-350

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

HOME ECONOMICS

G-3 : Dynamics and Challenges of Indian Society

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following concepts in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) Social change.

(ii) Social conformity.

(iii) Dowry system.

(iv) Intermarriage system.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Importance of social change.

P.T.O.

- (ii) Characteristics of society.
- (iii) Causes of deviation.
- (iv) Adoption system.
- (v) Causes of social value conflict.
- (vi) "Marriage and Sex".

3. Answer the following questions in **200** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the factors influencing on social change process.
- (ii) Explain the characteristics of traditional society.
- (iii) "The status of women is changing in Indian society."
Explain.
- (iv) Explain the functions of family.
- (v) Explain the causes of Divorce.

4. Answer the following question in **500** words (any *one*) : [20]

- (i) Explain the characteristics of modern society.
- (ii) Explain the causes and effects of Dowry system.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील संकल्पनांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) सामाजिक परिवर्तन.
- (ii) सामाजिक अनुचळन.
- (iii) हुंडा पद्धती.
- (iv) आंतरविवाह पद्धती.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) सामाजिक परिवर्तनाचे महत्व.
- (ii) समाजाची वैशिष्ट्ये.
- (iii) विचळनाची कारणे.
- (iv) दत्तक पद्धती.
- (v) सामाजिक मूल्य संघर्षाची कारणे.
- (vi) “विवाह आणि लैंगिकता”.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

(i) सामाजिक परिवर्तन प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

(ii) परंपरागत समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(iii) “भारतीय समाजात स्त्रियांचा दर्जा बदलत आहे.” स्पष्ट करा.

(iv) कुटूंबाची कार्ये स्पष्ट करा.

(v) घटस्फोटाची कारणे स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणताही एक) : [20]

(i) आधुनिक समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(ii) हुंडा पद्धतीची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—**4+4+4**]

[Total No. of Printed Pages—**8+4**

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-351

T.Y. BA. EXAMINATION, 2013

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G-3(A) : International Security

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

(i) Explain the concept of New Cold War.

(ii) State the meaning of National Security.

(iii) What is Balance of Power ?

(iv) State the characteristics of Post-Cold War Period.

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

(i) Functions of Diplomats

P.T.O.

- (ii) Concept of Arms Control
- (iii) Concept of Non-alignment
- (iv) Prevention of War
- (v) Concept of Detente
- (vi) Meaning of Terrorism.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the problems of global warming and its effects.
- (ii) State the origin and development of Cold War.
- (iii) Explain the nature of ethnic conflicts.
- (iv) State the means and types of balance of power.
- (v) Explain the causes of war.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Explain the causes and effects of Terrorism.
- (ii) State the role of non-alignment in maintaining International Security.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) नवीन शीतयुद्धाची संकल्पना स्पष्ट करा.
(ii) राष्ट्रीय सुरक्षेचा अर्थ सांगा.
(iii) सत्तेचा समतोल म्हणजे काय ?
(iv) शीत युद्धोत्तर काळाची वैशिष्ट्ये सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) राजनयज्ञांची कार्ये.
(ii) शस्त्रनियंत्रणाची संकल्पना.
(iii) अलिप्ततेची संकल्पना.
(iv) युद्ध रोखण्याचे उपाय.
(v) तणावशैथिल्य/सलोख्याची संकल्पना.
(vi) दहशतवादाचा अर्थ.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) वैश्विक तापमानवाढीची समस्या आणि त्याचे परिणाम स्पष्ट करा.
- (ii) शीतयुद्धाचा उगम आणि विकास सांगा.
- (iii) वांशिक संघर्षाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iv) सत्तेच्या समतोलची साधने व प्रकार सांगा.
- (v) युद्धाची कारणे स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) दहशतवादाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
- (ii) आंतरराष्ट्रीय सुरक्षा टिकविण्यातील अल्पतावादाची भूमिका सांगा.

[4301]-351

D.S. G-2(B) : Military Geography

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

(i) Explain the characteristics of Desert.

(ii) State the strategic importance of Afghanistan.

(iii) Explain the concept of Geostrategy.

(iv) State the meaning of Strategy.

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

(i) Concept of Tactics.

(ii) Importance of Military Geography.

(iii) Natural Gas.

(iv) Strategic importance of Andaman and Nicobar Islands.

(v) Strategic importance of J and K.

(vi) Problems of Jungle Warfare.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) State in detail the principles of logistics.
- (ii) Explain in detail the geostrategic importance of oil in West Asia.
- (iii) State the scope and uses of Geostrategy.
- (iv) Explain the meaning and concept of Military Geography.
- (v) Explain the impact of Geography on Land Warfare.

4. Answer any *one* in **500** words : [20]

- (i) Explain in detail the factors of National Power.
- (ii) Describe the characteristics and logistic problems in plain warfare.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) वालुकामय प्रदेशाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

- (ii) अफगाणिस्तानचे सामरिक महत्व सांगा.
- (iii) भूयुद्धनीतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (iv) युद्धनीतीचा अर्थ सांगा.

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) डावपेचाची संकल्पना
- (ii) लष्करी भूगोलाचे महत्व
- (iii) नैसर्गिक वायू
- (iv) अंदमान आणि निकोबार बेटांचे सामरिक महत्व
- (v) जम्मू आणि काश्मीरचे सामरिक महत्व
- (vi) जंगल युद्धधारणेच्या समस्या.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) पुरवठा व्यवस्थेची तत्वे सविस्तर सांगा.
- (ii) पश्चिम आशियातील तेलाचे भूसामरिक महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- (iii) भूयुद्धनीतीची व्याप्ती आणि उपयोग सांगा.
- (iv) लष्करी भूगोलाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा.
- (v) भूयुद्धपद्धतीवर भूगोलाचा पडणारा प्रभाव स्पष्ट करा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

(i) राष्ट्रीय शक्तीचे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

(ii) मैदानी युद्धधारणेची वैशिष्ट्ये आणि पुरवठ्याच्या समस्या विशद करा.

[4301]-351

D.S. G-3(C) : Geopolitics

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

(i) State the importance of Wartime Geopolitics.

(ii) Explain Geopolitical thought by Karl Haushofer.

(iii) State importance of Political Geography.

(iv) What are the objectives of Territorial Water ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

(i) Geopolitics

(ii) Unified field theory

(iii) Nation

(iv) State

(v) Exclusive Economic Zone

(vi) Political Geography.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]

- (i) Explain the basic elements of State.
- (ii) State the functions of Boundaries.
- (iii) What is landlocked State ? State the problems of Landlocked States.
- (iv) What is Maritime Boundary ? Explain the methods of calculating Maritime Boundaries.
- (v) Explain the concept of Buffer State.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (i) Describe the geographical factors affecting the War.
- (ii) Critically examine the Heartland theory of Mackinder.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) युद्धकालीन भूराजनितीचे महत्व सांगा.
- (ii) कार्ल हौशोफर यांचे भूराजनितीक विचार स्पष्ट करा.
- (iii) राजकीय भूगोलाचे महत्व सांगा.
- (iv) प्रादेशीक जलाशयाची उद्दिष्टे कोणती ?

2. प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]

- (i) भूराजनिती
- (ii) एकरूप क्षेत्र सिद्धांत
- (iii) राष्ट्र
- (iv) राज्य
- (v) आर्थिक निर्बंध क्षेत्र
- (vi) राजकीय भूगोल.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) राज्याचे मुलभूत घटक स्पष्ट करा.
- (ii) सीमांचे कार्य सांगा.

- (iii) भूवेष्टीत देश म्हणजे काय ? त्यांच्या समस्या सांगा.
- (iv) सागरी सीमा म्हणजे काय ? त्या मोजण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- (v) 'आघातशोषक राष्ट्र' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (i) युद्धावर परिणाम करणाऱ्या भौगोलिक घटकांचे वर्णन करा.
- (ii) मॅकिन्डर यांच्या मर्मभूमी सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[4301]-352

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

[D.S. S-3 (A) : Maratha Military System (1630-1818 A.D.)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in 50 words each (any two) : [10]

(1) Explain the social condition in Maharashtra before the birth of Shivaji.

(2) State the military qualities of Bajirao-I.

(3) State the causes of Shivaji's victory against Shahiste Khan.

(4) Explain the role of Rajaram in the war of Maratha independence.

2. Write short notes in 100 words each (any four) : [20]

(1) Jijabai

(2) Geographical background of Maharashtra before Shivaji

P.T.O.

- (3) Mirza Raje Jaisingh
- (4) Dhanaji
- (5) Karnataka Campaign
- (6) Types of cavalry.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) State the causes of the Second Anglo-Maratha War.
- (2) Explain the causes of downfall of Maratha power.
- (3) State the strategic importance of Jawali and explain the Jawali incident.
- (4) "Sambhaji as a military leader." Discuss.
- (5) "Shivaji as a Master of Guerrilla tactician." Discuss.

4. Answer any *one* in **500** words : [20]

- (1) Describe the Third Battle of Panipat (1761 A.D.)
- (2) Describe the Maratha Military Organisation under the Shivaji Maharaj.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) शिवाजी महाराजांच्या जन्मापूर्वीच्या महाराष्ट्रातील सामाजिक परिस्थितीचे वर्णन करा.
- (2) पहिल्या बाजीरावाचे लष्करी गुण सांगा.
- (3) शिवाजी महाराजांच्या शाहिस्तेखानावरील विजयाची कारणे सांगा.
- (4) राजारामांची मराठ्यांच्या स्वातंत्र्य युद्धातील भूमिका स्पष्ट करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) जीजाबाई
- (2) शिवपूर्वकालीन महाराष्ट्राची भौगोलिक पार्श्वभूमी
- (3) मिर्झा राजे जयसिंग
- (4) धनाजी
- (5) कर्नाटक मोहीम
- (6) घोडदळांचे प्रकार.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) दुसऱ्या इंग्रज-मराठा युद्धाची कारणे सांगा.
- (2) मराठी सत्तेच्या पतनाची कारणे स्पष्ट करा.

- (3) जावळीचे सामरिक महत्व सांगून जावळी प्रकरण स्पष्ट करा.
- (4) “संभाजी महाराज एक लष्करी नेता.” चर्चा करा.
- (5) “शिवाजी महाराज एक कुशल गनिमी नेते होते.” चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) 1761च्या पानिपतच्या तिसऱ्या लढाईचे वर्णन करा.
- (2) शिवाजी महाराजांच्या नियंत्रणाखालील मराठ्यांच्या लष्करी संघटनेचे वर्णन करा.

[4301]-352

[D.S. S-3(B) : Disaster Management]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) State the Yokohama strategy.
- (2) Explain the role of volunteers in local bodies of Disaster Management.
- (3) Explain the types of disaster.
- (4) What is Environment Disaster ?

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]

- (1) Meaning of Natural disaster.
- (2) Effects of Man-made disaster.
- (3) Concept of Disaster Management.
- (4) Post-disaster emergency phase.
- (5) Required National Policy of Disaster.
- (6) Traditional war and disaster.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]

- (1) What are the elements of Disaster Management.
- (2) Explain the remedial measures of Disaster.

- (3) Explain in brief the various types of pollution.
- (4) State the characteristics of Man-made disaster.
- (5) State the nature and types of Natural disaster.

4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]

- (1) Discuss 'Biological war and Disaster'.
- (2) Explain in brief the possible solution in disaster.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) योकोहामा युद्धनीती (धोरण) संगी.
- (2) आपत्ती व्यवस्थापनातील स्थानिक संघटनेतील स्वयंसेवकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- (3) आपत्तीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (4) पर्यावरणीय आपत्ती म्हणजे काय ?

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (1) नैसर्गिक आपत्तीचा अर्थ.
- (2) मानवनिर्मित आपत्तीचे परिणाम.
- (3) आपत्ती व्यवस्थापनाची संकल्पना.
- (4) आपत्तीनंतरचा आणिबाणीचा काळ.
- (5) आपत्तीतील राष्ट्रीय धोरणाची गरज.
- (6) पारंपारिक युद्ध आणि आपत्ती.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (1) आपत्ती व्यवस्थापनाचे घटक कोणते ?
- (2) आपत्ती नियंत्रणात ठेवण्याच्या उपाययोजना स्पष्ट करा.
- (3) प्रदूषणाचे विविध प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (4) मानवनिर्मित आपत्तीचे वैशिष्टे सांगा.
- (5) नैसर्गिक आपत्तीचे स्वरूप व प्रकार सांगा.

4. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) “जैविक युद्ध आणि आपत्ती.” चर्चा करा.
- (2) आपत्तीतील योग्य उपाययोजना स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-353

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
[D.S. S-4(A) : Industrial Security]
(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
- (i) State the objectives of Industrial Security.
 - (ii) What is the right of private defence ?
 - (iii) How does investigation take place ?
 - (iv) What is to be done after fire breaks ?
- 2.** Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
- (i) Indian Penal Code
 - (ii) First Information Report
 - (iii) Main gate
 - (iv) First aid box
 - (v) Carbon dioxide equipment
 - (vi) Intelligence.

P.T.O.

3. Answer in **200 to 250** words each (any *three*) : [30]
- (i) Describe criminal crimes and preventive measures of it.
 - (ii) Describe industrial espionage.
 - (iii) Explain security lighting.
 - (iv) What is fire ? Explain the classification of fire.
 - (v) State the duties of Security Inspector.
4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]
- (i) Describe the various types of first aid.
 - (ii) Explain the security planning and its implementation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. प्रत्येकी **50** शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : [10]
- (i) औद्योगिक सुरक्षेची उद्दिष्ट्ये सांगा.
 - (ii) खाजगी बचावाचा हक्क म्हणजे काय ?
 - (iii) चौकशी कशी केली जाते ?
 - (iv) आग लागल्यानंतर काय करावे ?
2. प्रत्येकी **100** शब्दांत टिपा लिहा (कोणताही **चार**) : [20]
- (i) भारतीय दंड संहिता
 - (ii) पहिली खबर
 - (iii) मुख्य प्रवेशद्वार
 - (iv) प्रथमोपचार पेटी
 - (v) कार्बन डाय-ऑक्साईड उपकरण
 - (vi) गोपनीय विभाग.

3. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) फौजदारी स्वरूपाचे गुन्हे व त्यावरील प्रतिबंधात्मक उपाय विशद करा.
- (ii) औद्योगिक हेरगीरीचे वर्णन करा.
- (iii) 'सुरक्षा प्रकाश व्यवस्था' स्पष्ट करा.
- (iv) आग म्हणजे काय ? आगीचे वर्गिकरण स्पष्ट करा.
- (v) सुरक्षा निरीक्षकाची कर्तव्ये सांगा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) प्रथमोपचाराच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
- (ii) औद्योगिक सुरक्षेचे नियोजन व अंमलबजावणी स्पष्ट करा.

[D.S. (S-4) (B) : Research Methodology]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer in **50** words each (any *two*) : [10]
 - (i) State the nature of research.
 - (ii) State the subject-matter of survey.
 - (iii) Explain the nature of concept.
 - (iv) State the sources of collection of data.

2. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
 - (i) Research Process
 - (ii) Formulation of problem
 - (iii) Social research
 - (iv) Design of research
 - (v) Types of facts
 - (vi) Objectives of survey.

3. Answer in **200** to **250** words each (any *three*) : [30]
 - (i) Explain the major steps in research process.
 - (ii) What is report writing ? State the objectives of report writing.

- (iii) State the importance and need of objectivity.
- (iv) State the sources of hypothesis.
- (v) Explain the phases of research design.

4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]
- (i) Describe the meaning and importance of concept.
 - (ii) What is facts collection ? State the characteristics of facts.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) संशोधनाचे स्वरूप सांगा.
- (ii) सर्व्हेक्षणाला आवश्यक असणारी सामुग्री सांगा.
- (iii) संकल्पनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (iv) माहिती संकलनाचे स्रोत सांगा.

2. प्रत्येकी **100** शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- (i) संशोधन प्रक्रिया
- (ii) समस्या सुत्रण
- (iii) सामाजिक संशोधन
- (iv) संशोधनाचा आराखडा
- (v) तथ्यांचे प्रकार
- (vi) सर्व्हेक्षणाचे उद्देश.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा (कोणतेही तीन) : [30]

- (i) संशोधन प्रक्रियेतील प्रमुख टप्पे स्पष्ट करा.
- (ii) अहवाल लेखन म्हणजे काय ? अहवाल लेखनाची उद्दिष्टे सांगा.
- (iii) संशोधनात वस्तुनिष्ठतेचे महत्व व आवश्यकता सांगा.
- (iv) गृहितकांचे उगमस्रोत सांगा.
- (v) संशोधन आराखड्याच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (i) संकल्पनेचा अर्थ व महत्व विशद करा.
- (ii) तथ्य संकलन म्हणजे काय ? तथ्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-354

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SOCIAL WORK

(General)

(I—Introduction to Youth Welfare)

(II—Introduction to Rural & Urban Welfare)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* questions in **50** words each : [10]

(i) Define youth welfare.

(ii) Explain the importance of good health.

(iii) Define rural way of life.

(iv) Explain Municipality as a agency of urban development.

2. Answer any *four* questions in **100** words each : [20]

(i) Explain the problems of Backward classes youth.

(ii) 'Rural youth is hard working.' Discuss.

P.T.O.

- (iii) Explain the importance of sex education for youth.
- (iv) Discuss the problems and needs of urban communities.
- (v) Explain the functions of Zilla Parishad.
- (vi) Discuss the problem of health in rural area.

3. Answer any *three* questions in **200-250** words each : [30]

- (i) Explain the importance of group-life for youth.
- (ii) Explain the problems of unemployed youth.
- (iii) Discuss the strength and limitations of tribal youth.
- (iv) Explain the similarity and differences in rural and urban life.
- (v) Discuss about the 'problem of infrastructure in urban area'.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]

- (i) Write an essay on 'Youth and National Integration'.
- (ii) Write a detailed note on 'Role and Responsibilities of Chief Executive Officer' of Zilla Parishad in rural development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]

(i) युवक कल्याणाची व्याख्या द्या.

(ii) चांगल्या आरोग्याचे महत्व स्पष्ट करा.

(iii) ग्रामीण जीवन पद्धतीची व्याख्या करा.

(iv) नगरपालिका नागरी विकासाची एक संस्था म्हणून स्पष्ट करा.

2. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

(i) मागासवर्गीय युवकांच्या समस्या स्पष्ट करा.

(ii) 'ग्रामीण युवक कष्टाळू आहे.' चर्चा करा.

(iii) युवकांसाठी लैंगिक शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.

(iv) नागरी समुदायांच्या समस्या व गरजांची चर्चा करा.

(v) जिल्हा परिषदेची कार्ये स्पष्ट करा.

(vi) ग्रामीण भागातील आरोग्याची समस्या स्पष्ट करा.

3. कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

(i) युवकांसाठी समुह-जीवनाचे महत्व स्पष्ट करा.

(ii) बेरोजगार युवकांच्या समस्या स्पष्ट करा.

- (iii) आदिवासी युवकांची बलस्थाने आणि मर्यादा स्पष्ट करा.
- (iv) ग्रामीण आणि नागरी जीवनातील साम्यता आणि फरक स्पष्ट करा.
- (v) 'नागरी भागातील पायाभूत सोयीसुविधांची समस्या' यावर चर्चा करा.

4. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) 'युवक आणि राष्ट्रीय एकात्मता' यावर निबंध लिहा.
- (ii) 'जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याची ग्रामीण विकासातील भूमिका आणि जबाबदाऱ्या' यावर सविस्तर टिपण लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-356

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

COMMERCE (General—III)

(Business Management)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer the following in 50 words each (any two) : [10]

- (1) State in brief importance of business management.
- (2) What is staff organisation ?
- (3) State the merits of democratic style of leadership.
- (4) State principles of communication in brief.

2. Answer the following in 100 words each (any four) : [20]

- (1) State the merits and demerits of planning.
- (2) Describe theory 'X' and 'Y' of motivation.
- (3) Describe in brief principles of organisation.
- (4) Explain the process of control.
- (5) Explain the types of decision.
- (6) "Management is a profession." Discuss.

P.T.O.

3. Answer in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain in detail the functions of management.
- (2) Describe various types of communication.
- (3) State recent trends in management.
- (4) State the meaning, merits and demerits of delegation of authority.

4. Answer in **500** words (any *one*) : [20]

- (1) Explain the principles of management.
- (2) Describe different types of organisation structure.
- (3) Write a detailed explanatory note on 'Direction'.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **50** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (1) व्यवसाय व्यवस्थापनाचे महत्त्व थोडक्यात सांगा.
- (2) कर्मचारी पद्धतीची संघटन रचना म्हणजे काय ?
- (3) लोकशाही पद्धतीच्या नेतृत्वाचे फायदे सांगा.
- (4) संदेशवहनाची तत्वे थोडक्यात सांगा.

2. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- (1) नियोजनाचे फायदे व मर्यादा सांगा.
 - (2) अभिप्रेरणेचा 'क्ष' सिद्धांत व 'य' सिद्धांत विशद करा.
 - (3) संघटनेची तत्वे थोडक्यात सांगा.
 - (4) नियंत्रणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 - (5) निर्णयाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - (6) 'व्यवस्थापन एक पेशा' यावर चर्चा करा.
3. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (1) व्यवस्थापनाची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
 - (2) संदेशवहनाचे विविध प्रकार विशद करा.
 - (3) व्यवस्थापनातील आधुनिक प्रवाह सांगा.
 - (4) अधिकार प्रदानाचा अर्थ, फायदे व मर्यादा सांगा.
4. खालील प्रश्नाची 500 शब्दांत उत्तर लिहा (कोणत्याही एक) : [20]
- (1) व्यवस्थापनाची तत्वे स्पष्ट करा.
 - (2) संघटन रचनेचे विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
 - (3) 'दिग्दर्शन' यावर स्पष्टीकरणात्मक सविस्तर टीप लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-357

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

EDUCATION (G-3)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in **20** words each (any *ten*) : [20]

- (1) What is counselling ?
- (2) Write the meaning of discipline.
- (3) What is sensation ?
- (4) What is disaster ?
- (5) What is the meaning of demonstration method ?
- (6) What is mental health ?
- (7) Write the meaning of Higher Education.
- (8) What is creativity ?
- (9) What is personality ?
- (10) Write the meaning of action research.
- (11) What is indiscipline ?
- (12) What is individual differences ?
- (13) What is vocational guidance ?

P.T.O.

2. Answer the following questions in **50** words each (any *two*) : [10]

- (1) Explain the concept of school indiscipline.
- (2) Explain the characteristics of personality.
- (3) Write the need of Educational Guidance.
- (4) Write the limitations of discussion method.

3. Answer the following questions in **150** words each (any *two*) : [20]

- (1) What is imagination ? Explain the educational importance of imagination.
- (2) Explain the effect of globalization on Higher Education.
- (3) Explain the causes of individual differences.
- (4) What are the *three* aspects of discipline ? Explain the importance of social discipline.

4. Answer the following questions in **300** words each (any *two*) : [30]

- (1) Explain the concept of riots. Describe the causes of riots and suggest the ways to overcome it.
- (2) Explain the factors affecting on personality in detail.
- (3) What is project method ? Explain the nature, importance and limitations of project method.
- (4) What is mental conflict ? Explain the causes and types of mental conflict.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही ळ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) समूपदेशन म्हणजे काय ?
- (2) शिस्तीचा अर्थ लिहा.
- (3) संवेदना म्हणजे काय ?
- (4) आपत्ती म्हणजे काय ?
- (5) दिग्दर्शन पद्धतीचा अर्थ लिहा.
- (6) मानसिक आरोग्य म्हणजे काय ?
- (7) उच्च शिक्षणाचा अर्थ लिहा.
- (8) सर्जनशीलता म्हणजे काय ?
- (9) व्यक्तिमत्व म्हणजे काय ?
- (10) कृती संशोधनाचा अर्थ लिहा.
- (11) बेशिस्त म्हणजे काय ?
- (12) व्यक्तिभेद म्हणजे काय ?
- (13) व्यावसायिक मार्गदर्शन म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा : [10]

- (1) शालेय बेशिस्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- (2) व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (3) शैक्षणिक मार्गदर्शनाची गरज विशद करा.
- (4) चर्चा पद्धतीच्या मर्यादा विशद करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) कल्पना म्हणजे काय ? कल्पनांचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
- (2) जागतिकीकरणाचा उच्चशिक्षणावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- (3) व्यक्तिभेदाची कारणे स्पष्ट करा.
- (4) शिस्तीचे तीन पैलू कोणते ? सामाजिक शिस्तीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) दंगलीची संकल्पना स्पष्ट करा. दंगलीची कारणे सांगून ती दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.
- (2) व्यक्तिमत्त्वावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.
- (3) प्रकल्प पद्धती म्हणजे काय ? प्रकल्प पद्धतीचे स्वरूप, महत्त्व व मर्यादा स्पष्ट करा.
- (4) मानसिक संघर्ष म्हणजे काय ? मानसिक संघर्षाची कारणे व प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—8

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-360

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ENGLISH

General Paper III

(G-3 : Enriching Oral and Written Communication)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Answer any *three* of the following in about **20** words each : [6]

(i) What is formal communication ?

(ii) What is upward communication ?

(iii) What is horizontal communication ?

(iv) What is verbal communication ?

(v) What is body language ?

(B) Attempt any *three* of the following : [6]

(i) Identify the contrast of sounds in the following pairs of words :

(a) major—measure

(b) talk—walk

P.T.O.

(ii) Mark the accent :

(a) many

(b) market

(iii) Identify the weak forms in the following sentences :

(a) I was happy.

(b) He is my brother.

(iv) Mark intonation in the following sentences :

(a) I live in an apartment.

(b) Is the water cool ?

(v) How would you express thanks in the following situation ?

Someone just gave you a birthday gift.

2. (A) Attempt any *three* of the following : [6]

(i) Form two words with each of the following suffixes :

(a)ment

(b)ful

(ii) Form antonyms with the help of prefixes :

(a) use

(b) honest

(iii) Identify the part of speech of the underlined words :

(a) They stepped on the carpet.

(b) Keep the lights on, please.

(iv) Identify the acceptable combinations of the words below :

(a) glare at/glare towards

(b) equitable rights/equal rights

(v) Fill in the blanks with appropriate word :

(a) He ran (fast/fastly)

(b) He works (hard/hardly)

(B) Attempt any *three* of the following : [6]

(i) Write a set of two words each closely related in meaning to the following words :

(a) connect

(b) cloth

(ii) Match the following synonyms :

A

B

(1) mandatory

(a) craved

(2) wreck

(b) annually

(3) longed

(c) destroy

(4) yearly

(d) compulsory

(iii) Frame sentences by using the following phrases :

(a) bear with

(b) bear away.

(iv) Coin as many words as possible from the letters used in the words below :

(a) Football

(b) laboratory.

(v) Identify whether the meaning of the underlined word is literal or figurative :

(a) It is a cold day.

(b) She gave me a cold look.

3. Attempt any *two* of the following : [12]

- (a) Imagine that you are facing an interview for the post of Junior College Teacher in a college. Anticipate any *six* questions and write down your responses to them.
- (b) Imagine that you are going to interview an industrialist. List down *ten* questions you would ask.
- (c) A group of three friends is having a discussion on the malpractices related to elections. Write a dialogue anticipating two utterances for each of the participants.

4. Attempt any *two* of the following : [12]

- (a) Write a paragraph of about **100** words on any *one* of the following topics :
 - (i) Environment
 - (ii) Fashions.
- (b) Write a review of the TV serial you watched recently.
- (c) Summarise the following passage :

A new-born baby appears to be sleeping almost all the time. But as it grows up, its pattern of sleep changes. It sleeps

less and less and stays awake longer, playing or crying or babbling. By adulthood, the pattern is well established; people sleep eight or nine hours a day. Well, not quite that long, for our sleep habits have changed over the last century or so, and we do not get as much sleep as we ought to.

In the eighteenth and nineteenth centuries, people went to bed early, soon after it was dark. They had nothing to do in the evenings, and their sleep habits were fixed by the alternation of day and night, light and darkness. They woke up by daybreak and, thus, they could get nine hours of sleep on an average.

5. (A) Attempt any *two* of the following : [6]

(i) Punctuate the following passage :

there is an enemy beneath our feet an enemy the more deadly for its complete impartiality it recognizes no national boundaries no political parties everyone in the world is threatened by it the enemy is the earth itself when an earthquake strikes the world trembles the power of quake is greater than anything human beings themselves can produce

(ii) Rearrange the jumbled sentences below to form well-written paragraph :

(1) There are direct intellectual effects : the dispelling of many traditional beliefs, and the adoption of others suggested by the success of the scientific method.

(2) Then, chiefly as a consequence of new techniques, there are profound changes in social organization, which are bringing about corresponding political changes.

(3) The effects of science are various, very different kinds.

(4) Then there are effects on a technique in industry and war.

(5) Finally, as a result of the new control over the environment which scientific knowledge has conferred, a new philosophy is growing up, involving a changed conception of the place of human beings in the universe.

(iii) Explain the use of any *one* of the punctuation marks given below :

(a) question mark

(b) comma

(B) Attempt any *two* of the following : [6]

(i) Match the following expressions of telephonic conversation :

A

B

(a) hello

(i) I am sorry, he is not
in the office

(b) is this 9899508999 ?

(ii) you are welcome

(c) can I speak to Mr. Jog ?

(iii) good morning

(d) then I would like to leave
a message

(iv) yes, it is

(ii) Complete the telephonic conversation below :

A : Hello, is this 9965886045 ?

B : can I help you ?

A : ?

B : Miss. Nandini is busy in a meeting.

A : Can I leave ?

B : Yes,

(iii) Write a transcript of a power-point presentation you would make on 'Computer Literacy'.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-361

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ENGLISH

Special Paper III

(S-3 : Introduction to the Study of English Language)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [16]

- (1) Define Morphology and explain the concepts 'morphemes' and 'allomorphs'.
- (2) Explain any *two* word-formation processes with suitable examples.
- (3) Write a note on fricatives in English.
- (4) Describe 'Pure Vowels' in English.
- (5) Explain the concept of 'Affixation'.
- (6) Write a note on Manner of articulation.

2. Write short notes on any *four* of the following : [16]

- (1) Code mixing and Code switching
- (2) Bilingualism

P.T.O.

- (3) Creole and Pidgin
- (4) Nativization of English
- (5) Locutionary, illocutionary and perlocutionary acts
- (6) Sentence and utterance.

3. Write short notes on any *four* of the following : [16]

- (1) Word Accent
- (2) The uses of Falling Tone
- (3) Intonation
- (4) Abstract and Concrete nouns
- (5) Present Aspect
- (6) Adjectives.

4. Write short notes on any *four* of the following : [16]

- (1) Dialects
- (2) Deixis
- (3) Cooperative Principle
- (4) The features of American English
- (5) Indian English as a non-native variety
- (6) Registers.

5. (A) Answer any *two* of the following : [8]

(1) Point out the difference between British English and American English at the levels of spelling and grammar.

(2) Distinguish between British English and Indian English

(3) Explain major characteristics of British English.

(B) Do as directed (any *four*) : [8]

(1) Rewrite *two* words each by using the following affixes :

(a)ful

(b) Un.....

(c)less

(d) Vice.....

(2) Transcribe the following words phonemically :

coffee, police, often, school

(3) Use the correct tense form of the verb given in the brackets :

I (receive) your message yesterday.

- (4) Identify the register of the following utterance and mention its markers :

The doctor diagnosed the patient who was suffering from brain tumour and gave him the treatment of chemotherapy.

- (5) Identify the deixis in the following utterance and mention its type :

Raju visited the Taj Mahal. He had gone there with his wife in winter.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-362

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

ENGLISH

Special Paper IV

**(S-4 : Introduction to Literary Criticism and Critical
Appreciation)**

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Attempt any *two* of the following in about **50** words each : [8]
- (i) How do you define criticism ?
 - (ii) State briefly the qualifications of a good critic.
 - (iii) Comment on the theory of Imitation.
- (B) Attempt any *two* of the following in about **50** words each : [8]
- (i) How does sociological approach interpret literature ?
 - (ii) Discuss briefly the psychological approach to literature.
 - (iii) Explain how the biography of a writer helps understand his/her literary work.

P.T.O.

2. Attempt any *two* of the following in about **150** words each : [16]
- (i) Comment on the influence of Aristotle's views on Sidney's defence of poetry.
 - (ii) What according to Sidney are the reasons for the superiority of poetry over other disciplines ?
 - (iii) Discuss Johnson's defence of Shakespeare's intermingling of the tragic and the comic.
 - (iv) How do you account for a disciplined neo-classicist like Johnson defending the violation of norms by Shakespeare ?
3. Attempt any *two* of the following in about **150** words each : [16]
- (i) Why does Wordsworth insist on rustic language and incidents from common life in the writing of poetry ?
 - (ii) How do you explain Wordsworth's definition of poetry ?
 - (iii) Comment on Arnold's touchstone method of evaluating poetry.
 - (iv) What according to Eliot is 'historical sense' and why is it so important to a poet ?
4. Explain any *four* of the following literary and critical terms : [16]
- (i) Simile
 - (ii) Metaphor
 - (iii) Imagery
 - (iv) Romanticism
 - (v) The Absurd
 - (vi) Modernism.

5. Read the following poem and answer the questions that follow (any *eight*) : [16]

I think that I shall never see
A poem lovely as a tree.

A tree whose hungry mouth is pressed
Against the earth's sweet flowing breasts;

A tree that looks at God all day
And lifts her leafy arms to pray;

A tree that may in summer wear
A nest of robins in her hair;

Upon whose bosom snow has lain;
Who intimately lives with rain.

Poems are made by fools like me
But only God can make a tree.

Questions :

- (1) What is as lovely as a poem ?
- (2) How does the growing tree worship God ?
- (3) How do we know that the tree is a female ?
- (4) What is the tree wearing in summer ?
- (5) Why does the poet call himself a fool ?

- (6) What is the difference between God and the poet ?
- (7) Write any *one* of the figures of speech in the poem.
- (8) Pick out the images that describe the tree in terms of a baby and a woman.
- (9) Why does the poet compare his poem with the tree ?
- (10) What is the rhyme scheme of the poem ?
- (11) Suggest a suitable title to the poem.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-363

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PHYSICAL EDUCATION

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 60

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Answer the following in **one** or **two** sentences each (any *five*) : [10]

- (1) Kabaddi team consists of how many players and actually players playing on court ?
- (2) In which year LNIPE-Gwalior was established ?
- (3) List out the throwing events in Athletics.
- (4) What is the measurement of Judo mat area ?
- (5) Explain the types of Olympic games.
- (6) 'LIBRO' term is used on which game ?
- (7) List out the National Sports Awards started by the Government of India.

P.T.O.

2. Answer the following in 5 or 6 sentences each (any two) : [10]
- (1) Write in detail about NSNIS-Patiyala.
 - (2) Draw a neat diagram of kho-kho ground with measurements.
 - (3) Objectives of Olympics games.
3. Answer the following in 20 to 25 sentences each (any two) : [20]
- (1) After Independence, which five institutes play an important role for development of Physical Education ?
 - (2) Draw a neat diagram of Badminton Court and explain the basic skills in Badminton.
 - (3) Define warming up. Explain the importance of warming up and cooling down in sports.
4. Answer the following in detail (any one) : [20]
- (1) Describe and explain in detail about SAI.
 - (2) Explain the importance of physical education in British period.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास

एकूण गुण : 60

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) आवश्यक त्या ठिकाणी सुबक आकृत्या काढा.

1. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी उत्तरे एक किंवा दोन वाक्यात लिहा : [10]

- (1) कबड्डी मध्ये प्रत्यक्ष खेळणाऱ्या खेळाडूंची व राखीव खेळाडूंची संख्या किती असते ?
- (2) लक्ष्मीबाई राष्ट्रीय इन्स्टीट्यूट ऑफ फिजिकल एज्युकेशन, ग्वाल्हेर ची स्थापना कधी झाली ?
- (3) 'अथलेटिक्स' मधिल फेकीच्या बाबी कोणत्या ते लिहा.
- (4) 'ज्यूदो' या खेळाची 'मॅट एरिया' किती असते ?
- (5) 'ऑलिम्पिक स्पर्धा' प्रकार सांगा.
- (6) 'लिब्रो' ही संज्ञा कोणत्या खेळात वापरली जाते ?
- (7) केंद्र सरकार'चे खेळाडू व मार्गदर्शकासाठीच्या पुरस्कारांची यादी लिहा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी उत्तरे 5 किंवा 6 वाक्यात लिहा : [10]

- (1) नेताजी सुभाष राष्ट्रीय क्रीडा संस्था, पतियाळाविषयक माहिती लिहा.
- (2) खो-खो या खेळाच्या मैदानाची सुबक आकृती मोजमापासह काढा.
- (3) ऑलिम्पिक खेळांचे उद्देश लिहा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 ते 25 वाक्यात लिहा : [20]

- (1) स्वातंत्र्यानंतर शारीरिक शिक्षण क्षेत्रात महत्वपूर्ण योगदान देणाऱ्या कोणत्याही पाच संस्थांची माहिती द्या.

- (2) 'बॅडमिंटन' कोर्टची आकृती काढून खेळासाठी आवश्यक असणारे मुलभूत कौशल्य कोणती ते स्पष्ट करा.
- (3) 'वार्मिंग अप'ची व्याख्या स्पष्ट करून, खेळामध्ये वार्मिंगअप व कुर्लींग डाऊनचे महत्व सांगा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा : [20]

- (1) भारतीय क्रीडा प्राधिकरण व केंद्रिय सरकारच्या योजना बदल माहिती द्या.
- (2) ब्रिटीश काळातील शारीरिक शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.

[4301] – 364

Seat
No.

T.Y. B.A. Examination, 2013
MATHEMATICS
MG-3 : Group Theory and Ring Theory
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Attempt **any eight** of the following :

16

- i) If G is a group then prove that every $a \in G$ has a unique inverse in G .
- ii) If G is a group of even order, prove that it has an element $a \neq e$ satisfying $a^2 = e$.
- iii) Show that every sub group of an abelian group is normal.
- iv) Let G be the group of non-zero real numbers under multiplication, $\bar{G} = G$. Define $\phi : G \rightarrow G$ by $\phi(x) = x^2$ for all $x \in G$. Test whether ϕ is a group homomorphism. Also determine the kernel of ϕ .
- v) Let $G = \langle a \rangle$, a cyclic group of order 10 and $H = \langle a^2 \rangle$ is a subgroup of G generated by a^2 . Write down all left cosets of H in G .
- vi) Let a, b belong to a ring R . Then show that $a(-b) = (-a)b = -(ab)$.
- vii) Show that $\{0, 2, 4\}$ is a subring of the ring \mathbb{Z}_6 , the integers modulo 6.
- viii) For every prime p , \mathbb{Z}_p the ring of integers modulo p , prove that is a field.
- ix) Find the maximal ideals in \mathbb{Z}_{36} .
- x) True or false justify :
In an integral domain, every prime is an irreducible.

2. a) Attempt **any one** of the following :

6

- i) If G is a finite group and $a \in G$ then show that $o(a)$ divides $o(G)$.
- ii) If ϕ is a homomorphism of G onto G' with Kernel K , then prove that K is a normal subgroup of G .

P.T.O.

- b) Attempt **any two** of the following : 10
- i) If p is a prime number and a is any integer then prove that $a^p \equiv a \pmod{p}$.
 - ii) Prove that the subgroup N of G is a normal subgroup of G if and only if every left coset of N in G is a right coset of N in G .
 - iii) If G is an abelian group and if N is any subgroup of G , then prove that G/N is abelian.
3. a) Attempt **any one** of the following : 8
- i) Prove that every permutation is a product of 2-cycles.
 - ii) Prove that HK is a subgroup of G if and only if $HK = KH$. Moreover if H, K are subgroups of \mathbb{Z} the abelian group G , then prove that HK is a subgroup of G .
- b) Attempt **any one** of the following : 8
- i) If R is a commutative ring with unit element and M is an ideal of R , then prove that M is a maximal ideal of R if and only if R/M is a field.
 - ii) Let ϕ be a ring homomorphism of R into R' with Kernel K . Show that K is a subgroup of R under addition and $a \in K$ and $r \in R$ then both ar and ra are in K .
4. a) Attempt **any one** of the following : 6
- i) Let F be a field. Prove that $F[x]$ is a principal ideal domain.
 - ii) Let $f(x) \in \mathbb{Z}[x]$. If $f(x)$ is reducible over \mathbb{Q} , then $f(x)$ is reducible over \mathbb{Z} .
- b) Attempt **any two** of the following : 10
- i) If the ring R and S are isomorphic then show that $R[x]$ and $S[x]$ are isomorphic.
 - ii) For any prime p , the pth cyclotomic polynomial $\phi_p(x) = x^{p-1} + x^{p-2} + \dots + x + 1$ is irreducible over \mathbb{Q} .
 - iii) Test for irreducibility $f(x) = 3x^5 + 15x^4 - 20x^3 + 10x + 20$ over \mathbb{Q} .

5. a) Attempt **any one** of the following :

6

- i) In a principal ideal domain show that strictly increasing chain of ideals $I_1 \subset I_2 \subset I_3 \dots$ must be finite in length.
- ii) Let F be a field. If $f(x) \in F[x]$ and $\deg f(x) = 2$ or 3 , then $f(x)$ is reducible over F if and only if $f(x)$ has a zero in F .

b) Attempt **any two** of the following :

10

- i) Show that the polynomial $x^2 + 1$ is irreducible over \mathbb{Z}_3 but reducible over \mathbb{Z}_5 .
- ii) Let $f(x) = x^3 + 2x + 4$ and $g(x) = 3x + 2$ in $\mathbb{Z}_5[x]$. Determine the quotient and remainder upon dividing $f(x)$ by $g(x)$.
- iii) Let $\phi : F[x] \xrightarrow{\text{onto}} R$ defined by $\phi(f(x)) = f(i)$. Show ϕ is a ring homomorphism and also find Kernel of ϕ .

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-368

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

LOGIC

G-3 : Methodology of Science

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in **100** words each : [10]

(1) What is the teleological approach to universe ?

(2) What is the problem of Induction ?

(3) State the *three* stages of evolution of human thought according to Auguste Comte.

(4) Explain the basic features of a scientific law.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(1) Methodological Individualism

(2) D-N Model of Explanation

(3) Aristotle's notion of cause

P.T.O.

- (4) Durkheim's understanding of social reality
- (5) Mechanical approach to universe
- (6) Instrumentalism.

3. Answer any *three* of the following in **250** words each : [30]

- (1) What are the objectives of social sciences ? Discuss.
- (2) Discuss Hume's views about causation.
- (3) Bring out the difference between a scientific and non-scientific (popular) explanation.
- (4) What is Scientific Hypothesis ? Explain the conditions of acceptability of hypothesis.
- (5) Can social sciences be value neutral according to you ? Give reasons for your views.

4. Answer any *one* of the following in **500** words each : [20]

- (1) Discuss fully the difference between science and common sense.
- (2) Explain fully the "Unity of Method" thesis.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

1. कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे द्या : [10]

- (1) विश्वाकडे बघण्याचा प्रयोजनवादी दृष्टिकोन म्हणजे काय ?
- (2) विगमनाची समस्या काय आहे ते सांगा.
- (3) ऑगस्ट कॉम्ट यांच्या मते मानवी विचाराच्या विकासाचे तीन टप्पे कोणते ?
- (4) वैज्ञानिक नियमाची मूलभूत वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा द्या : [20]

- (1) पद्धतिशास्त्रीय व्यक्तिवाद
- (2) स्पष्टीकरणाचे डी-एन. प्रारूप
- (3) अॅरिस्टॉटल यांची कारण संकल्पना
- (4) डरखाईम यांचे सामाजिक वास्तवाविषयीचे आकलन
- (5) विश्वविषयक यंत्रवादी दृष्टिकोन
- (6) साधनवाद.

3. प्रत्येकी 250 शब्दांत कोणत्याही तीनांची उत्तरे द्या : [30]

- (1) सामाजिक शास्त्रांच्या उद्दिष्टांची चर्चा करा.
- (2) कार्यकारणविषयक ह्यूम यांच्या मतांची चर्चा करा.
- (3) वैज्ञानिक स्पष्टीकरण व न-वैज्ञानिक स्पष्टीकरण (सामान्यधारणा) यातील फरक स्पष्ट करा.

(4) वैज्ञानिक सिद्धान्तकल्पना/अभ्युपगम म्हणजे काय ? सिद्धान्तकल्पनेच्या/अभ्युपगमाच्या स्वीकार्यतेच्या अटी स्पष्ट करा.

(5) सामाजिक शास्त्रे तुमच्या मते मूल्यनिरपेक्ष असू शकतात का ? तुमच्या मताचे समर्थन करा.

4. प्रत्येकी 500 शब्दांत कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या : [20]

(1) विज्ञान आणि सामान्यधारणा याची फरकाची सविस्तर चर्चा करा.

(2) पद्धतीची एकता या सिद्धान्ताचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[4301]-369

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

SOCIOLOGY

Group 'A' (G-3) : Works Industry and Society

Or

Group B (G-3) : Crime and Society

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt Group 'A' or Group 'B'.

(ii) All questions are compulsory.

(iii) Figures to the right indicate full marks.

GROUP A (G-3) : Work, Industry and Society

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Importance of Work
- (2) Balutedari System
- (3) Work related stress
- (4) Features of Globalization.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Problems of unorganized/informal sector

P.T.O.

- (2) New Economic Policy (1991) of India
- (3) Problems of migrant labour
- (4) Guild system
- (5) Informal relations in Formal Organization
- (6) Unemployment in Contemporary India.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) State the impact of Information Age on the institutions of family and marriage.
- (2) Explain the features of Japanese Model.
- (3) Discuss the features of factory system of production.
- (4) Describe the characteristics of unorganized sector.
- (5) Explain the effects of liberalization and privatization on workers in formal sector.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words each : [20]

- (1) Discuss the nature and types of work in Post-Industrial Society.
- (2) Discuss the strategies and present day challenges faced by trade union movement in India.

OR

Group B (G-3) : Crime and Society

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

- (1) Free will Theory
- (2) Crime against women
- (3) Open prison
- (4) Retribution Theory.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

- (1) Causes of domestic violence
- (2) Theory of punishment
- (3) Meaning of parole
- (4) Crime against caste
- (5) Corporate crime
- (6) Cyber crime.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (1) Write the characteristics of juvenile delinquency.

- (2) Explain the nature of International Crime.
- (3) Discuss the Marxian perspective to crime.
- (4) Explain the causes of terrorism.
- (5) Write the factors of crime.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (1) Examine the characteristics of organized crime in India.
- (2) Write an essay on Criminalization of Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) गट 'अ' किंवा गट 'ब' सोडवा.

(ii) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(iii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

गट 'अ'

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी कमाल 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) कामाचे महत्व
- (2) बलुतेदारी पद्धत
- (3) कामासंबंधी ताण
- (4) जागतिकीकरणाची वैशिष्ट्ये.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी कमाल 100 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा : [20]

- (1) अनौपचारिक/असंघटित क्षेत्राच्या समस्या
- (2) भारताचे नवीन आर्थिक धोरण (1991)
- (3) स्थलांतरित कामगारांच्या समस्या
- (4) संघ उत्पादन पद्धती
- (5) औपचारिक संघटनांमधील अनौपचारिक संबंध
- (6) समकालीन भारतातील बेकारीची समस्या.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी कमाल 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) माहिती युगाचा कुटुंब आणि विवाह संस्थेवरील प्रभाव सांगा.
- (2) जपानी प्रारूपाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (3) कारखाना उत्पादन पद्धतीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- (4) असंघटित क्षेत्राच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- (5) उदारीकरण व खाजगीकरणाने संघटित क्षेत्रातील कामगारांवरील प्रभाव स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे कमाल 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) उत्तर औद्योगिक समाजातील कामाचे स्वरूप आणि प्रकारांची चर्चा करा.
- (2) भारतातील कामगार संघटनांचे डावपेच व सद्य आव्हानांची चर्चा करा.

किंवा

गट 'ब'

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दापर्यंत लिहा : [10]

- (1) मुक्त इच्छा सिद्धांत
- (2) स्त्रियांविरुद्धचे गुन्हे स्वरूप
- (3) खुला तुरुंग
- (4) बदला/सूड सिद्धांत.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (1) कौटुंबिक हिंसाचाराची कारणे
- (2) शिक्षेचा सिद्धांत
- (3) पॅरोलचा अर्थ
- (4) जातीविरुद्धचा गुन्हा
- (5) कॉर्पोरेट गुन्हा
- (6) संगणकीय गुन्हे.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीनची कमाल 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [30]

- (1) बालगुन्हेगारीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (2) आंतरराष्ट्रीय गुन्हेचाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

- (3) गुन्हाच्या मार्क्सवादी दृष्टीकोनाची चर्चा करा.
- (4) दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.
- (5) गुन्हाचे घटक लिहा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) भारतातील संघटित गुन्हेगारीच्या वैशिष्ट्यांचे परीक्षण करा.
- (2) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण यावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-370

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2012

SOCIOLOGY

(S3 : Social Research Methods)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

(1) Significance of social research

(2) Review of literature

(3) Secondary sources

(4) Mode.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

(1) Objectivity in social research

(2) Meaning and definition of content analysis

(3) Ethics in social research

(4) Ethnography

(5) Coding

(6) Meaning and definition of survey method.

P.T.O.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]
- (1) Explain the merits and demerits of observation technique.
 - (2) Define hypothesis. State the importance of hypothesis.
 - (3) Explain the uses and importance of computer in social research.
 - (4) State the advantages and disadvantages of interview technique.
 - (5) Describe the merits and demerits of survey method.
4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]
- (1) What is social research ? Explain the major steps in social research.
 - (2) Define case study method. State the advantages and limitations of case study method.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे उत्तर प्रत्येकी कमाल 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [10]
- (1) सामाजिक संशोधनाचे महत्त्व
 - (2) संदर्भ साहित्याचा आढावा
 - (3) दुय्यम स्रोत
 - (4) बहुलक.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी कमाल 100 शब्दांपर्यंत संक्षिप्त टिपा लिहा : [20]
- (1) सामाजिक संशोधनातील वस्तुनिष्ठता
 - (2) आशय विश्लेषणाचा अर्थ व व्याख्या
 - (3) सामाजिक संशोधनातील नैतिकता (नीती तत्वे)
 - (4) संस्कृती वर्णन/लोकालेख
 - (5) संकेतीकरण
 - (6) सर्वेक्षण पद्धतीचा अर्थ व व्याख्या.
3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी कमाल 250 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [30]
- (1) निरीक्षण तंत्राचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
 - (2) गृहीतकृत्याची व्याख्या देऊन गृहीतकृत्याचे महत्व सांगा.
 - (3) सामाजिक संशोधनात संगणकाचे उपयोग व महत्व स्पष्ट करा.
 - (4) मुलाखत तंत्राचे गुण-दोष सांगा.
 - (5) सर्वेक्षण पद्धतीच्या गुण-दोषांचे वर्णन करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचा कमाल 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा : [20]
- (1) सामाजिक संशोधन म्हणजे काय ? सामाजिक संशोधनातील प्रमुख पदे (टप्पे) स्पष्ट करा.
 - (2) व्यष्टी अध्ययन पद्धतीची व्याख्या द्या. व्यष्टी अध्ययन पद्धतीचे गुण आणि मर्यादा सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-371

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

SOCIOLOGY

Special Paper 4

(Indian Society : Continuity and Change)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in maximum **50** words each : [10]

(i) Contribution of adivasis to the making of Indian Society.

(ii) Impact of modernization on Indian Society.

(iii) Impact of privatization on education.

(iv) Changing nature of family.

2. Write short notes on any *four* of the following in maximum **100** words each : [20]

(i) Secularism.

P.T.O.

- (ii) Civil society initiatives for unity of Indian Society.
- (iii) Language—a challenge to unity of Indian Society.
- (iv) Panchayati Raj.
- (v) Land alienation and livelihood issues of tribals.
- (vi) Changing nature of marriage.

3. Answer any *three* of the following in maximum **250** words each : [30]

- (i) Examine the role of democracy in the direction of nation building.
- (ii) Discuss the efforts of Indian State in dealing with challenges to the unity of India.
- (iii) Explain the impact of globalization on Indian agriculture.
- (iv) Describe the changing structure of urban society in India.
- (v) Explain the role of media in contemporary India.

4. Answer any *one* of the following in maximum **500** words : [20]

- (i) Examine the contribution of Indus valley civilization and Dravidians to the making of Indian Society.
- (ii) Write an essay on changing nature of caste in rural and urban India.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [10]

- (i) भारतीय समाजाच्या जडणघडणीतील आदिवासींचे योगदान.
(ii) भारतीय समाजावरील आधुनिकीकरणाचा प्रभाव.
(iii) शिक्षणावरील खाजगीकरणाचा प्रभाव.
(iv) कुटुंबाचे बदलते स्वरूप.

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांपर्यंत टिपा लिहा : [20]

- (i) धर्मनिरपेक्षतावाद.
(ii) भारतीय समाजाच्या एकात्मतेसाठीचा नागरी समाजाचा पुढाकार.
(iii) भारतीय समाजाच्या एकात्मतेपुढील भाषेचे आव्हान.
(iv) पंचायती राज्य.
(v) आदिवासींचे जमीन हस्तांतरण व उपजिविकेचे मुद्दे.
(vi) विवाहाचे बदलते स्वरूप.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (i) राष्ट्र बांधणीच्या संदर्भात लोकशाहीच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.
- (ii) भारतीय समाजाच्या एकात्मतेच्या आव्हानांना सामोरे जाताना भारतीय शासनाच्या प्रयत्नांची चर्चा करा.
- (iii) भारतीय कृषीवरील जागतिकीकरणाचे परिणाम विशद करा.
- (iv) भारतातील शहरी समाजाच्या बदलत्या संरचनेचे वर्णन करा.
- (v) सद्यकालीन भारतातील माध्यमांची भूमिका स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नावर 500 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा : [20]

- (i) भारतीय समाजाच्या जडणघडणीतील सिंधू संस्कृती आणि 'द्रविड' यांच्या योगदानाचे परिक्षण करा.
- (ii) शहरी व ग्रामीण भारतातील जातींच्या बदलत्या स्वरूपावर निबंध लिहा.

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-372**T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013****MATHEMATICS****(Mathematical Prerequisites)****(2008 PATTERN)****Time : Three Hours****Maximum Marks : 80****N.B. :—** (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of electronic calculator is allowed.

1. Attempt any *ten* of the following : [20]

(1) Define slack and surplus variables.

(2) Find eigenvalues of $A = \begin{bmatrix} 4 & 0 \\ -2 & 5 \end{bmatrix}$.(3) Find $A + 3B$ if $A = [-4 \ 7]$, $B = [9 \ 10]$.

(4) Define singular matrix.

(5) Write transpose of $A = \begin{bmatrix} 7 & -1 \\ 0 & 3 \end{bmatrix}$.(6) Find $B.A$ where $B = [2, \ 3]$, $A = \begin{bmatrix} 1 & -1 \\ 0 & 3 \end{bmatrix}$.

P.T.O.

- (7) Define Hessian for $z = f(x, y)$.
- (8) Evaluate $\det(A)$ if $A = \begin{bmatrix} -8 & 4 \\ 1 & 0 \end{bmatrix}$.
- (9) Is $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}$ invertible ? Justify.
- (10) Define null matrix.
- (11) Find $A + B - C$ if $A = [0 \ 1]$, $B = [2 \ -4]$, $C = [4 \ 5]$.
- (12) Write advantages of dual LPP.
- (13) Give *two* matrices A and B such that $AB \neq BA$.

2. Attempt any *two* of the following : [10]

(1) Find adjoint of $A = \begin{bmatrix} 4 & 1 & -5 \\ -2 & 3 & 1 \\ 3 & -1 & 4 \end{bmatrix}$.

- (2) Use Jacobian to test functional dependence between $y_1 = 5x_1 + 3x_2$, $y_2 = 25x_1^2 + 30x_1x_2 + 9x_2^2$.
- (3) Write the dual of the following LPP :

Minimise :

$$C = 20z_1 + 30z_2 + 16z_3$$

Subject to :

$$2.5z_1 + 3z_2 + z_3 > 3$$

$$z_1 + 3z_2 + 2z_3 > 4$$

$$z_1, z_2, z_3 > 0.$$

3. Solve any *two* of the following : [20]

(1) Solve the following LPP by simplex method :

Maximise :

$$\pi = 60g_1 + 100g_2$$

Subject to :

$$4g_1 + 5g_2 < 40, 2g_1 + 6g_2 < 42$$

$$6g_1 + 3g_2 < 42, g_1, g_2 > 0.$$

(2) Using eigenvalues show that A is negative definite, where :

$$A = \begin{bmatrix} -5 & 1 & 2 \\ 0 & -2 & 0 \\ 4 & 2 & -3 \end{bmatrix}.$$

$$7x_1 + 8x_2 + 9x_3 = -1, 9.$$

(3) Explain how to optimise function using Hessian for second order condition.

4. Attempt any *two* of the following : [30]

(1) Solve the following system of linear equations by Gaussian elimination method :

$$6x_1 + 2x_2 + 5x_3 = 73,$$

(2) Minimise the cost $c = 3x^2 + 5xy + 6y^2$ under the condition $5x + 7y = 800$ using Hessian of second order.

(3) Solve by simplex method :

Minimise :

$$c = 36x_1 + 40x_2 + 28x_3$$

Subject to :

$$6x_1 + 5x_2 + 2x_3 > 5,$$

$$2x_1 + 5x_2 + 4x_3 > 3$$

$$x_1, x_2, x_3 > 0.$$

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-377

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PHILOSOPHY

(G-3 : Aesthetics and Social Philosophy)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Distinguish between Art and Craft.
- (2) Explain the concept of medium in Art.
- (3) What is the relation between Science and Religion ?
- (4) What is Liberalism ?

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Plato's theory of Art
- (2) Concept of Lokdharmi

P.T.O.

- (3) The organic model of society
- (4) Terrorism
- (5) Kinds of religion
- (6) Aesthetic object.

3. Answer any *three* of the following questions in **200-250** words each : [30]

- (1) Explain fully Kant's theory of Aesthetic Judgement.
- (2) Discuss Bharatmuni's rasa theory.
- (3) Explain the cosmological argument for the existence of God.
- (4) Discuss Tolstoy's theory of art.
- (5) What is aesthetic attitude ? Explain with reference to Bullough.

4. Answer any *one* of the following questions in **500** words : [20]

- (1) Discuss fully Marx's theory of society.
- (2) Explain fully St. Augustine's views on the nature of evil.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही बघावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत द्या : [10]

- (1) कला व हस्तकला यातील फरक स्पष्ट करा.
- (2) कलेतील माध्यम ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (3) धर्म व विज्ञान यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा.
- (4) उदारमतवाद म्हणजे काय ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) प्लेटोचा कलाविषयक सिद्धांत
- (2) 'लोकधर्मी' ही संकल्पना
- (3) समाजाचे सेंद्रिय प्रतिरूप
- (4) दहशतवाद
- (5) धर्माचे प्रकार
- (6) सुंदर वस्तू.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200-250 शब्दांत द्या : [30]

- (1) सौंदर्य विधानाविषयीचा कांटचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- (2) भरतमुनींचा रस-सिद्धांत सांगा.

- (3) ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयीच्या सिद्धतेचा विश्वकारणतावादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (4) टॉलस्टॉयचा कलेविषयीचा सिद्धांत सविस्तर सांगा. चर्चा करा.
- (5) सौंदर्य-प्रवृत्ति म्हणजे काय ? बलोव्ह या तत्वज्ञानाच्या संदर्भात स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) मार्क्सचा समाजाविषयीचा सिद्धांत सांगून चर्चा करा.
- (2) संत ऑगस्टीन यांचे दुरिताविषयीचे विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-378

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PHILOSOPHY

(S-3 : Thinkers and Textual Studies : Indian)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following in **50** words each : [10]

(1) State the nature of Shiva and Shakti.

(2) Explain the term Anasakti Yoga.

(3) According to Prof. Rajendra Prasad what is the place of Artha Purushartha in the doctrine of Purushartha.

(4) What are Prof. Dayakrishna's views about the place of authority in Indian Philosophy ?

2. Write notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(1) Chidvilasvada

(2) Gandhiji's notion of Truth

P.T.O.

- (3) Krishnamurti's views on Freedom.
- (4) Prof. Rajendra Prasad's views about Dharma Purushartha.
- (5) Prof. Mohanti's views on Universalism.
- (6) Prof. Barlingay's understanding of the notion of category.

3. Answer any *three* of the following in **200-250** words each : [30]

- (1) State and discuss Krishnamurti's views on Education.
- (2) Explain the nature and importance of the concept of Sarvodaya.
- (3) Explicate the interrelation between Sat, Chit and Ananda.
- (4) Discuss in detail of Prof. Mohanti's distinction between Darshan and Philosophy.
- (5) Discuss critically Prof. Rajendra Prasad's views about the place of Moksa in Indian Philosophy.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (1) Discuss in detail Dr. Ambedkar's notion of Dhamma.
- (2) Explain Prof. Barlingay's distinction between distinguishables and separables. State the philosophical implications of this distinction.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडवावेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

- (1) शिव आणि शक्ती यांचे स्वरूप सांगा.
- (2) अनासक्ती योग हे पद स्पष्ट करा.
- (3) प्रा. राजेंद्र प्रसाद यांच्या मतानुसार पुरुषार्थ सिद्धांतात अर्थ पुरुषार्थाचे स्थान कशा स्वरूपांचे आहे ?
- (4) भारतीय तत्वज्ञानातील अधिकारप्रामाण्याच्या स्थानाविषयी प्रा. दयाकृष्णांचे विचार काय आहेत ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : [20]

- (1) चिद्विलासवाद
- (2) गांधीजींची सत्य ही कल्पना
- (3) कृष्णमूर्तीचे स्वातंत्र्याविषयीचे विचार
- (4) धर्म पुरुषार्थाविषयीचे प्रा. राजेंद्रप्रसाद यांचे विचार
- (5) सार्वत्रिकतावादाविषयी प्रा. मोहंती यांचे विचार.
- (6) संकल्पनाकोटी बावतचे प्रा. बारलिंगे यांचे आकलन.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) कृष्णमूर्तीचे शिक्षणाविषयीचे विचार सांगून त्यांची चर्चा करा.
- (2) सर्वोदय या संकल्पनेचे स्वरूप आणि महत्व स्पष्ट करा.

- (3) सत्, चित् आणि आनंद यांतील अंतर्संबंधाची उकल करा.
- (4) प्रा. मोहंती यांनी दर्शन आणि तत्वज्ञान यांत केलेल्या भेदाची सविस्तर चर्चा करा.
- (5) भारतीय तत्वज्ञानातील मोक्षाच्या स्थानाविषयीच्या प्रा. राजेंद्रप्रसाद यांच्या विचारांची चिकित्सक चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [20]

- (1) डॉ. आंबेडकरांच्या धम्म या कल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.
- (2) फरक करण्याजोगे आणि अलग करण्याजोगे यांत प्रा. बारलिंगे यानि केलेले भेद स्पष्ट करा. या भेदातून निष्पन्न होणारे तत्वज्ञानात्मक परीणाम सांगा.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-379

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

PHILOSOPHY

[S-IV : Thinkers and Textual Studies (Western)]

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

(1) What is Intentionality ?

(2) How does Nietzsche describe truth ?

(3) What is the importance of questioning according to Heidegger ?

(4) What is Sartre definition of despair ?

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

(1) Category mistake

(2) Family resemblance

P.T.O.

- (3) Philosophy as a rigorous science
- (4) “Existence Precedes Essence”
- (5) “Alethia”
- (6) Peirce’s notion of inquiry.

3. Answer any *three* of the following questions in **200-250** words each : [30]

- (1) State the official doctrine and discuss Ryle’s criticism of the official doctrine.
- (2) Explain Heidegger’s views regarding the essence of technology.
- (3) What according to Nietzsche is the difference between herd morality and master morality ?
- (4) Sartre’s concept of freedom.
- (5) State and discuss Peirce’s views on Pragmatism.

4. Answer any *one* of the following question in **500** words : [20]

- (1) Write a critical essay on Wittgenstein’s picture theory of meaning.
- (2) What are the different types of Euthanasia ? Critically examine Sullivan’s arguments against Euthanasia.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा : [10]

- (1) सविषयता म्हणजे काय ?
- (2) नित्यो सत्याचे वर्णन कसे करतात ?
- (3) हायडेगर यांच्या मते प्रश्न विचारण्याचे काय महत्त्व आहे ?
- (4) सार्त्राची वैफल्यविषयक परिभाषा काय आहे ?

2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : [20]

- (1) कोटी प्रमाद
- (2) कुल साम्य
- (3) एक काटेकोर विज्ञान या स्वरूपातील तत्वज्ञान
- (4) सारतत्त्वाआधी अस्तित्व
- (5) “अलेथिया”
- (6) पिअर्स यांची शोधाची कल्पना.

3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत लिहा : [30]

- (1) ‘अधिकृत सिद्धान्त’ सांगून राईल यांच्या अधिकृत सिद्धान्तावरील टीकेची चर्चा करा.
- (2) हायडेगर यांचे तंत्रज्ञानाच्या सारतत्त्वाबद्दलचे विचार स्पष्ट करा.

- (3) नित्तो यांच्या मते कळपनीती आणि मालकनीती यात फरक काय आहे ?
- (4) सार्त्र यांच्या स्वातंत्र्य संकल्पनेची चर्चा करा.
- (5) पिअर्स यांचे फलप्रामाण्यवादाबद्दलचे विचार सांगून त्यांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचा उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]

- (1) विट्गोनस्टाइन यांच्या अर्थाच्या चित्र उपपत्तीवर चिकित्सक निबंध लिहा.
- (2) सुमरणाचे वेगवेगळे प्रकार कोणते ? सुमरणाच्या विरोधी सुलिव्हन यांनी मांडलेल्या युक्तिवादांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

Total No. of Questions—3]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-382

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2013

COMPUTER APPLICATION

Vocational Paper V

(2008 PATTERN)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions (any *five*) : [20]

(a) Explain waterfall model to develop a website.

(b) What is networking ? State advantages of networking ? Explain LAN, MAN, WAN.

(c) What is Topology ? Explain different types of topologies with diagram.

(d) What is search engine ? How does it work ?

(e) Explain EDI with trade cycle.

(f) Explain the procedure to obtain Digital Signature.

2. Write short notes on (any *six*) : [12]

(a) IP address

P.T.O.

- (b) Internet
- (c) Email
- (d) Commercial website
- (e) Public website
- (f) Domain Name Services
- (g) EDI.

3. Write HTML program for the following : [8]

- (a) Blank Table with 4 columns and 2 rows and heading 'UNIPUNE'.
- (b) Web page containing picture, hyperlink and list tag.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4+2

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-383

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

FUNCTIONAL ENGLISH (Vocational Stream)

**Paper V (Introduction to Print Media and Writing For
Mass Media and Key Competency Modulus)**

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (A) Prepare a news item of about **300** words based on the points given below : [15]

Times of India

Times News Network

Cairo (5 February 2012)

— Egypt soccer game turns violent.

— Worst case of soccer violence.

— The people killed and hundreds injured, after soccer fans rushed to the field in city of Port Said.

— Over an upset victory by the home team over Egypt's top club.

P.T.O.

- Match between Al Masry, the home team and Al Ahly, based in Cairo.
- Setting off clashes and a stampede.
- Riot Police failed to intervene.
- Questions raised about the ability of the State Police to manage crowds.

OR

- (B) Read the following ad and identify the type of the ad. Comment on the general structure of the ad and write another headline for the same ad. [15]

naaptol.com **ITEMS**

ORDER NOW
OPEN 24 x 7

922 345 1000 **100% Money Back Guarantee**

SMS: naaptol to 58888 | Visit: naaptol.com/naaptol | Home Delivery

Multi-Purpose Portable Folding Table
All in One Table For Breakfast, Study, Laptop, Reading & Indoor Games

Value ₹ 2999 **SAVE 57%**
₹ 1299
Taxable Item

- Just Unfold & Use!
- Drawless Design And Superb Finish
- Highly Durable, Rust-Proof & Easy To Clean
- Foldable, Easy To Carry & Space Efficient
- Adjustable Top Can Adjust In 3 Position
- Size: When Open: 54" X 34" X 37.4" inch
- When Folded: 34" X 14" X 6.7" inch

₹ 1299
₹ 1299

JAIN CORPORATE LIFTLINE Call: 9922079201 Email: corporate@jain.com/jainportal.co

2. (A) Write a short note in about **60** words on any *one* of the following : [5]

(1) Relevance of background music to suit different moods in a radio play.

(2) Difference between articles and features of newspapers.

(3) Importance of mass media.

(B) Attempt any *one* of the following topics to develop into a radio talk : [5]

(1) The rise in the rate of violence among school children.

(2) Youth and social networking sites.

3. (A) Attempt any *two* of the following in about **60** words each : [10]

(1) The role of language in technical writing.

(2) Characteristics of technical writing.

(3) Technical writer is a link between the product and the customers. Explain.

(B) As a technical writer prepare an instructional manual for the following. Give *five* instructions in a logical order for the prospective customers : [5]

(1) How to use a computer ?

(2) How to use a mobile ?

4. (A) Give Marathi *or* Hindi words for the English terms given below (any *ten*) : [10]

(1) Customer

(2) Magazine

(3) Documentary

(4) Award

(5) Manuscript

(6) Secretary

(7) Editor

(8) Trademark

(9) Periodical

(10) Confidential

(11) Establishment

(12) Interview.

(B) Translate the following passage into Marathi or Hindi : [10]
A great part of Arabia is desert. Here there is nothing but sand and rock. The sand is so hot that you cannot walk over it with your bare feet in the daytime. Here and there in the desert are springs of water that come from deep down under the ground—so deep that the sun cannot dry them up. These springs are few and far apart, but wherever there is one, green grass very soon covers the ground all around it. Soon fig trees and palm trees grow tall and graceful making a cool, green, shady place around the spring. Such a place is called oasis.

OR

Translate the following passage into English : [10]
गांधीजी कट्टर राष्ट्रवादी होते. तसेच ते सर्वश्रेष्ठ विश्वराष्ट्रवादी होते. डॉ. ज्युलिअस हक्स्ले यांना लिहिलेल्या पत्रात ते लिहितात, “जगाचे नागरिक म्हणून असलेले कर्तव्य पार पाडले तरच जगण्याचा आपला हक्क अपल्याला प्राप्त होतो.” गांधीजींच्या मते राष्ट्रवाद ही खरी आपत्ती नसून संकुचितता, स्वार्थीपणा, आणि आजच्या राष्ट्रांना शापाप्रमाणे ठरत असलेला एकाकीपणा ही खरी आपत्ती आहे. ते लिहितात, “भारतीय राष्ट्रवाद, व्यापक मानवजातीच्या सेवेसाठी आणि लभासाठी सुसंघटित होऊ इच्छितो.” जगाच्या हितासाठी, आवश्यकता असेल तर मरता यावे यासाठी राष्ट्राने स्वतंत्र असले पाहिजे. गांधींनी उत्साहाने म्हटले आहे, “राष्ट्रवादाची माझी कल्पना अशी आहे की, मानवजात जिवंत राहावी म्हणून माझ्या राष्ट्राने मरायला तयार असले पाहिजे, वांशिक द्वेषाला तिथे जागाच नाही.”

5. (A) Write short notes on the following in about **60** words each
(any *two*) : [10]
- (1) Genres of films
 - (2) Relevance of lighting in cinematography
 - (3) Screen time and narrative time.
- (B) Write a review in about **200** words of a comic film *or* a musical film. [10]

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-384

T.Y.B.A. EXAMINATION, 2013
TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT
(Vocational Stream)
Paper V
(Emerging Concepts of Tourism and Tourism Development)
(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—

- (i) *All* questions are compulsory.
- (ii) Figures to the right indicate full marks.
- (iii) Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.
- (iv) Use of map stencil is allowed.

- 1. Explain any *two* in brief (Around **50** words each) : [10]**
- (1) Sustainable tourism : Principles
 - (2) Sea link
 - (3) Incentives
 - (4) Kerala oil therapy.
- 2. Write short notes on any *four* (Around **100** words each) : [20]**
- (1) MICE
 - (2) Ooty as medical tourism
 - (3) Trade fair
 - (4) Positive aspects of Olympics on tourism industry
 - (5) Metro train
 - (6) Examples of Eco-tourism.

P.T.O.

3. Answer any *three* (**200-250** words each) : [30]

- (1) National Tourism Policy, 2002.
- (2) What do you mean by business tourism ? Give examples.
- (3) Rural tourism in Maharashtra.
- (4) Recent trends in International Tourism in India.
- (5) Importance of conferences and exhibitions in destination development.

4. Answer in detail any *one* (Around **500** words) : [20]

- (1) Explain destination life cycle with suitable diagram.
- (2) Sustainability in Rajasthan Tourism.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[4301]-385

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

प्रयोजनमूलक हिंदी : वोकेशनल

(Functional Hindi : Vocational)

प्रश्नपत्र 5 : सैद्धांतिक

(अनुवाद, टिप्पण-प्रारूपण, संहिता एवं फीचर लेखन, आवेदन,

साक्षात्कार, संगणक तथा मूलक्षमता मापदंड)

(2008 PATTERN)

समय : 3 घंटे

पूर्णांक : 80

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) प्रश्न की दाहिनी ओर लिखे गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

विभाग अ

1. (अ) हिंदी में अनुवाद कीजिए :

[8]

Permission for Carrying on Studies

INDIAN POSTS AND TELEGRAPHS DEPARTMENT

OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF

POSTS AND TELEGRAPHS

No. 40-/6 Admn.

Dated, New Delhi the.....

With reference to his application.....Shri.....,

.....is informed that he is permitted to appear in/join

P.T.O.

....., provided this does not interfere with his official duties.

If it is observed that he had been neglecting his duties for the sake of his studies, or for any other reason, this permission may be withdrawn at any time without assigning any reasons. This will be without prejudice to any other departmental action being taken against him for neglecting his duties.

Section Officer (Admn.)

Shri.....

- (आ) कार्यालय ज्ञापन का प्रारूप तैयार कीजिए। [8]
- 2.** किन्हीं चार पर टिप्पणियाँ लिखिए : [16]
- (क) स्वपरिचयपत्र (बायोडाटा)
- (ख) टिप्पण के प्रकार
- (ग) आवेदनपत्र के प्रकार एवं अंग
- (घ) प्रारूप की आवश्यकता
- (च) धारा 3(3) के दस्तावेज
- (छ) टिप्पण की भाषाशैली
- (ज) स्वपरिचयपत्र तैयार करते समय सावधानी।

विभाग ब

- 3.** (अ) झी टेलीविजन के लोकप्रिय कार्यक्रम 'डान्स इंडिया डान्स' का सूत्रसंचालन आप कर रहे हैं। इस कार्यक्रम के सूत्रसंचालन की संहिता तैयार कीजिए। [8]
- (आ) किसी उद्योजक के साक्षात्कार का शब्दांकन कीजिए। [8]

4. किन्हीं पाँच पर टिप्पणियाँ लिखिए : [20]

- (ट) पेजमेकर तथा आई.एस.एम.
- (ठ) मुद्रण-क्षेत्र में क्रांति
- (ड) रेडियो के लिए लिखी जाने वाली संहिता का स्वरूप
- (ढ) फीचर लेखन में विषयवस्तु, सामग्री संकलन एवं शीर्षक का महत्व
- (त) साक्षात्कारकर्ता के गुण
- (थ) फीचर के प्रकार
- (द) निवेदन
- (ध) साक्षात्कार के तत्त्व।

5. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार शब्दों के लिए हिंदी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [4]

- (i) Central Reserve Police
- (ii) Agronomist
- (iii) Announcement
- (iv) Leave
- (v) By hand.

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं चार शब्दों के लिए अंग्रेजी पारिभाषिक शब्द लिखिए : [4]

- (i) केंद्रीय राजस्व बोर्ड
- (ii) राजदूत
- (iii) संशोधन
- (iv) अध्ययनार्थ छुट्टी
- (v) पूँजीगत लेखा।

(इ) निम्नलिखित के हिंदी पर्याय लिखिए :

[4]

(i) I fully agree with the office note

(ii) In anticipation of your sanction and approval

(iii) Please give top priority to his work

(iv) Vide note on the order.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[4301]-387

T.Y. B.A. EXAMINATION, 2013

GANDHIAN THOUGHT

General Paper III

(Relevance of Gandhian Thought)

(2008 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *two* of the following questions in **50** words each : [10]

- (1) Explain the impact of Gandhian Philosophy on anti-racist movements.
- (2) Explain the basic features of Vinoba's Gitabhasya.
- (3) Explain the nature of Women-Empowerment Movements.
- (4) Explain Javadekar's view on Synthesis of Gandhi and Marx.

2. Write short notes on any *four* of the following in **100** words each : [20]

- (1) Total Revolution : Jayaprakash Narayan
- (2) Acharya Javadekar's Satyagrahi Samajwada
- (3) Chipko Andolan

P.T.O.

- (4) Vinoba's idea of 'Sthitapradnya'
- (5) Acharya Dada Dharmadhikari's doctrine of Sarvodaya
- (6) Ganga Bachao Andolan.

3. Answer any *three* of the following in **200-250** words each : [30]

- (1) Explain the role and work of Nelson Mandela in anti-racist movement.
- (2) Explain the significance of the ideas Gramadana and Shramadana in Vinoba's attitude of social change.
- (3) Explain Dada Dharmadhikari's idea of Sarvadharmasamabhava.
- (4) Explain the role of Martin Luther King in Anti-Imperialist movements.
- (5) Discuss the nature and need of Environmental Movements.

4. Answer any *one* of the following in **500** words : [20]

- (1) Explain and critically evaluate Medha Patkar's Narmada Bachao Andolan.
- (2) Explain the success, failures and the importance of Bhoodan Movement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 80

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]
- (1) वंश विरोधी चळवळींवरील गांधी तत्वज्ञानाचा प्रभाव स्पष्ट करा.
 - (2) विनोबांच्या गीतेवरील भाष्याचा अन्वयार्थ सांगा.
 - (3) महिला सबलीकरण चळवळींचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - (4) गांधी, मार्क्स समन्वयाबद्दल जावडेकरांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टिपा लिहा : [20]
- (1) जयप्रकाश नारायण : संपूर्ण क्रांती
 - (2) जावडेकरांचा सत्याग्रही समाजवाद
 - (3) चिपको आंदोलन
 - (4) विनोबांची 'स्थितप्रज्ञ' ही कल्पना
 - (5) आचार्य दादा धर्माधिकारींचा सर्वोदय सिद्धांत
 - (6) गंगा बचाओ आंदोलन.
3. खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची प्रत्येकी 200-250 शब्दात उत्तरे लिहा : [30]
- (1) वर्णविरोधी चळवळीतील नेल्सन मंडेला यांची भूमिका आणि कार्य विशद करा.
 - (2) विनोबांच्या समाजपरिवर्तनाच्या कल्पनेत ग्रामदान व श्रमदानाचे महत्व विशद करा.
 - (3) दादा धर्माधिकारींची 'सर्वधर्मसमभाव' ही कल्पना स्पष्ट करा.
 - (4) साम्राज्यशाहीविरोधी लढ्यातील मार्टीन ल्युथर किंग यांचे योगदान स्पष्ट करा.
 - (5) पर्यावरणविषयक चळवळींचे स्वरूप आणि आवश्यकता यावर भाष्य करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : [20]

- (1) मेधा पाटकर यांच्या नर्मदा बचाओ आंदोलनाचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
- (2) विनोबांच्या भूदान चळवळीचे यशापयश आणि महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.